

I. H. S.

Catonis disticha moralia cum Antonii Vetrissensis
annotationibus apud inelytam Dianatam. 1545.

Vimnerum recognitio per Antonium Vetrissensem.

Año 1549.

(Archivo de Loyola).

LIBRIMI

nores. & primum Catonis disti-
cha Moralia. cum Antonij
Nebriffensis Annota-
tionibus.

APUD INCLYTAM GRANATAM.
mense Aprili.

Cum Imperiali privilegio.

ANNO. M. D. XLV.

AD PERQVAM REVERENDVM
patrem ac clemētissimū Dñm, D. Ioannē Iosephā Archiepi-
scopum Rosanē, ac perinde Episcopū Burgen. Aelij An-
tonij Nebrissensis Historiographi Regij castigaciones qdā
in libellos, quos appellant minores, Foelciter incipiuntur.

Vide quā sim laboris minime recusans Pater
clemētissime: vt qui p̄stis diebus p̄fessione
duplici Salmaticē, acadēmie sim distractus:
qui serias oēs ad scribēdas Principū n̄orum
res gestas cōsecrarim, admonit⁹ tñ ab Arnal-
do Guillelmo typicę artis egregio artifice: vt libellos quos-
dam, in quibus post artis grāmaticę prima erudimēta cōsue-
uerūt pueri ad latinās l̄ras initiari, castigarē, castigatosq; offi-
cine suę calcographis imprimendos traderem: nihil mihi in-
dulsī, quin homini p̄clare de me merito, & amplitudinis tuę
diēti obseruatissimo morē gererē. Itaq; successiuis quibusdā
horis, quas otio meo reseruauerā: per curri opuscula illa, quę
diu fuerant vellibriorū negligentia, vel potius p̄ceptorū
ignorātia deprauata, Dispunxi, q̄ redundabant, induxi q̄ de-
fuerāt, restitui in suum ordinem quę fuerāt inuersa, Deniq;
oēs clausulas per cōmata & cola ecclesiastico morē distinxi.
Sed dices tu fortasse Pater amplissime: qd attinet ad me tuus
iste labor, quod ad eruditionem tuā spectat: nihil profecto.
Qd' ad sacrificulos sacerdotēq; tuos: quorū innumere multi-
tudi p̄sides, quibus per te cōsultū esse, oportet: q̄ plurimū.
An nō ad summū sacerdotē pertineat discernere, qui libri
& quales: & a qb⁹ & quomodo sint legēdi: sed de his rebus
alias sum pluribus cū amplitudine tuā cōmētatus, atq; si de-
deris tēpus, locumq; pluribus agā. Nūc ad rem descendo.
Libellus qui sub inscriptiōe Catonis, vel sub incerti autoris
titulo inter puerorum manus vulgo circumfertur: cuiuscūq;
tādē is sit: continet profecto materiā religiosā: & qd cō-
ponēdos gratis illius mores plurimum cōducit: cōstatq; satis
venusto neq; cōtemnendo generis versū. Atq; vtinā quēad-
modum hoc opus grāmaticorum omnium consensu quodā

incredibili passim receptum: vt prima literarum rudimenta
intransibibus ab eo enarrandi exordium tradant: ita oēs coniu-
rarent in excidium perniciemq; illius, quod insequitur, ope-
ris sub honesto & magna pollicētī indice: de cōtemptu mun-
di, Nam Florentus & Quinq; clauēs & Mensę doctrina: &
huiusmodi literarum quisquilia: non modo legendas: sed si
forte in manus inciderint: lacerādas, aut igni subijciēdas, aut
in myropolia, vnde cuculsiant: mittēdas censeo. Magistra-
tusq; nostros demiror: cum in scholarū structuris diligēdaq;
materia & architectis, ceterisq; optificibus tam sint diligētes,
in eo, quo potissimum res literaria constat, carodāo quodā
somnia indormiant: vt neq; quid legendum: neq; quid abigē-
dum sit ab scholis curent: sinantq; professorū arbitrio: vt pro-
libine stulticiam suam perdoceant. Subitq; animum meum
frequenter quādam puerorum nostrorum cōmiseratio: qui
tempora sua coguntur insumere in illis operibus: q̄ non mo-
do non ediscenda: sed fugienda execrādaq; sunt. Pudet me
exterarum gentium: non dico nunc Italorum, q̄ iure sibi vin-
dicarunt: vt soli bonarum artium cultores habeātur: sed Gal-
lorum: Germanorū: Saxonum: Dalmatarum: qui nos iam
hoc nomine subannant: ludibrioq; habēt: qd' has nugas in-
ter nos versari patiamur, neq; id tantum in vicis, castellis, mu-
nicipijs: sed in vrbibusq; & in media luce pulcherrimi hu-
ius n̄i gymnasij: in quo ignauissimus quisq; audet palā deli-
ramenta sua vel ab alijs accepta p̄stari. Quin potius, si quod
literarū portētum vsquā cōcipitur: hic parturit: hic editur:
hic educatur. Sed hæc alio in loco deplorabunt cōmodius,
nūc ad Catonē redeamus. Sūt in libello illo cōptura, q̄ pro-
pter antiquitatū ignorātiā p̄perā a p̄ceptorib⁹ enarrari cōsue-
uerūt. Quale est distichon illud in quo pleriq; oēs herent.
Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli:
Fronte capillata posthæc Occasio calua.

Omitto nūc enarratorū insōnia: qb⁹ scipulos infelicesq; di-
scipulos torquēt: q̄ q̄ sint friuola: inania: neq; satis coherētia:
ex sequētib⁹ agebit. Sed p̄ huius distichi expositiōe aduertē-
dū: qd' apud græcos sūgebat deus, q̄ vocaret Ceros: effinge-
batq; puer i prima etatis pubertate: vñ dicta est eueria: quā

Cicero in quarto de finibus interpretatur opportunitatē hāc
Ausoni⁹ poeta Burdegālensis occasionē sexu muliebri vocat,
de qua extat illi⁹ epigrāma luculētū: qđ libuit hoc in loco ap
ponere: quoniam ex eo aptissime liquet distichi nostri sensus.

Cuius opus; Phidias: qui signum Palados eius,
Quisq; Iouem fecit tertia palma ego sum.
Sum dea quae rara, ac paucis occasio nota,
Quid rotulae insilistis: stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quae
Fortunare solet: trado ego cum volui.
Crine tegis faciem: agnosci nolo. Sed heus tu,
Occipiti caluo es: ne teneat fugiens,
Quae tibi iunta comes: dicat tibi, dic rogo quae sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit,
Sum dea, quae facti non factiq; exigo poenas,
Nempe ut poeniteat: sic Metanoea vocor.
Tu modo dic quid agat tecum: si quando volauit,
Haec manet: hanc retinent: quos ego praeterij,
Tu quoq; dum rogitas: dum precontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Plinius.

Cuius epigrāmatissensus hic est. Erat occasionis simulachrum
in media via ex ere siue ex alia materia expressum: qđ intus
quispiā ex pterentibus: qrit ab eodē. Cuius opus es: id est qis
artifex effinxit te: Cui simulachrum respōdet: Phidias, subaudi
sum opus. Qui fecit signū, id est statuā. vnde sigillū parua sta
tua, & sigillaria locus Romae vbi statuā vēdebant Pallados,
mineruā: & eius Phidias, qui fecit Iouē, Plinius libro, xxxiij.
Phidias pter Iouē olympiū, quem nemo emulatur: fecit ex
ebore Mineruā Athenis. Tertia palma ego sum. i. tertiū op⁹,
quo Phidias de ceteris opificibus victoriā cū lauda reporta
uit. Quae rara & paucis nota, quia rerum gerendarū oppo
tunitas & occasio raro cōtingit, & a p paucissimis cognoscit.
Quid rotulae insilistis: innitebatur Occasio summis pedū digi
tis rotulae, hoc est pilae: quia figura nulla est ad motū aptior.
Itaq; petit viator, cur tā lubrico loco pedū digitos fixerit: ad
quod Occasio respōdit: se nunq; aliquo in loco p stare diu cō
sueuisse. Quid talaria habes: erat talaria aeg: quas Mercurius

legationem aliquā deorum obiturus pedibus aptabat: quo
citius madata volās perageret. Vergilius, iij. eneidos ac pri
mum pedibus talaria nehit aurea. Itaq; viator qrit, cur in pe
dibus alas habeat. Cui occasio respondet: qđ est volucris: ci
toq; ptransiens. Mercuriusq; aliud quoq; dicit se habere, qđ
est sibi cum Mercurio cōmune: idēq; est. qđ potest cui velit
dare lucrū: vnde & mercatorū peculiaris de⁹ est Mercurius:
atq; (vt Plautus inquit in āphitryone) mercimonij semundis
vēdūdisq; pgest. q̄ solet fortunare. i. p fortunā pspērā dare.
Persius, Mercuriumq; accersis sibrada fortunare penates. i.
fortunatos esse. Trado ego cū volui: quia re vera omne mer
catorum negociū occasiōe atq; opportunitate cōstat: ex qui
bus lucrū aut dānū sequit. Crine tegis faciem: subaudi cur.
nā interrogat cur frōtem crinibus obūbret. Ad quod Occa
sio respōdet: qđ id facit, ne agnoscat. quia vt supra dixit pau
cis nota est. Occipiti caluo es: subintelligendum quoq; cur.
Interrogat em cur habeat occiput. i. pte capitis posteriōrē de
caluatā, vbi solēt esse copiosi crines: cum psertim illos habeat
ppensiores in frōte, q̄ cōsuevit esse nuda: ad qđ Occasio re
spōdet, ne cum fugiā: quia officiū meū est. nunq; eodem in lo
co pmanere: ne ijs a qb⁹ fugio, relinqū anas, ex qb⁹ possint
me cōphēdere, atq; subinde retinere. Quae tibi iūcta comes:
vbi occasiōis imago erat: apponebat & signum Poenitētie q̄
grece dicit metanoea. Interrogat itaq; curiosus ille viator: q̄
sit illa q̄ accedit Occasiōi q̄si comes. Ad qđ occasio rīdet. aco
mite sua pon⁹ q̄ ad se id q̄i deberet: vñ subdit. Dicat tibi, i. pe
te ab illa: & dicat tibi, qđ a me petis. Dic rogo q̄ sis: viator &
de noie & de officio qrit: ad qđ vtrūq; metanoea rīdet. Sum
dea, nā hec oīa, q̄ moralib⁹ cōtingūt, ab antiq; illis grecis et la
tinis pnuminib⁹ colebant, cui Cicero. nescio an vspia Cicero.
poenitētie vta⁹ noie. Quae facti et nō facti, q̄ poenitētia seq̄
ex vtroq; vel qđ nō intellecta tēpis opportunitate aliqd feci
m⁹: vel facere omisimus. Exigo poenas. i. punio vtroq; q̄ ad
uersa occasiōe aliqd fecerūt: aut nō fecerūt. Nēpe vtpoeniteat
i. q̄ illos fecisse, aut nō fecisse poenitet: in hoc punio illos, et sic
vocor metanoea, qđ (vt dixim⁹) interpretat poenitētia: a meta
noeo: qđ est poeniteo; si latine sic dici posset. Tu mō die quid
a iij

agat tecum: quod rursus ab Occasione viator: quod societas aut com-
municatio possit esse inter deas tam dispares; ut altera iuxta al-
tera ponatur. Ad quod Occasio respondet. si quando volavi quia
dixerat supra quod habebat talaria; & quod erat volucris. Hanc ma-
net ad puniendum scilicet eos, qui non sunt vni feliciter occasio:
unde sequitur. hanc reuinet: scilicet poenitentiam facti & non facti.
Quos ego propter ista. i. reliquit: & quibus non fuit propicia Tu quoque
sensus est. o spectator qui forte hoc tempore quod interrogando
perdis aliquid: quod eras facturus: fortasse occasionem amittes:
quando deinde poenitentia sequatur: dices me elapsam esse ma-
nibus. i. fugisse te: ut non faceres, quod potuisses tuo tempore atque
opportune fieri. Iam profecto intelligis o lector, in quo sen-
su accipiendum sit, quod pseudo Caro dicit. Rem tibi quam noscitis
apta. i. esse tibi accommodata & utile. noli dimittere. i. statim arri-
pere occasio elabatur: & subdit: quia occasio est capillata fro-
te. i. quod Ausonius dixit. Crine tegis faciem: ut scilicet a paucis
agnoscat. & post hec. i. in parte posteriori, hoc est in occipitio,
est calua. hoc est, ne ex crinibus comprehendere possit: cum effu-
git semel. Coffer nunc obsecro cum superioribus nugas, quas
isti blasterant: & tenebras quibus inuoluunt ea, quae sunt clara, &
ipsa luce splendidiore. Sed neque soli grammatici in hac parte pec-
cant: sed etiam seuerioris disciplinae professorum in errore pari ver-
santur: immo fortasse maiori: quanto maius accipit detrimentum
ex ignorantiae rerumque errorum. ut quod in ipso statim procemio
Aphorismorum Hippocratis legitur. Vita brevis, ars longa, tem-
pus acutum. sic enim perperam vertit interpretes: pro eo quod esse de-
buit occasio praecipuum. Nam quid ineptius dici potuit: quam tempus
acutum afferre aliquid difficultatis medicinae studioso. Atqui
Theodorus Gaza, & Laurentius Laurentianus sic verterunt
occasio praecipuum, quoniam oportunitas dandae potionis: ca-
piendi cibi: detrahendi sanguinis breui momento praeterlabitur,
neque facili cognosci potest. & de occasione satis,

Si deus est animus,

IN eiusdem operis limine distichon illud positum vulgo non
exponitur recte: neque ex mente auctoris. Si hic non dubitan-
tis est, sed racionantis. Cum dicunt quod deus est animus, quo-
modo & Platonici dicunt: deum esse mundi animam, aut quo-

modo & Platonici dicunt: deum esse mundi animam, aut quo-
modo si sacre dicunt: quod deus est spiritus. Sed e diuerso ponunt, quod
animus noster est deus, hoc est diuinus. siue ut quidam dixerunt:
quaedam dei portio. Est autem huius carminis sensus ex sexto
Ciceronis libro de republica ad verbum deliniamus. Vbi Paulus Ciceronis
emilius in somnis Scipionem Africani minoris, his verbis
alloquitur. sic habeto te non esse mortalem, sed corpus hoc, neque
enim tu is es: quem forma ista declarat: sed mens cuiusque est
quisque. non ea figura: quae digito monstrari potest. Deum te igitur
scito esse: si quidem est deus qui viget, qui sentit, qui meminit,
qui prouidet. Et post multa quae de animi immortalitate scribit: illico
subiungit. hunc tu exerce optimis in rebus: quod tantum valet:
quantum id quod Caro noster dixit. Hic tibi praecipue sit pura me-
te colendus. id est exercendus: sic terra dicitur coli & artes omnes.
Exercendus itaque & colendus animus est virtutum studio, quod
citra laborem acquiri non possunt. iuxta illud Hesiodi. Sudorem
posuere dei virtutis ad arcem, unde statim sequitur. Plus vigila
semper. &c. Quod vero interponendo dixit, nobis ut carmi-
na dicunt, pleni sunt huius sententiae poetarum libri. Vergilius?
Igneus est animus vigor & caelestis origo. & Ouidius. Est deus
in nobis. & illud eiusdem. Sunt quidam qui nos numen habere
putant. & Iuuenalis. sensum a caelesti dimissum traximus arce.
Et illud Arati poetae: quod Paulus apostolus citat disputans
in Arepago. nos inquit genus dei sumus: quoadmodum quidam
vestrorum poetarum dixerunt. Esse autem Aratum, qui illud
hemistichion scripsit: diuus Hieronymus testatur.

Leges cupiunt ut iure regantur.

In disticho eiusdem operis.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Ipsae etiam leges cupiunt: ut iure regantur.

Subest reconditus quidem sensus: ne tam vulgaris quam
iste interpretantur. Est autem huius casus sententia: quod le-
ges scriptae promulgantur, ut vniuersum obseruentur: & eo
nomine iustae sunt: volunt quandoque corrigi a iure anima-
to: hoc est, a bono & aequo iudice: qui ab Aristotele epicles
dicitur, & ipsa equitas & bonitas quae epicles vocatur: ab eodem
& correctio legis dicitur, epicles ex aequitate cum bonitate

Terentio.

Donatus.

Aristotele.

Terentio.

Cicero.

Columella.

legem interpretari: non secundo iuris rigorem: quod idem autor vocat acribodiceum: hoc est ius strictum & asperum: quod lex prima fronte percipere videtur, sed quod legislator ipse qui legem tulit, si adesset vitio, censeret. Itaque non simpliciter est idem equitas & bonitas: quod iustitia est: neque id bonum & æquum quod iustum: sed neque sunt in genera diuersa. Nam & æquum & bonum quodammodo iustum est: non quidem scriptum, sed quemadmodum diximus ab animato iure inductum. Cum itaque Terentius in Adelphis scribit: non necesse habeo omnia per meo iure agere: ius in priori illa significatione accipit, ubi Donatus. Ius (inquit) est quod omnia recta & inflexibilia exigit. Cum vero dicit autor, quod ipse leges cupiunt: ut iure regantur: de emendatione legis intelligendum est. In quo etiam sensu accipit iuris consultus in titulo de iustitia & iure. Ius (inquit) est, ars boni & æqui, cuius merito quis nos sacerdotes appellat. Neque est aliud bonum & aliud æquum, quod Accursius eo in loco putat: sed quemadmodum natura constituta sunt: ita & a grecis vno appellat nomine utriusque (hoc est) epijces: cui quod apud latinos vnum non est inuentum: duo sunt excogitata: quod illud representarent: hoc est (æquum & bonum) quod est scripti iuris (ut istiusmodi loquuntur) quoddam temperamentum. Nam a latinis summum ius appellatur: potius quam strictum, aut rigidum, quod dicimus ab Aristotele vocari acribodiceum, Terentius in heautonimo, verum illud Chremes dicunt: ius summum sæpe summa malicia est, Cicero in primo de officiis, Existunt etiam sæpe iniuriæ calumnia quadam & nimis callida iuris interpretatione: ex qua illud summum ius/summa iniuria factum est, iam tritum sermone puerbium. Idem per Cecinam non minus laborat Cecina ne summum iure egisse: quod ne certum ius obtinuisse videatur. Columella in 1. de re rustica, summum ius antiqui summam crucem putabant. Vitium autem hoc, quod leges a iure animato corrigi debeant: non tam ipsius legis aut legislatoris, quam ipsius materie natura contingit: quod ita est variabilis: ut nullacerta quadam ratione prouideri possit. Quod igitur deest legi iudicio boni & æqui viri supplendum relinquitur.

LIBELLVS

QVI INSCRIBITVR CATO.

de præceptis vitæ communis.

Vm animaduertere quam plurimos homines grauius errare in via morum: succurrendum & consulendum opinioni eorum fore existimaui: maxime ut gloriose viuerent, & gloria contingerent. Nunc te fili charissime docebo: quo pacto mores tui animi componas. Igitur ita legito mea præcepta, ut intelligas. Legere enim et non intelligere, negligere est.

Itaque Deo supplica.	Blandus esto.
Parentes ama.	Irasci ab re noli.
Cognatos cole.	Neminem irriseris.
Datum serua.	In iudicium adesto.
Foro te para.	Existimationem retine.
Cum bonis ambula.	Iracundiam tempera.
Ad consiliū ne accesseris, an tequam voceris.	Esto ad prætorium.
Mundus esto.	Disce literas.
Saluta libenter.	Consultus esto.
Cede maiori.	Benefacito bonis.
Mutuum da.	Ne esto maledictus.
Cui des videto.	Virtute vtere.
Magistrum merue.	Trocho lude.
Verecundiam serua.	Aleas fuge.
Rem tuam custodi.	Tu te consule.
Diligentiam adhibe.	Nil temere credas.
Familiam cura.	Parentes patienter vince.
Conuiuia raro.	Minorem ne contempseris.
Quod satis est dormi.	Nil arbitrio virium feceris.
Coniugem ama.	Patere legem quam ipse tuleris.
Iusurandum serua.	Beneficij accepti memor esto.
Vino te tempera.	Miserum noli irridere.
Pugna pro patria.	Minimæ iudica.
Nil temere credideris.	Alienum noli concupiscere.
Meretricem fuge.	Illud stude agere, quod rectum est.
Liberos erudi.	Amorem libenter ferre.

DISTICHA CATONIS.

Ordo est.
Hic tibi
est deus.
Carmina
a. porre.
hic se3 ani
m' sit co
lendus.

Dissidet
at. otscor
dat.

Temporib
Quia fa
pietio est
mutare cō
ritu rēpo
ribusq; cre
dendum.

Non an
tous3z ali
cuius no
nitario dis
seminator

Officium.
beneficū.

S Ideus est animus, nobis ut carmina dicunt.
Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.
Plus vigila, semper, ne somno deditus esto.
Nam diuturna quies vitij alimenta ministrat.
Virtutem primam esse puto compescere linguam.
Proximus ille deo est, qui scit ratione tacere.
Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.
Conuenit nulli; qui secum dissidet ipse.
Si vitam inspicias hominum; si deniq; mores.
Cum culpent alios, nemo sine crimine viuit.
Quæ nocitura tenes, quamuis sint chara, relinque.
Vtilitas opibus præponi tempore debet.
Constans & lenis (ut res exoptulat) esto.
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.
Nil temere vixori de seruis crede querenti.
Sape etenim mulier, quem coniunx diligit, odit.
Cumq; mones aliquem, nec se vellet ipse moneri.
Si tibi sit charus, noli desistere ceptis.
Contra verbosos noli contendere verbis.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.
Dilige sic alios; ut sis tibi charus amicus.
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.
Rumores fuge, ne incipias nouus autor haberi.
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.
Rem tibi promissam, certo promittere noli.
Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur.
Cum te aliquis laudat, iudex tuus esse memento.
Plus alijs dere, q̃ tu tibi credere noli.
Officium alterius multis narrare memento.
Atq; alijs cum tu benefeceris, ipse sileto.
Multorum cum facta senex & dicta recenses.
Fac tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse.
Ne cures, si quis tacito sermone loquatur.
Conscius ipse sibi, de se putat omnia dici.

LIBER SECVNDVS.

Cum fueris foelix, quæ sunt aduersa caueto.
Non eodem cursu respondent vltima primis.
Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa;
In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.
Exiguum munus cum det tibi pauper amicus.
Accipito placide, & plene laudare memento.
Infantem nudum cum te natura creauit;
Paupertatis onus patienter ferre memento.
Ne timeas illam, quæ est vitæ vltima finis.
Qui mortem metuit; quod viuit perdit ipsum.
Si tibi pro meritis nemo respondet amicus;
Incusare deum noli, sed te ipsum coerce.
Ne tibi quid desit, quæsit utere parce.
Vtq; quod est serues, semper tibi deesse putato.
Quod præstare potes, ne bis promiseris vlli.
Ne sis ventosus, dum vis bonus ipse vderi.
Qui simulat verbis, nec cor est fidus amicus.
Tu quoq; fac simile, sic ars deluditur arte.
Noli homines blando nimium sermone probare.
Fistula dulces canit, volucrum dum decipit aueps.
Cum tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.
Quod vile est carum, quod carum vile putato.
Sic tibi nec cupidus, nec auarus nosceris vlli.
Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse.
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.
Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum;
Nam stultum est petere, quod possit iure negari.
Ignotum tibi noli præponere notis.
Cognita iudicio constant, incognita casu.
Cum dubia incertis versetur vita periculis;
Pro lucro tibi pone diem quicumq; laboras.
Vincere cum possis, interdum cede sodali;
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.
Ne dubires, cum magna petas, impendere parua.
His etenim rebus coniungit gratia charos.

LIBER SECVNDVS.

Litem inferre caue, cum quo tibi gratia iuncta est,
Ira odium generat, concordia nutrit amorem,
Seruorum ob culpās cum te dolor vrget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis vt parcere possis.
Quem superare potes; interdum vince ferendo,
Maxima enim morum semper patientia virtus,
Conserua potius quæ sunt iam parta labore.
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.
Dapsilis interdum notis charis & amicis,
Cum fueris foelix; semper tibi proximus esto.

LIBER SECVNDVS.

Telluris si forte velis cognocere cultus,
Vergilium legito, quod si mage nosce laboras
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet,
Si Romana cupis & punica noscere bella;
Lucanum quæras, qui Martis prælia dixit,
Siquid amare libet, vel discere amare legendo;
Nasonem petito. Si autem cura tibi hæc est,
Vt sapiens viuas; audi, quæ discere possis.
Per quæ semotum vitæ deducitur æuum,
Ergo ades, & quæ sit sapientia discere legendo.
Si potes, ignotis etiam prodesse memento.
Vtilius regno meritis acquirere amicos.
Mitte arcana Dei; cœlumq; inquirere quid sit;
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.
Linque metum læthi, nam stultum est tempore in omni
Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.
Iratu de re incerta contendere noli.
Ira impedit animum; ne possit cernere verum;
Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa.
Dandum etenim aliquid est, cum tempus postulat, aut res;
Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento.
Tuta mage est pupis, modico quæ flumine fertur.
Quod pudeat socios prudens celare memento,
Ne plures culpent id; quod tibi displicet vni.
Nolo putes, prauos homines peccata lucrari.

CATONIS.

Temporibus peccata latent, & tempore patent,
Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet, cui vim natura negauit.
Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede,
Victorem a victo superari sæpe videmus.
Aduersus notum noli contendere verbis;
Lis minimis verbis interdum maxima crescit;
Quid deus intendat noli perquirere sorte,
Quid statuatur de te, sine te deliberat ipse.
Inuidiam nimio cultu vitare memento,
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est,
Esto animo forti, cum sis damnatus inique,
Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.
Litis præteritæ noli maledicta referre,
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.
Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse,
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis,
Vtere quæ sitis modice, cum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res,
Stulticiam simulare loco, prudentia summa est,
Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen auaritiæ, nam sunt contraria famæ.
Noli tu quædam referenti credere semper,
Exigua est tribuenda fides, quibus multa loquuntur,
Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli;
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis,
Consilium arcanum tacito committe fideli,
Corporis auxilium medico committe sodali,
Successus indignos noli tu ferre moleste.
Indulget fortuna malis, vt lādere possit.
Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos;
Nam leuius lædit, quicquid præuidimus ante,
Rebus in aduersis animum submittere noli,
Spem retine, spes vna hominem nec morte reliquit,
Rem tibi quam noscīs aptam, dimittere noli.

LIBER TERTIVS.

Fronte capillata post hæc occasio calua est.
Quod sequitur spectat: quodq; eminet ante videto;
Illum imitare deum, partem quis spectat vitæq;
Fortius ut valeas, interdum partior esto,
Pauca voluptati debentur, plura salutis.
Iudicium populi nuncq; contempseris vnus,
Nec vni placeas, dum vis contemnere multos,
Sint tibi præcipue (quod primum est) cura salutis,
Tempore ne culpes, cum sis tibi causa doloris.
Somnia ne cures, nam mens humana quod optat,
Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.

LIBER TERTIVS.

Hoc quicumq; velis carmen cognoscere lector,
Hæc præcepta feras, quæ sunt gratissima vitæ.
Instrue præceptis animum ne discere cesses,
Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago,
Commoda multa feres, sin autem spreueris illud;
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Cum recte viuas, ne cures verba malorum,
Arbitrij nostri non est, quid quisq; loquatur,
Productus testis, saluo tamen ante pudore,
Quantūcūq; potes, celato crimen amici,
Sermones blandos, blæfosq; vitare memento,
Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi,
Segniciem fugito quæ vite ignorantia fertur,
Nam cum animus languet, consumit inertia corpus,
Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemuis sufferre laborem,
Alterius factum, aut dictum ne carperis vnq;
Exemplo simili, ne de te derideat alter,
Quæ tibi fors dederit tabulis suprema norato,
Fugendo serua; ne sis quem fama loquatur,
Cum tibi diuitiæ superent in fine senectæ,
Munificum facito viuas; non parcus amicis.

CATONIS.

Vile consilium dominus ne despice serui.
Nullius sensum si prodest, tempseris vnquam,
Rebus & in censu si non est, quod fuit ante,
Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent,
Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis,
Ne retinere velis, si coeperit esse molesta,
Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias: vita est nobis aliena magistra,
Quod potes, id tentes, opere ne pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquo,
Quod nosti factum non recte: noli silere,
Ne videre malos imitari velle tacendo,
Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato,
Ipsæ etiam leges cupiunt, ut iure regantur,
Quod merito pateris, patienter ferre memento,
Cumq; reus tibi sis, ipsum te iudice damna,
Multa legas facito, perlectis perlege multa,
Nam miranda canunt, sed non credenda poetæ,
Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis vrbani haberi,
Coniugis iratæ noli tu verba timere,
Nam lachrymis struit insidias; dum foemina plorat,
Vtere quæ sitis, sed ne videaris abuti,
Qui sua consumunt, cum deest aliena sequuntur,
Fac tibi proponas mortem non esse timendam,
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est,
Vxoris linguam, si frugi est ferre memento,
Nāq; malum est nil velle pati, nec posse tacere,
Dilige non egra charos pietate parentes,
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

LIBER QVARTVS.

Securam quicumq; cupis producere vitam,
Nec vitij lædas animum, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento,
Inuenies aliquid, quod te vitare magistro,

Nulla tra
ducere.
Magistro
verbo est
p. docto.

LIBER QVARTVS.

Despice diuitias, si vis animo esse beatus.
Quas qui suscipiunt; mendicant semper auari.
Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt;
Si contentus eo fueris, quod postulat usus.
Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes;
Noli fortunam; quæ non est, dicere cæcam.
Dilige denarium; sed parce dilige formam.
Quem nemo sanctus, nec honestus captat habere.
Cum fueris locuplex; corpus curare memento,
Aeger diues habet nummos, sed non habet usum.
Verbera cum tuleris discens aliquando magistri,
Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.
Res age, quæ profunt; rursus vitare memento,
In quibus error inest: nec spes est certa laboris.
Quod donare potes gratis, concede roganti:
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.
Quod tibi suspectum est, conlestim discute quid sit.
Nāq; solent primo quæ sunt neglecta nocere.
Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.
Cum tibi præponas animalia cuncta timere,
Vnum præcipio hominem plus esse timendum.
Cum tibi præualida fuerint in corpore vires:
Fac sapias animo, poteris sic fortis haberi.
Auxilium a notis petito, si forte laboras,
Nec quisquam melior medicus; q̃ fidus amicus.
Cum sis ipse nocens, cur moritur victima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.
Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.
Vtere quæsitis opibus, fuge nomen auari.
Quid tibi diuitiæ profunt, si pauper abundas?
Si famam seruire cupis (dum viuis) honestam.
Tunc iugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ,
Cum sapias animo, noli irridere senectam,
Nam quocunq; sene puerilis sensus in illo est.

CATONIS.

Disce aliquid, nam cum subito fortuna recedit:
Ars remanet, vitamq; hominis non deserit vnq̃.
Prospicito cunctans tacitus, quid quisq; loquatur;
Sermo hominum mores & celat, & indicat idem.
Exerce studium, quamuis perceperis artem.
Vt cura ingenium, sic & manus adiuuat usum.
Multum venturi ne cures tempora fati,
Non timet is mortem, qui scit cōtemnere vitam.
Disce sed a doctis, indoctos ipse doceto.
Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.
Hoc bihe quod prodest: si tu vis viuere sanus.
Morbi causa mali est homini quandoq; voluptas.
Laudaris quodcunq; palam aut quodcunq; probaris:
Hoc vide, ne rursus leuitatis crimine damnes.
Tranquillis rebus quæ sunt aduersa, caueto:
Rursus in aduersis melius sperare memento.
Discere ne cesses, cura sapientia crescit,
Rara datur longo prudentia temporis usu.
Parce laudato, nam quem tu sæpe probaris,
Vna dies, qualis fuerit, ostendit amicus.
Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri.
Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle.
Cum Venere & Baccho lis est, & iuncta voluptas:
Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites,
Demissos animo & tacitos vitare memento,
Flumen, quod placitum est, forsan latet altius vnda,
Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius specta; quo sis discrimine peior.
Quod potes, id tenta: nam litus carpere remis
Tutus est multo, quam velum tendere in altum.
Contra hominem iustū, prauè contendere noli.
Semper enim deus iniustas vlciscitur iras.
Ereptis opibus nolimœrere dolendo:
Sed potius gaude, si tibi contingat habere,
Est iactura grauis, quæ sunt amittere damnis.
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicū.

LIBER QVARTVS.

Tempora longa tibi noli promittere vita;
Quæcūq; ingrederis sequit mors corporis ymbra.
Thyre deli placa, et vitulum sine crescat aratro.
Nec easdas placere deum, cum cede litatur,
Cede locum fasus fortune, cede potenti.
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit,
Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.
Damnaris nunq; post longum tempus amicum,
Mutauit mores, sed pignora prima memento.
Gratior officijs quo sis mage; charior esto,
Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda.
Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis.
Nam timidus & suspectis aptissima mors est,
Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus;
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.
Quam primum rapienda tibi est occasio prima.
Ne rursus quæras; quæ iam neglexeris ante,
Morte repentina noli gaudere malorum.
Fœlices obeunt, quorum sine crimine vita est.
Cum coniunx tibi sit, nec res, & fama labore.
Vitandum ducas inimicum nomen amici.
Cum tibi contingat studio cognoscere multa;
Fac discas multa, nec cesses velle doceri.
Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hæc breuitas sensus fecit coniungere binos.

FINIS.

LIBELLVS EXPLICI
TVS. QVI CATO IN
SCRIBITVR.

DE CONTEM
PTV MVNDI ET DOCTRINA
MENSÆ.

Artula nostra tibi mandat dilecte salutes
Pauca videbis sibi, sed non mea dona refutes
Dulcia sunt animæ solacia quæ tibi mando.
Sed profunt animæ, nisi serues hæc operando!
Quæ mea verba monent, tu noli tradere vento!

Cordis in aure sonent, & sic retinere memento.
Vt tibi grande bonum nostri monitus operentur,
Per quod Dei donum tibi coelica regna parentur,
Menti synceræ possunt hæc verba placere.
Hoc iter ostendit, quo mundi gloria tendit.

Vox diuina sonat, quod nemo spem sibi ponat
In rebus mundi, quæ causam dant pereundi.
Quisquis amat Christum, mundum non diligit istum,
Sed quasi fetorem spernens illius amorem,
Aestimat obscœnum, quod mundus credit amoenum.
Totum vilescit sibi quicquid in orbe nitescit,
Vitat terrenum decus vt mortale venenum.
Abiectoq; foris cœno carnalis amoris.
Ad regnum coeli suspirat mente fideli.
Iamq; fide plena paradisi sperat amœna.
Tu quoq; frater ita carnis contagia vita.
Vt placeas Christo, mundo dum viuus in isto.
Ne tibi sint curæ res ad nihilum reddituræ,
Quæ cito labuntur, magnoq; labore petuntur.
Nec modolæteris, quia forsitan cras morieris.
Per nullam sortem poteris depellere mortem.
Nullus tam fortis, cui parcant vincula mortis.
Cur caro lætatur, quia vermibus esca paratur?
Nunc locus est flendi, locus est peccata luendi.
Postea gaudebit, qui nunc sua crimina flebit.
Iamiam lætetur, qui gaudia summa meretur.
Gaudia stultorum cumulant augmenta dolorum.
Talía prudentes fugiunt, ea despicientes.
Cur cito non spernis, quæ prætereuntia cernis?

Nonne vides mūdū nimis miserū & moribundū,
Sub gladio diræ mortis languendo perire?
Mors refecat, mors omne necat, q̄ carne creatur,
Magnificos premit, modicos, cunctis dominatur,
Nobilitum tenet imperium, nulli reueretur,
Tam ducibus q̄ principibus cōmunis habetur,
Mors iuuenes rapit atq̄ senes, nulli miseretur,
Illa fremit, genus omne tremit, q̄ in orbe mouetur,
Illa ferit, tota caro perit, dum sub pede mortis
Conteritur, & non eripitur vir robore fortis,
Cur igitur quis sic moritur vult magnificari?
Cur nimias sibi diuitias petit ille parari?
Instabiles sumus, & fragiles multisq̄ ruinis
Atterimur, sic iam trahimur sub tempore finis,
Pretereunt & non redeunt mortalia quæq̄,
Hæc statio manet in dubio sic nocte dieq̄,
Vita brevis velut vmbra leuis sic annihilatur,
Sic vadit, subitoq̄ cadit, dum stare putatur,
Quis redimit, cū mors perimit, quia foedera nuncq̄
Nec precit, nec seruitiū, mors accipit unq̄,
Sed quid plura loquar? nulli mors impia parcat,
Non euadit inops, nec qui marsupia farfit,
Non igitur cesses ea, quæ bona sunt, operari,
Nam mors non cessat tibi nocte dieq̄ minari,
Amplius in rebus, noli sperare caducis,
Sed cupiat tua mens, æternæ gaudia lucis,
Fallitur insipiens vitæ præsentis amore,
Sed sapiens nescit quantum sit plena dolore!
Quicquid formosum mūdus gerit aut preciosum,
Floris habet morem, cui dat natura colorem,
Mox vt siccat, totus color annihilatur,
Postea nec florem monstrat, nec spirat odorem,
Regia maiestas, omnis terrena potestas,
Prosperitas rerū, series longinqua dierum,
Transierit, cum mortis venerit hora,
Mū quid sit honor, quod nūc tibi scribere conor,
Nō, neq̄, nippē satis, quia nil habet utilitatis,
Iste q̄, fragilis, q̄ fallax, q̄ sit inanis,
Mūdus & illius gloria, quam cupimus ipsi.

Prædia terrarū, possessio diuitiarum,
Fabrica murorum, grandis structura domorū,
Gloria mensarum, cum delicijs epularum,
Insigneq̄ thori, cuppæ, cyphiq̄ decori,
Resplēdensq̄ vestis, quæ moribus obstat honestis,
Grex armentorū, spaciosus cultus agrorum,
Fertile vinetum, diuersa vite replem,
Gloria natorum, dilectio dulciscorum,
Cuncta relinquuntur, nec post hæc inueniuntur.
† Quod breuiter durat, q̄s prudēs acquirere curat?
Non metuens hominem, faciet mors aspera finē,
Rebus mūdānis, mendacibus & male sanis,
Causa grauis scelerū, cessabit amor mulierum,
Colloquium quarum, nihil est nisi virus amarum,
Præbens sub mellis dulcedine pocula fellis,
Nam decor illarum, laqueus fallax animarum,
Cum verbis blandis, fallacibus atq̄ nefandis
Illaqueant stultos, & ferūt ad tartara multos,
Tempora transibūt, & gaudia vana peribunt,
Et parient fructum tristem per sæcula luctum,
Omnibus hoc dico, ne se subdant inimico,
Ne supplantetur, qui captus in his retinetur,
Noli confundi, misera dulcedine mūdi,
Nam sua dulcedo, dilabitur omine seculo,
Quæ trepidas mentes, & mollia quæq̄ sequentes,
Fallit mulcendo, carnem blandēq̄ fauendo,
Postea finitur, nec iam dulcis reperitur,
Sed sit amara nimis, non æquans vltima primis,
Et grauius pungit miseros quos primitus vnxit,
Nam sicillosos, & semper mollibus vsos,
Damnatos digne, post mortem mittit in ignem,
Atq̄ voluptatem conuertit in anxietatem,
Et sit flamma furens, illos sine fine perurens,
Talīa lucra ferent, studijs qui talibus hærent,
Sed qui saluari vult perpetuoq̄ beari,
Christo deuotum, studeat se tradere totum,
Eius in hærendo præceptis & faciendo.

Quæ scripturarū monstrant documēta sacrarum,
Accipiet vere, qui vult hæc iussa tenere,
Sedibus in lætis, æternæ dona quietis,
Qua cunctis dantur, qui corde deo famulantur,
Hic est seruorum requies, & vita suorum,
Gaudia quæ præstat, tribulatio nulla molestat,
Gloria solennis manet illi paxq; perennis,
Semper honoratos, semperq; facit esse beatos,
Quos recipit secū, quia quis iudicet æquum,
Plura tamen dantur sanctis, q̃ promereantur,
Omnia dat gratis, diuinæ fons pietatis,
Pro labore leui, confert bona perpetis aui,
His qui saluantur, sic bona multa parantur,
Sic mala multa malis, mors præparat exitialis,
Isti gaudebunt, illi sine fine dolebunt,
Nemo potest fari, nec cernere nec meditari,
Gaudia iustorum, sed nec tormenta malorum,
Quam male fraudatur, q̃ stulte ludificatur,
Qui propter florem mundi, vanumq; decorem,
Qui prius apparet, & quasi ros protinus aret,
Vadit ad infernum, perdens diadema supernum,
Quod dominus donat cunctis, quos ipse coronat,
Errat homo vere, qui cum bona possit habere,
Sponte subit pœnas, infernalesq; catenas,
Huius amor mundi putei, parat ima profundū,
Protinus extinctus, moritur, qui mittitur intus,
Semper ad ima cadit, semper mors obuia vadit,
Nec venit ad metas, mortis miserabilis ætas,
Nescia finire, semperq; videtur oriri,
Semper vexando, semper gemitus renouando,
Ingerit ardores infinitosq; dolores,
Sunt ibi serpentes, flammæ ex ore vomentes,
Funestos dentes, & guttura torua gerentes,
A flatu quorum, pereunt animæ miserorum,
Sunt ibi tortor, serpentibus horridiores,
Defœces nigri, sed non ad verbera pigri,
Nur assantur, sed semper ad hæc renouantur,

Et mala feruentes, sunt ad tormenta recentes,
Semper tristari, semperq; ferire parati,
Semper inardescūt, nec cessant, nec requiescūt,
Sic exercentur, nec parcūt, nec miserentur,
Quam male damnatur, quā fortiter excruciat,
Qui fert tantorū feritatem suppliciorum,
Quid tūc thesauri, quid acervus proditur auri,
Cum peccatores, mittentur in inferiores,
Inferni late bras, ignem pariterq; tenebras,
Semper passuri, nec ab his vnq; redituri,
Tūc flens & tristis, qui pœnis traditur istis,
Malet præteritæ q̃ in omni tempore vitæ
Pauper vixisset, q̃ diuitias habuisset,
Stat male securus, qui protinus est ruiturus,
Nec bene lætatur, cui pœna dolorq; paratur,
Non igitur cures gazas acquirere plures,
Gazas fallaces, incertas atq; fugaces,
Quæ magis optantur, cum plenius accumulātur,
Nec satiant mentem, semper maiora petentem,
Diuitiæ tales, sunt omnibus exitiales,
Nam sibi credentes, faciunt miseros & egentes,
Post carnis vitam, per blandimenta nutritam,
Expertesq; boni, tradentur perditioni,
Nemo tamen credat, q̃ ab ipsa luce recedat,
Ignibus arsurus, vel propter opes periturus,
Si proprium seruet, si diuitias coaceruet,
Quamuis sit rarum, poterit possessor earum
Iuste saluari, si fugiat nomen auari,
Viuat prudenter, gazas habeat sapienter,
Non abscondendo, sed egenis distribuendo,
Sed satis est notum, quia plus dimittere totum
Prodest q̃ temere quæ sunt incerta tenere,
Tutius est vere morsus fugiendo cauere,
Quam p̃per serpentem p̃cumbere virus habentē,
Sic est de mundo quare ubi consilium do,
Quatenus hoc spreto, te tradas pectore læto
Seruitio Christi, cui traditus ipse fuisti.

Universitas
Bibliotheca
Hic tibi præbebit regnum; quod sine carebit.
Huic si serueris, cellis opibus poteris.
Tollere quas fures nequeunt, nec rodere mures.
Collige thesaurum; qui gemmas vincit & aurum.
Quære bonos mores, thesauros interiores.
Gazas congelatas præcellit mentis honestas.
Nam miser est & erit, qui mundi prospera quærit.
Est diues vere, qui non ea curat habere.
Qui bono est intus fidei munimine cinctus.
Tunc bona quis tractat, cum se virtutibus aptat.
Semper honestatis studiū tenet & probitatis.
Si nihil est sordis, quod polluat intima cordis.
His dalectatur dominus, qui cor speculatur.
Thesaurus talis præciosus spiritalis
Comparat æternam vitam, patriamq; supernam.
Congregat in coelis thesauros quisq; fidelis.
Per quæ bonos mores ad summos tendit honores.
Nec modo vult fieri locuples, nec magnus haberi.
Sed semper minimus, semper despectus & imus.
Plus paupertatem cupiens q̃ prosperitatem.
Hæc ideo tolerat; quia cœli gaudia sperat.

Pauper amabilis & venerabilis & benedictus;
Diues inutilis & miserabilis & maledictus.
Qui bona negligit & mala diligit, intrat abyssum,
Nulla potentia, nulla pecunia liberat ipsum.
Irremeabilis insatiabilis illa vorago.
Hic ubi mergitur, horrida cernitur omnis imago;
Hæc cruciamina per sua crimina pmeruere.
Vir miserabilis æuacq; flebilis hæc subire.
Iussa dei pia, iussa salubria si tenuissent.
Vir neq; foemina nec sua semina morte perissent.
Sed quia spernere iussa q̃ soluere non timuerunt,
Mors grauis irruit hoc merito fuit, & perierunt.
Ianua mortis aperuit crimen eorum.
Attulit ubi semina morbi, totq; malorum.
Illa patescentes atq; sequentes culpa peremit.

Atq; piarum deliciarum munus ademit;
Flebile fatum dans cruciatum, dansq; dolorem.
Ipsa mereris perdere veriregis amorem.
Tam lachrymosa, tamq; perosa morte perire.
Atq; ferorum suppliciorum claustra subire.
Est data sæua causa per eam perditionis;
Dum meliorem sperat honorem voce draconis.
Hæc male credēs, nos quoq; ledēs crimine magno.
Omne tristi subdidit istis sæcula damno.
Stirps miserorum plena dolorum postea creuit.
His quoq; damnis pluribus annis subdita fleuit.
Sed deus omnipotens qui verbo cuncta creuit,
Sic cecidisse dolens hominem quē semper amauit.
Ipse suū verbum transmisit ad infama mundi.
Exulibus miseris aperire viam redeundi.
Filius ergo dei descendit ab arce superna.
Nuncq; discedens a maiestate paterna.
Qui corpus sumens animatum numine saluo,
Processit natus sacre de virginis aluo.
Verus homo, verusq; deus pius & miserator.
Saluator verus, nostræ salutis amator;
Viuentiq; volens nobis ostendere normam.
Se dedit exemplū, rectamq; per omnia formam.
Insper & multos voluit sufferre labores.
Atq; dolore suo nostros auferre dolores.
Sponte sua moriens mortem; moriēdo peremit.
Et sic perpetua miseros a morte redemit.
Quod non debebat soluēs, ita fons pietatis.
Succurrit nobis mortali peste grauatis.
Pondera nostra ferens; penitus nos exonerauit.
Et quicquid crimen verus attulerat, reparauit.
Nam de morte pia consurgens vt leo fortis,
Restituit vitam prostrato principe mortis.
Sic domini pietas mundum non passa perire;
Fecit nos miseros ad gaudia prima redire.
Hoc satis audisti frater, q̃ gratia Christi
Sic nos saluauit, nostrumq; genus renouauit.

Si sapis hoc credas, nec a ratione recedas.
 Sed quid lucratur Credam, qui non operatur?
 Hic male se laedit, male viuens non bene credit.
 Crede mihi, magnum fides illa facit sibi damnum,
 Mortem mercatur, quia mortua iure vocatur.
 Hunc facit ipsa mori, sub iudicio grauiori.
 Quam si nil scisset, fidei quid dogma fuisset,
 Quod loquor est notum, retinentibus vtile totū,
 Frater id ausculta, venient tibi comoda multa,
 Si retinere velis, quia sic eris ipse fidelis,
 Hanc per virtutem, poteris sperare salutem.
 Atq; beatus eris, si quæ bona sunt, opereris.
 Ergo verborum semper memor esto meorum,
 Contra tuæ mentis, sit semper in his documentis,
 Si vis saluari, semper studeas imitari;
 Vitam iustorum, fugiens exempla malorum,
 Illis iungeris, quorum nunc facta sequeris,
 Elige sanctorum consortia, non reproborum.
 O q̃ ditantur, qui coelica regna lucrantur,
 Sice xaltantur, qui sanctis associantur,
 Viuunt iucundi, qui spernunt gaudia mūdi,
 Qui carnis miseræ norunt vitiosa carere.
 Sub pedibus quorū, victus iacet hostis eorum,
 His dabitur vere, dominum sine fide videre,
 Angelicosq; choros, diuina laude sonoros,
 Cum quibus ante deū, referent cū laude trophæū,
 Quod tibi nunc dico, si serues corde pudico,
 Hos inter cœtus, viues sine tempore lætus.
 Sed miseri flebunt, quia gaudia nulla videbunt,
 Nunq̃ cū reprobis, tribuatur portio nobis,
 Ad poenas ibunt, & sic sine fine peribunt.
 Mūdus ad hanc partem, trahitur per demonis artē;
 Istaq; damna ferent, qui sordibus eius adhaerent,
 His igitur monitis tactis toties repetitis
 Sensu discere, nec nocitura caueto,
 Præcura semper meditare futura.
 Quæ tibi fortis veniet distinctio mortis,

Quæ via pandetur, cum spiritus egrediatur,
 Quid sit facturus, vel quos, comites habiturus.
 Quam miser infernus, quā nobilis ordo supernus,
 Quæ mala damnatis, quæ sunt bona parta beatis,
 Quantum gaudebūt, quos gaudia summa replebūt,
 Quos illustrabit, quos semper lætificabit,
 Visio sancta dei, splendorq; suæ faciei,
 Talia volenti, dabitur noua gracia menti,
 Cum studio tali, dulcedine spiritali
 Mens tua pascetur, si iugiter hæc meditetur.
 Hoc studiū mentem domino facit esse placentem,
 Curas terrenas, magno cruciamine plenas,
 Funditus expellit, vitiorum gramina vellit,
 Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit,
 Sic æternorum, mens tacta timore dolorū,
 Deserit errorem, mundi q; depellit amorem,
 Confer tale bonum, domini mirabile donum,
 Nam cū mutatur mala mens, Deus hæc operatur,
 Virtutum munus, præstare potest Deus vnus,
 Qui sic seruorum docet intus corda suorum,
 Gaudia dat menti, verax deus hæc facienti,
 Postea summorū flagrasit amore bonorum.
 Qui bona sectantur, vel dicunt, vel meditantur,
 Sic dominus mores, illos leuat ad meliores,
 Quos hic lugentes videt, auxiliumq; petentes,
 Ergo fide pura te Christo subdere cura,
 Auxilio cuius, fugias mala temporis huius.
A Tria sunt cœli, menti patefacta fideli.
 Semper ibi viues, diuino munere diues,
 Si vis sincere, Christi præcepta tenere,
 Christo iunguntur, sua qui præcepta sequuntur,
 Nam deus æternum dabit his, regnumq; supernū,
 Gloria coelestis, paradisi dedita festis,
 Hos faciet lætos, & pax æterna quietos,
 Iam delecteris, cum talia præmediteris,
 Ista libens audi, & ad hæc pia gaudia plaude,
 Non tamen ignores, per magnos ista labores.

Sanctis acquiri, nec fortuito reperiri.
Nam quis gratis, tribuat deus ista beatis,
Nemo tamen segnis, vitæ fert dona perennis.
Ni melior factus, proprios correxerit actus.
Quæ facit his dignū, dominus vult esse benignū.
Promptū feruentem, non oia vana petentem,
Sed regnum cœli, non credit corde fideli.
Inspiciens & hebes, sed tu bene credere debes.
Christo dicenti, rapiunt illud violenti.
Scilicet austeri, se distringendo feueri.
Mollia spernentes, & carni vim facientes,
Iugiter intenti domino parere iubenti.
Res est nota satis q̄ nil habet utilitatis,
Spiritus inde perit dum corpus dulcia quærit,
Et dū vexatur caro, spiritus alleuiatur.
Cunq; relaxatur, mortaliter ille grauatur.
Omne quod ostendo potes videre legendo.
Indice scriptura, poteris cognoscere plura.
Vitam quærenti, dat iter sacra lectio menti.
Accipe scriptorum frater documenta meorum,
Quæ tibi monstraui, quæ dulciter insinuaui,
Non ea corde graui videas, sed mente suaui.
Quicquid enim scripsi, multum tibi pderit ipsi.
Si vi a virtutis delectet iterq; salutis,
Nam rex cœlestis (cui nil latet) est mihi testis,
Nil tibi narraui nisi quod prodesse putauī.
Nec ratio verū debet tibi dura videri.
Nanq; p angustum, tibi dixi currere iustum.
Sic pbus ascendit dum semper ad ardua tendit.
Hunc facies cursum si vis ascendere sursum.
Fortassis puero tibi frustra mittere quero.
Sed pater immensus, det perspicuos tibi sensus,
Ro borei ætatem, tribuatq; tibi pbitatem,
Filius ipse dei, spes nostræ pgeniei.
Auctor huius, fons ppetuæ bonitatis,
Vnum flores & non ertos det tibi mores.
Cuius amborum, qui tangit corda suorum,

Et sine verborum sonitu sit doctor eorum
Ipse tuam mentem regat, & faciat sapientem,
Recte credentem, sacros monitus retinentem,
Et bene viuendo, mandata deiq; sequendo.
Læticiam veræ lucis merearis habere,
Quæ tenebras nescit maiorq; nitore nitescit,
Et cuiq; datur sine fine beatificatur.
Hoc tibi det munus, qui regnat trinus & vnus;
In re terrena, nihil aliud est nisi poena.
In re terrena labor eminet atq; catena.
In re terrena nec lex, nec iuris habena.
A re terrena sanctorum mens aliena.
A re terrena requies remouetur amœna.
A re terrena procedunt mille venena,
Pro re terrena, procul est homo luce serena.
Pro re terrena, manus ensem tractat egena.
Pro re terrena, diues vexatur harena.
De re terrena, non sit tibi plena crumena,
De re terrena, tua mens fiat amœna.
De re terrena, non sit tibi gloria plena.
Exitus ostendit, quo mundi gloria tendit.
Hierusalem ciuis fragili dū corpore viuīs,
Integer et sospes, transi peregrinus & hospes,
Dum peregrinaris, nolo terrena sequaris.
Effuge res viles christi fortissime miles.
Effuge iocunde laqueos & retia mundi.
Non cœlum quæret, qui terræ totus adheret,
Quem mundana ligant, quem curæ mille fatigāt,
Quem nec honor miserum satiat, nec copia rerū,
Aspice festina, pereunt quæcunq; ruina,
Morte repentina, vi furto, fraude, rapina,
Vitaq; cunctorum breuis & plena dolorum.
Quid caror vili humus, quid carnis gloria sumus.
Omnis honor fluxus, rerum perit illico luxus.
O Diues Diues, non omni tempore viues.
Fac bene dum viuīs, post mortē viuere si vis.
Fac quod Christus amat, dū pauper ad ostia clamat

Pauperis in specie, nam sæpe Deus latet ipse
Aurum quod nosti, forsan seruabitur hosti.
Collige fragmentum, quia pauperis est alimentū;
Nescis quod seruas, ad opus cuius coaceruas.
Aurum quod seruas, auare quid coaceruas?
Quod parcus quæres, effundet prodigus hæres.
In modica fossa, clauderis pellis & ossa.
Heu stolidæ mentes, pereunt peritura sequentes,
Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit.
Et nihil esse putat, quod totum labile mutat,
Ergo tu totis contemnens infima votis.
Ad vitam æternam, curras palmamq; supernam.
Hostem funestum patieris, iterq; molestum,
Esto luctator fortis, cautusq; viator.
Non dantur segni, cœlestis præmia regni.
Despice labentem mundum subito fugientem,
Desere festinus mundum, transi peregrinus.
Curritur absq; mora, cito transit nec redit hora,
Mundi calcator, vacuus transitq; viator.
Ad patriam sospes veniet, qui transit ut hospes.
Ad mortem cursus brevis est, non inde recursus.
Mors subito venit, pulvis caro sordida fiet,
Mundus transibit, sua gloria vana peribit.
Nullus in hoc fructus, sequitur sua gaudia luctus;
Infima temnamus, ardentem summa petamus.
Theaurizemus nobis, dum tempus habemus.
Regnum cœlorum, requies est plena bonorum.
Hic non algores, nebulæ nox, atra colores.
Hic viret æternum tempus, sine turbine verum.
Hic sol iusticiæ, radiat splendorq; sophiæ.
Hic omnes iusti, iuvenes formatq; venusti
Ut sol fulgebunt, domino simileq; manebunt,
Nil ibi decrescit, nil languet, nilq; fenescit,
Nil deformatur, nil transit, nil variatur.
Non ibi mori, omnes procul inde dolores,
Certe manent læte, sunt omnia plena quiete.
Omnes exultant, omnes laudando resultant.

Omnes exultant, omnes laudando resultant,
Angeliciq; chori, diuina laude sonori,
Hæc laudat q; amant, quod sæcla per omnia clamant
Est tibi sollemnis, iucunda dieq; perennis.
Dulcis conuentus, famosa canora iuuentus,
Pax tibi iucundans, quasi flumen ubiq; redundans
Vnanimes cuncti, velut vno corpore iuncti,
Omnia cernentes sunt, & sua corda videntes.
Nil tibi deficiet, deus omnibus omnia fiet.
O Gens mortalis, gens ferrea, gens animalis,
Huc cito festina res exul, res peregrina
Huc gressus fuge, mundi de stercore surge,
Mundo ne credas, quia nescis quando recedas.
Terege solícite, fragilis reminiscere vitæ,
Postq; migrabis, huc postea non remeabis.
Est iter angustum, quod ducit ad æthera sursum.
Hoc pauci quæunt, pauciq; sequi potuerunt.
Cum paucis esto, semper mortis memor esto,
Plus amat exilium miser, miser orbis amator.
Quam patriam, semperq; cupit vagus esse viator,
Plus mare q; portum, miser, miser incola mundi
Diligit, atq; dolet fieri sine spe redeundi.
Infelix gaudet in valle iacens lachrymarum,
Ridet & exultat in carcere terrigenarum.
Qua gaudere potest peregrinus homo ratione,
Dum vagus incertus, procul exultat regione,
Dum captiuatur miser, in misera Babylone,
Dum dire præmitur, dum seruit sub Pharaone.
Cur Sodomam colitis perituri rem perituram?
Cur cito non fugitis, ruituri rem ruituram?
Quid genus & species? quid op? & fama valebit?
Quando nil diues, sed totum pauper habebit.
Quando tremens mûdus christo veniẽte pauebit,
Vester Aristoteles, Socrates, seu Plato tacebit,
Qualis in hac vita fuerit, tunc quisq; videbit,
Mentes corruptas excecet blanda voluptas.
Audi doctrinam si vis vitare ruinam.

Œmina res fragilis; res lubrica; res puerilis.
Mobilis; indocilis; nil in ea nisi lis.
Cor rapit & tollit; & ferrea pectora mollit.
Prima virum primum mulier deiecit ad inum.
Œmina Sāsonem fregit David & Salomonem.
Nō est Sāsonē maior David & Salomone.
Œmina; credētem decepit protoparentem.
Si dominum quæris; fuge colloquium mulieris.
Colloquium quarum; nihil est nisi virus amari.
Ebrius ille nimis est; qui submersus in inis.
Propter foetorem mūdi; qui perdit honorem.
Alea; Bacchus; amor mulierū reddit egenum.
Hæctria qui sequitur; nullus ditabitur vnq̃.
Fel latet in melle; sed nec bibitur sine felle.
Risus habet fletū; neqt̃q̃ molestat acetum.
Vitæ præsentis; sic compara gaudia mētis.
Cum neutrū daret; nemo comprehendere curet.
Quod breuiter durat; quis prudēs querere curat?
Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo;
Quā vētus agitat; fluuiusq̃ simul labefaciat.
Non bene lætatur; cui flēda causa paratur.
Nō stat securus; qui protinus est ruiturus.
Sic dare vita statum nulli valet illa beatum.
Cum sit inæqualis nunc lucida; nunc pluuialis.
Quem si forte daret; mors hunc totū annihilaret.
Quicquid vita dedit; tollit dum vita recedit.
I Ob de præsentis vitæ breuitate querentis.
Hæc sunt verba fere; nascēs homo de muliere.
Vt flos apparet; venit æstus protinus aret.
Ergo sperne breuem; vitamq̃ prælige lōgam.
Atq̃ labore breui; requiem pete perpetis æui.
Fortunæ fragilis; fiat tibi copia vilis.
Quæ nisi vilescat frustra; quem linquit inescat.
Pauperibus large nūc dū tua sunt bona sparge.
Hæres ne... tibi sit tuus o moriture.
V qui diligitis; bona quæ retinere nequis.
... diligitis; quæ perpetua scitis.

Humanæ vitæ plañctus audire, venite.
Vt pernoctatis q̃ vile sit quod amatis.
Et respiciatis ne cum Sathana pereatis.
Forma puellularū; deceptio mentis earum;
Et iuuenum vultus circa barbam vel ultus.
Quos leuitas morum; laqueis innectit amorum.
Vno momento pereunt æqualia vento.
Fitq̃ cadaver humus; petit impia tartara fumus.
Flent illos chari; neque ū sed flendo iuuari.
Quid miser obscenas; metuis vacuare crumenas.
Cur cito non parcis; tua dum mar supia faris.
Nescis quod seruas; cuius ad opus coaceruas.
Autum quod nosti; forsā seruabitur hosti.
Mors rapiet quod habes; fiet caro post tua tabes.
Nec tecum tolles plenos rubigine folles.
Infelix fletus iuuat; æternus cruciatus.
Ostro vestitus gemmis capite redimitus.
Potans præclarum; comedens bona deliciarum.
Ius mucronis habens; & in omni crimine labens.
Contemptor iuris; & abutens iure securis.
Qui grauatur atq̃ p̃mit; q̃s christus ab hoste redemit.
Si venit hora cadit; moriens ad tartara vadit.
Sed si ploratur; nunq̃ plorando iuuatur.
Lingua facundi; sectantes labrica mundi.
Candida denigrant; atq̃ nigra loquendo dealbāt.
Dum dissoluuntur; nec nigra nec alba loquuntur.
Longum tormentum manet hos in valle silētum.
Nam lachrymis flētum; sit poena maior patientum.
Citur in omne latus; nocuus cibus immoderatus.
Et nimis potus veneris solet edere motus.
Tempora longæui; brevis esca tibi dabit æui.
Non tibi sit venter dominus; sed vitæ decenter.
Parcus vescendo; parcissimus esto bibendo.
Serua gustādo quid; quantū; quomodo; quando.
Ergo cura datur; si victus parcus amatur.
Vt phisicus satur; parcus de morte leuatur.
Ex nimia cœna; stomacho sit maxima poena.

Vt sis ergo levis, sit tibi coena brevis.

Coena brevis vel coena levis sit carne modesta.

Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.

Sume cibum modice, modico natura fouetur.

Sic carnem refice, ne mens ieiuna grauetur.

Qui studet in nummis, hic praefert infima summis.

Dumq; creaturam periturus amat perituram,

Condita factori praeposit & eius amori.

Semper habere parum Flaccus testatur avarum,

Hunc amor augendi cruciat terrorq; carendi.

Nil secum gustat moriens, nil tunc bene restat.

Nullus ei fructus remanet, nisi mors, nisi luctus.

Hunc timor exagitat, quem gaza superflua dicit.

Sed nihil hic dubitat, qui cuncta superflua vitat.

Viuit securus, paupertas est sibi murus.

Diues nil audet, paupertas libera gaudet,

Excubat & pallet diues torquetur in ostro.

Tutus in exiguo stramine dormit inops,

Posse foramen acus citius transire camellum.

Scimus q; valeat homo diues scandere coelum,

Si quis nos laedat, patienter sustineamus.

Nec malefactori mala, sed bona retribuamus.

Non satis esse putes vt ames, quem credis amicū,

Rex nouus & noua lex iubet hoc, vt ames inimicū,

Dat Deus iratus nobis male si quid agamus,

Denegat & nobis saepe misertus idem.

Sese cognoscat, si quis vult esse beatus.

Spernere mundum, spernere sese, spernere nullum.

Spernere se sperni, sunt quattuor haec bona nostra.

Cum quis turpe facit, & me spectante rubescit.

Cur spectante deo non magis ille rubet.

Si patriae iudex sciret sua facta, timeret.

Scit dominus rerum, cur nihil ergo timet.

Sed tacet, & differt, & mundi crimina punit.

Puniet, & meritis arbitet aequus erit.

Ita perpetuos paruit mundana dolores,

Illit & aeternum viuere vita brevis.

Mens tua terrenis non haereat atq; caducis,
Sed semper cupiat aeternae gaudia lucis.

Quae carnem mulcent, mentibus illa nocent.

Exiguus labor est, sed merces magna laboris.

Præterit ille cito, præmia sine carent.

Iustitiae montes, virtutis ad ardua nullus

Scandet, dum mundi rebus amicus erit.

Non satis expurgat vitae maculas vitiosae,

Qui delectatur viuendo deliciose.

Filius a seruo sic dispar esse probatur.

Ille timet, & amat, qui filius est, & amatur.

Ingrediens animum timor introduxit amorem.

Introductus amor expellit & inde timorem.

Qui se laudari gaudet, qui vult venerari,

Flatibus inflatur, ventum colit & veneratur.

Ebrius & plenus vini fit mentis egenus.

Ille facit fraudem domino, qui vult sibi laudem.

Si quis laudatur merito, deus haec operatur.

Exitus ostendit quo mundi gloria tendit.

Qui timet esse bonus, non timet esse malus.

Esse bonus propera, nuncq; nimium properabis.

Ergo cito propera, nam cito mors properat.

Namq; caro foenum, flos foeni gloria carnis.

Præterit omnis homo, præterit esse suum.

Sola manet virtus, faciet te sola beatum.

Cætera prætereunt, despice quæ pereunt.

Me miserum quid agam? porto sub pectore plagā.

Plangam peccati fetentis & inueterati.

Tanq; si portem sub eodem pectore mortem.

Quam quoties laui, toties emplastra ligavi.

Accorruptela toties est rupta medela.

Mille ligaturas admoui, nil valituras.

Semper rupta cutis, semper spes nulla salutis.

Sic totis horis mea mens est plena doloris.

Nam formidat ita, cito discedere vita.

Flammæ aeternas infernalesq; catenas.

Et flammæ horret; quibus ultio crimina torret.

Dom tamen hæc meditor, frustra consurgere nitor,
Herens quippe luto, præ consuetudine nuto;
In tot & tantis violauit iussa tonantis
Cur prope despero: spero, melioraq; fero.
Sed quis sero, tamen adiutoria quero.
Nō humana quidem, quia sunt mihi cognita pridē,
Sola diuina saluandus sum medicina.
Filius est iræ, qui vult sine fine perire.
Et sine fine perit, qui non sibi congrua quærit.
Ad te suspiro cœli non subdite gyro.
Summe sacerdotum tibi profero debile votum
Dextera saluatrici fac careat ista cicatrix.
Christe dei verbum, qui despicias omne superbum;
Exaltas humiles, tollis de puluere viles.
Plasmator rerum, lumen de lumine verum,
Hunc adhibebo manus, vt facit Samaritanus,
Ablue diuino saniem cum sanguine vino.
Et donec vino perfundito vulnus oliuo.
Et viuo, lotum sanetur in inguine fotum.
O maior cœlo tibi quod dolet omne reuelo,
Culpas agnosco, laxare debita posco.
Spernere me noli, quia peccaui tibi soli,
Nec me tradeneci, quia coram te malefeci.
Mundi saluator, nostræq; salutis amator,
Per cuius numen, recipit cecati lumen.
Per cuius nutum replet facundia mutum.
Ex oculis cordis mihi tolle quod est ibi sordis.
Et linguam mutam fac ad bona verba solutam.
Languida qui sanas, cura reple, aspera planas.
Rectificas tortum, mentem cōuertis ad ortum.
His aliq; malis, mihi quæso sis venialis.
STella Maria maris quæ cū domino dominaris,
Me pia virgo iuua matura dulcor vua.
Virgo parens Christi mihi placa quem genuisti.
Et tu credeo quia es ex Zebedæo.
Exo pro me Petre nobilis incola Romæ.

Et tu paulè sacer vir spiritalis & acer;
Atq; dei sancti me pacificate tonanti.
Omnes electi faciant dominum prece flecti.
Q Vestio magna diu multis meditātib; orta est,
Difficilis nimium præ grauitati sui.
Cur deus omnipotens reliquos formando creauit,
Quos peccaturos nouerat ipse prius,
Diues ab æterno qui, diues erat sine mundo.
Quid pro factura contulit ipse sibi,
Cur facit, quia sic voluit, cui tanta potestas.
Vt quicquid verbo diceret esset opus,
Dixit enim sint illa vel hæc, & facta fuerunt.
Protulit & fecit cuncta creata simul.
Et quia sic voluit deus, est eiusep voluntas.
Causa creaturæ, q; sit in esse suo.
Ad quid fecit eam: nisi vt laudetur ab ipsa,
Omnia nam laudant voce vel esse deum.
Iste deus trinus trinum dedit esse creatis.
Inde, quod edocuit littera sacra, docet,
Hæc quæ sunt, vel erunt, vel quæ iam præterierūt.
Omnia diuina mente fuere dei.
Sic status æternus fuit & sine tempore rerum,
Qua vita viuunt omnia vita deus.
Cur fecit peritura sciens, cui cuncta patebunt,
Ordo diuinus consiliumq; sui.
Sicut enim dominus perituros nouerat ante,
Quam faceret iuste deficiente malo,
Nam dedit arbitrij libertatem faciendi
Omne, quod ex libito cuiq; placeret, opus.
Ergo posse bonum: vel posse malum dedit illis.
Vt virtus aliquem posset habere locum.
Nam malefactorum sequitur damnatio iusta;
Et iustis iuste iustaq; caro datur.
Si deus ad partem nos tantum cogeret vnam,
Tunc nihil afferret gratia vel meritum.
Ergo credo deus bona vel mala quæq; futura
Nouit, & ex illis quid bonitatis agant.

Lucifer ex merito cecidit delapsus ad ima;
Quod spreuit domino subditus esse suo
Ordine præcellens socios superabat honore,
Lumine transcendens lumina clara poli,
Nec vir nec mulier, nec serpens obstitit illi,
De se præsumens perdidit omne decus.
Sed quia sponte sua, nulloq; mouente superbus
Exiit, a summa corruit arce poli,
Sic merito caruit venia cum luce perrenni.
Qui nec adhuc veniam, nec loca clara petit
Vnde dolens se muneribus caruisse supernis,
Atq; sua culpa deseruisse deum,
Humano generi virus meditando parauit,
Quo miser in mortem subuertetur homo.
Sed quia serpenti mendaci credidit vxor,
Decipitur coniunx: qua mediante ruit,
Hanc deus ex costa sociam formauerat illi,
Vt subiecta viro viueret ipsa suo,
Sed fuit exitium cui debeat auxiliari,
Et submersa prius merisit ad ima parem,
Et quia fallacis fallacia fallere sponsum
Verba solent, sponsa fallit & ipsa suum,
Hoste malo mala sit mulier, vir per mulierem,
Credat uterq; malo, factus uterq; malus.
Hostis eum fallit per eam, sed eos perimendo
Tollit vtrunq; deo, donat vtrunq; sibi,
Hostis foemina vir tentat latatur obedit,
Et trino mortis vulnere peccat homo,
Clausula puella domo, iuuenis delatus ab vrbe,
Et foetidus tumulo Lazarus ista notat,
Adam peccauit, sed ei caro/foemina/serpens
Fluxa dolosa tumens hoc monuere nefas,
Huc miserando deus redimēs/mundās/reparansq;
Sanguine fontis sacri sanat/ornat/alit,
Risus/vita/deum pro fletu morte pudore,
Sic edemūt hominem compatiēte deo,
Quia causa fuit humanæ perditionis.

2
Qua reparatur homo foemina causa fuit,
Foemina causa fuit cur homo ruit a paradiso;
Qua redit ad vitam foemina causa fuit.
Foemina prima parens iratum reddidit illi,
Quem facit esse pium foemina virgo parens,
Eua fuit medium q; homo foret absq; patrono,
Virgo fuit medium q; deus esset homo,
Foemina prima parens exosa/maligna/superba,
Foemina virgo parens casta, benigna; pia,
Si deus est homo, & vult atq; potest misereri,
Quod velit, hoc homini confero posse deo;
Ex supradictis iam quaestio soluitur ista,
Cur deus in mundo condidit omne quod est,
O Mortalis homo casus reminiscere vitae,
Dilige pauperiem; mortales effuge gazas,
Nam reddunt otipidis post carnis dulcia flammās,
Quamuis perspicuus auro gemmisq; nitescas,
Pauper & exiguus exhibis nudus ad vmbras,
Id solum tecum post fata manebit in aeuum,
Quod bene, quod iuste, quod recte feceris ipse,
Quisquis amas mūdum, tibi prospere quo sit eūdū,
Hæc via qua vadis, via pessima, plenaq; cladis,
Hæc via poenarum trahit ad loca mortiferarū,
Et nuncq; redit huc quisquis semel fuerit illuc,
Nec prece, nec precio rerū, spacioue dierum,
Soluitur illorū de carcere suppliciorum,
Semper in aeternū nox obscurabit auernum,
Est tibi densarū, nigra congeries tenebrarū,
Nec sol, nec luna, nec stella videbitur vna,
Segnior est ethnae flammis locus ille gehenne,
Magnus & horrendus omni magis igne timend⁹,
Semper flagrabit miseros sine fine cremabit,
Sūt tibi pro lignis homines miseri, cibus ignis,
Hic reprobi cūcti quasi fasciculi sibi iūcti
Esuriūt, sitiunt, deformes corpore fiunt,
Hic horrendorū consortia dæmoniorū,
Sæui tortores omni gladio grauiorēs,

Hic dolor, hic metus, æcula per omnia luctus;
Sæcula permille dolor innumerabilis ille
His tormentis non est spes vlla salutis.
Hæc lucra sibi feret mundi qui sordibus hæret.
Huc semel ingressus, nullos habet inde regressus.
Qui fugis, infernum regnum quæris supernum.
Tu diuerforum fuge discipulos vitiorum.
Sperne voluptatem, pulchram cole sobrietatem.
Hæc quos prostrauit, virtutibus euacuauit.
Hæc quos subiecit, pecudes sine robore fecit.
Altera virtutum genitrix dat pectus acutum;
Sensus subtilis, animos clarosq; viriles,
Hanc breuiter ama, per eam crescit tibi fama,
Hæc regit & munit, superis coniungit & vnit.
Altera foetorem generat, deformat honorem.
Flammam flagrantem maculat dextera radiantem,
Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter.
Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo,
Vino mutatur sensus, mens infatuatur.
Vinum nudauit Noe, sanctum, Loth maculauit,
Venter propensus hebetat pinguedine sensus.
Prouocat ardorem veneris, mentisq; soporem.
Est dilatari porci, postremo vorari.
Nos dilatemus intus nos, foris attenuemur.
Sperne vagā venerē, fuge blandiloquā mulierem,
Rem despectuam, rem fluxam, remq; noctuam,
Omnibus illa modis, res est plenissima nodis.
Resq; venenosa res vilis, res vitiosa.
Nemo modum seruare potest imbutus amore.
Et quæcumq; iuuat, posse iuuare putat.
Cum sis imago dei res inelyta digna trophæi,
Hæres cœlorum comes & gemma deorum,
Fulgentem cultum, fallacem despue vultum.
Forma decora foris, tamen intus plena doloris
Coris atq; luti, pecorisq; similis bruti.
Vice foetorem veneris, sectare pudorem.
Ige mens insanit, hæc corpus frangit, inanit,

Altera florentem reddit cum corpore mentem;
Nec nimia cura periturus ames peritura.
Nec seruus serues, nec avarus opes coacerues.
Crescit amor nummi quantum pecunia crescit,
Orco sine mari, mens equiparatur avari.
Est velut hydropicus aut ignis, diues iniquus,
Extima tomne parum cupidus, nil implet avarum,
Anxius augendo diues, timidus retinendo.
Nunc securus, pauperq; repente futurus.
L Azarus & diues tibi sunt fomenta futuri.
Fac bene dum viuus, ni vis moriturus aduri;
Indiguit stillæ nam diues splendidus ille,
Fac bene dum viuus, post mortem viuere si vis;
Nil moriens differt cū summis infima præfert.
Diuitiæ restant, post mortem tartara præstant.
Quam foelix anima est in qua sibi ponere fidem;
Dignatur summi spiritus ipse dei.
Omnis habet subitum terrena potentia finem,
Atq; fuga celeri deserit ipsa suos.
Ergo time, quisquis celsos alcendis honores,
Atq; ruinoso stare memento loco.
A macula sordis munda præcor intima cordis.
Ne cordis lumen faciat sordescere crimen.
Sis animo magnus, sis moribus agna vel agnus,
Viue deo soli, quod amat caro quærere noli.
Peruigili cura pete gaudia non peritura.
Gaudia diuina, quibus est status absq; ruina,
Gaudia terrena modo sunt ad tempus amœna,
Gaudia terrena comitatur deniq; poena.
Gaudia terrena non petra tenet sed harena,
Gaudia terrena cohibentur deniq; poena.
Gaudia vera petas, quæ nunc terminet ætas,
His igitur spretis pete gaudia plena quietis.
Nec metuas mortem, communem despice sortem;
Communis sors q; cæcis debita mors est,
Vt deus absq; mora tibi det quæ sunt meliora.
Dira nescis iura, sera lex, sententia dura,
B üij

In re tam dura pensa quæ poena futura.

Ergo verere mori lachrymas miscendo timori.

Sic scelus horrore, virtus habeatur honori.

Crimina deplora quibus a modo subtrahelora.

Fletibus exora dominum dū sufficit hora.

Dū super est hora, fuge quæ sunt deteriora.

Hæc pete, praua caue, tibi sit graue viuere prauæ.

Dulcis amice vale, quod peccas sit veniale.

Cognitio talis fiet signis generalis.

Omni in rebus ter quinis ante diebus.

Atq; dies vnus mūdi dans cernere fumos.

Testes horrore tot habens dirisq; furoris.

Est ostendendus per signa timenda timendus.

Aequor inū dabit, montesq; tumens superabit.

Terquinis cubitis excedens quattuor istis.

Non inuoluendo seu fluctibus alta petendo.

Rursus submissum subterfluet æquor abyssum.

At vix cernatur, quo ensus & vnda feratur.

Antiquusq; status postq; fuerit reparatus.

Quicquid aquis tegitur vita sensuq; potitur.

Aequor inū dabit, incerta voce sonabit.

Voce sua plangent volucres nec pascua tangent.

Aera linquentes in campis conuenientes.

Solis ab occasu crebro labentia casit.

Fulgura splendentem pertransibūt orientem.

Sydera flammabūt, & longo crine micabūt.

Motus terra dabit, animal nullū pede stabit.

Linguaq; frondentū nemorū genus omne virentū.

Sanguinis humorem sudabūt omnia rorem.

Montes soluentur, quasi puluis efficientur.

Saxa q; vis scindet, partem pars altera findet.

Quodq; laborauit noster labor ædificauit.

Tunc confundetur, tūc ad nihilū redigetur.

Ad dita siluarum fugiet genus omne ferarū.

quasi ploratus dabit in campis vlularis.

aturūq; metū resonans commūneq; letum.

Bustis contractis ac omnino patefactis.

Surgere nitentur, quæ corpora clausa tenentur.
Vrbibus exhibunt homines properantes & ibunt,
Passum plangentes sine sensu, nilq; loquentes.
Summa dies rerum post hæc eritq; dierum.
Et quotquot viuent morientur, postq; resurgent
Mundi defecti, nec non ab origine mundi.
Hi qui saluuntur, qui perpetuo cruciantur,
Huius terrorem, quis diceret atq; dolorem?
Cum tot tormentis conturbatis elementis,
Coelum/terra/mare monstrabunt hæc properare.
Dantia maiorum multis documenta malorum.
Huius terrorem timeamus, amemus honorem,
Quo se noscendum plene deus atq; videndum
Iustis præbebit, secreti nilq; latebit.
Quod non cernatur, ac in deitate sciatur.
In qua gaudebunt, quia gaudia sine carebunt.
FINIS.

DOCTRINA MENSÆ

IOANNIS SVLPITII VERVLANI VI

ri disertissimi de moribus puerorum, præcipue in mē
sa seruandis. Carmen inuenile.

Vos decet in mensa mores seruare docemus:

Virtuti vt studeas: litterulisq; simul.

Quæ prius admoneo, miti puer indole serua:

Præq; tuis oculis hæc mea iussa tene.

Sit sine labe toga, facies sit laeta manusq;

Stiria nec naso pendeat vlla tuo,

Et nihil emineat, & sint sine sordibus vngues,

Sit coma, sit turpi calceus absq; luto.

Linguaq; non rigeat, careant rubigine dentes.

Atq; palam pudeat te fricuisse caput.

Exprimere & pulices, scabiemq; vrgere nocentem,

Ne te sordidulum qui videt ista vocet,

Seu spuis aut mungis nares, curare memento,

Post tua concussum vertere terga caput.

Micronem haud tangas digitis, sputūne resorbas,
Panniculo nasum mungere nempe decet,
Et ructare caue, quin ora interga reflectas,
Stringe os & crepitum coge tenere nates,
Mundiciq; tibi placeant; medio quoq; cultu
Vtere; ne turpis vel videre levis,
Nec maledicta refer; nec promas turpia dictu:
Est stomachosa quidem dicere turpe tibi,
Moribus vrbani curato praeditus esse,
Parce gulae turpi, luxuriamq; fuge,
Parce & auaricia, bilem frenare memento;
Inuidulus-tumidus/nam odiosus eris,
Desidiam fugies, atq; omnia turpia pelle,
Et ludi turpes sint procul, atq; viri.
Fidus sis/audensq;/bonus/remerarius esse
Despice, non audax sis; timidusq; nimis,
Nec penitus mutum, nec te decet esse loquacem,
Conuenit ille thoro, conuenit ille foro.
Et mansuetus eris, rectum te lectus habebit,
Detege nec socium, nec tua membra moue,
Nec sis difficilis nimium, nec credulus esto,
Dedectus & metues, & reuerere bonos,
Futiles & mendax nunq;/nimiumq; seuerus
Esto, sed comem, munificumq; velim.
Sis pius, atq; colas superos, venerare parentes.
Et noceas nulli, surripiasq; nihil,
Nec sis vinosus, quamuis potasse Catonem,
Fama refert; fugias sumere vina mera,
Non sis derisor, non somniculosus iniquus,
Non iudex, nec tu testis iniquus eris,
Omnibus in rebus studeas precor esse modestus,
Sis audis laudis, sit tibi cura boni.
Sic bene moratum laudabimus, atq; colemus,
Sic & honorus eris, siceris ipse grauis,
Secundus libellus huius opusculi.
Non faciles aures, animū quoq; trade serenū,
Morigerere mihi, mollia iussa dabo,

Non sum qui laudem summo te accumbere mane,
Iudice conueniens me dabit hora cibum,
Nec vos ante focum, coenas producite longas,
Hoc faciet caupo, qui sapit ista fugit,
Sterne toros nitide, lautusq; appone quadrantes,
Atq; salem/cererem/flumina/vina/dapes,
Te vitare velim, cupidus ne (vt lurco) sonoras
Contractes fauces, mandare rite decet,
Et licet antiqui cubuissent pectore prono,
Te colla haec aetas recte tenere iubet,
Et finito mensis cubitis haerere potentes,
Tu tantum faciles pone repone manus,
Tuq; puer iubeo sed eas, vel raro; sed astans,
Pocula mitte celer, poneue tolle dapes,
Iuraq; conuiuiis semper importare minister
Esfuge, nam turpis saepe sit inde toga,
Quodq; iubebit herus facilis semperq; subito!
Quemq; tibi dederit tu tibi sume locum,
Quodq; vir egregius paulo tibi porriget, illud,
Sume lubens, grates, aptaq; verba refer,
Esto tribus digitis, magnos nec sumito morsus,
Nec duplices offas mandare vtrinq; iuuat,
Dapsilis & largus, semper, blandeq; sodali,
Impartire tuo, pauperibusq; dapes,
Nec vos obscenos laudabimus, aut comedones,
Esse decet viuas, viuere non vredas,
Namq; cibis nimius capiti, stomachoq; nocebit,
Corporis & vires ingenijq; rapit,
Gausape non macules, aut pectora, nec tibi mentū,
Stillet, sitq; tibi ue manus vincta caue,
Sape ora & digitos mappa siccabis adapta,
In quadra faciet non tua palma moram,
Quod tibi vicinum fuerit, tu sume, sodali,
Cede tuo, referat dum tamen ille manum,
Dumq; in frustra secat, caueas sumpsisse recissa,
Lurco legit dulces absq; rubore bolos,

Non manibus gremio immixtis tibi vellicet vnguis

Quod sumes: residens non agitato pedes.

Incidasq; prius quam dominus confundat ofellam.

Tingantur rursus nec tibi mors a cate.

Nec linguas digitos: nec rodas turpiter ossa.

Ast ea cultello radere rite potes.

Sive super mensam cortex cumuletur: & ipsa

Ossa vel in pateram præpedibus iace.

Ne tanq; ficos tenta: nec delige frustra.

Et quocunq; manus huc tibi lumen eat.

Ne socium torue inspicias: quidue ederit ille.

Aduertas, gestus inspicere sæpe tuos.

Pocula quum sumes terge tibi mappa labella.

Si tergas manibus non mihi charus eris.

Vna manusumat pateram, ni hanc iacet in hoste.

Theseus, aut belli sint monumenta patris.

Ast si hanc binis manibus captabis: id apte

Efficies: digitis pocula sume tribus.

Et teneas oculos, nec supra pocula fare:

Plena aliquo vita sit tibi bucca cibo.

Deme merum cratho: multum si forte super sit.

Quod nolet socius, sumere rite tuus.

Qui sapit, extinguet multo cum fonte falernum.

Et parco limpham diluet ille mero.

Non facies binos haustus, nec fessus anheles:

Sibila nec labijs stridula prome tuis.

Nec cito sorbebis (sicutoui lutea grati)

Nec nimium tarda sume falerna mora.

Vnū / siue duo / vel ad summum tria pocula sumes.

Si hunc numerū excedas, iam mihi potior eris.

Fac videas quodcunq; bibes: modicumq; pitissa,

Crater siue calix det tibi vina brevis.

Os quoq; tergebis semper post pocula: palmas

Ablue: quum mensam deferis, atq; labra.

Inflectensq; genu / iungens quoq; brachia, presis

Dicito, sed tolles ordine quicq; tuo.

FINIS.

ÆSOPI
FABVLAE.

FOELICITER INCIPI
VNTVR.

V Tinuet et pro fit donatur pagina presens,
Dulcius arrident seria picta iocis.
Hortulus iste parit fructum cum flore: fauores.
Flos & fructus emunt, hic sapit, ille nitet.
Si fructus plus flore placet, fructum lege, si flos
Plus fructu florem si duo, carpe duo.
Ne mihi torpentem sopitet inertia sensum,
In quo peruigilet mens mea nouit opus.
Vt messis precium de vigili surgat agello:
Verbula sicca deus impleat ore suo.
Verborum leuitas morū fert pōdus honestum.
Et nucleum celat arida testa bonum.

LIBER PRIMVS.

De gallo & hyaspide,

Dum rigido fodit ore simum, dū quasirat escā,
Dum stupet inuenta hyaspide, gallus ait,
Res vili preciosa loco, nitidq; coloris.

Hac in sordemanes nil mihi mellis habes;

Si tibi nunc esset, qui debuit esse rector.

Quem simus lepelit, viueret arte nitor.

Nec tibi conuenio: nec tu mihi nec tibi prosum.

Nec tu mihi prodes, plus amo cara minus.

In gallo stolidum, in hyaspide dona sophiæ

Pulchra notes, stolido nil sapit ista seges.

De lupo & agno.

Est lupus, est agnus sicut hic, sicut ille fluentem,

Limite non equo quærit uterq; sibi.

In summo bibit amne lupus, bibit agnus in imo.

Hunc timor impugnat verba mouente lupo.

Rupisti potumq; mihi, ruiq; decorem.

Agnus utrumq; negat se ratione iuens.

Nec tibi, nec riuo nocui nam prona supinum

Nescit iter nec adhuc vnda nitore caret.

Sic iterum tonat ore lupus mihi damna minaris:

Non minor, agnus ait; cui lupus, immo facis.

Fecit idem tuus ante pater sex mensibus actis.

Cū bene patris ses crimine patris obi.

Agnus adhuc, tanto non vixit tempore prædo.

Sic tonat, an loqueris fuscifer? huncq; vorat.

Sic nocet innocuo nocuus, causamq; nocendi

Inuenit, hi regnāt qualibet vrbe lupi.

De mure & rana.

Muris iter rumpente lacu venit obuia muri

Rana loquax, & opem pacta nocere cupit

Omne genus pestis superat mens dissona verbis,

Dum sentes animi florida lingua polit,

Rana sibi murem filo confoderat, audet

Ne scire fune pedem, rumpere fraude fidem

FABVLARVM AESOPI.

Pes coit ergo pedi, sed mens a mente recedit.

Ecce natant, trahitur, hunc tamē ille trahit.

Mergitur, ut secum murem demergat amicum;

Naufragium faciens, naufragat ipsa fides.

Rana studet mergi, sed mus emergit & obstat

Naufragio, vires suggerit ipse timor.

Milvus adest, miserūq; truci rapit vngue duellum,

Hic iacet, ambo iacent viscera rupta patent.

Sic pereant qui se prodesse fatentur, & obsunt.

Discat in actorem poena redire suum.

De cane & oue.

In causam canis vrget ouem, sedet arbiter, audit.

Reddat ouis panem vult canis, illa negat.

Pro cane stat milvus, stat lupus, stat vultur, & instant

Panem quem pepigit reddere; reddat ouis.

Reddere non debet, nec reddere iure tenetur;

Et tamen, ut reddat, arbiter instat oui.

Ergo suum (licet hyems erat) præuendit amicum,

Et boream patitur vellere nuda suo.

Sæpe fidem falso mendicat inertia teste.

Sæpe solet pietas criminis arte capi.

De cane gerente carnem.

Dum carnē gerit ore canis, caro porrigit vni.

Vmbra cohæret ags, has canis vrget aq̃s;

Spem carnis plus carne cupit; plus fœnore signum.

Fœnoris, os aperit, sic caro spesq; perit.

Non igitur debent pro vanis certa relinquī.

Nam suasi quis amet, mox caret ipse suis.

De leone, oue, capra, & iuuenca.

Vt ratione pari fortunæ munera sumant;

Sumunt fœdus ouis, capra, iuuenca, leo.

Ceruus adest, Ceruum rapiunt, leo sic ait; hares

Primæ partis ero; nam mihi primus honor.

Et mihi defendit partem vis prima secundā,

Et mihi dat maior tertia iure labor,

LIBER PRIMVS.

Et pars quarta meum nissit mea rumpet amorem,
Puelica solus habet fortior ima pramens.
Ne fortem societ fragilis vult fabula præsens.
Nam fragili fidus nescire esse potens.

De latrone uxorem ducente.

Foemina dum nubit furi, vicina gaudet.
Vir bonus & prudens talia verba mouet,
Sol pepigit sponsam, Iouis autem terra querelis
Perculit, & causam cur foret agra dedit,
Sole necor solo, quid erit si creuerit alter?

Quid patiar? quid ager tanta calor is hyems?
Hic prohibet sermo latum præbere fauorem,
Qui malafecerunt, vel malafacta parant.

De lupo & grue.

Arcia Lupum cruciat via gutturis esse retento.
Mendicat medicam multa daturus opem.
Grus promissa petit de faucibus osse reaulso,
Cullupus, en visus munere tuta meo,
Nonne tuum potui morsu præscindere collum?
Ergo pro dono sit tua vltima meo,
Nil potest prodesse malis mens parua malorum,
Immemor accepti non timet esse boni.

De duabus canibus.

De partu quærela verborum nectare plenam,
Pro cane mota canis suscipit aede canem.
Hæc abit, ille manet; hæc cursitat, illa quiescit,
Sed tamē a partu rumpitur illa quies,
Illa radit, reddiq; sibi sua tecta precatur.
Obserat hæc aurem, nec minus aure domum,
Plus prece posse minas putat hæc, plus bella duobus,
Nescit posse minas plus prece, bella minis,
Cum dolor hanc armet plus matrem filius armat,
Cedit sola gregi, causaq; iusta perit.
Non satis est tutum mellis credere verbis,
Ex hoc melle solet pestis amara sequi.

FABVLARVM AESOPI.

De homine & colubro.

Cum niue canet humus, glacies dū sopit aquarū
Cursus, in colubri turbida sæuit hyems.
Hunc videt, hunc reficit hominis clementia; versū
Temperat hunc tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat illum.
Hospes aut colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
Amplectensq; virum sibi dira mouet,
Reddere gaudet homo nequā pro melle venenū.
Pro fructu poenam, pro pietate dolum.

De asello & apro.

Avdet asellus aprū risu tentare proteruo.
Audet iners forti dicere, frater aue,
Vibrat aper pro voce caput, nam verba superbit
Reddere, sed dentem vix tenet ira trucem.
Sustamen ista mouet, vilem dens nobilis escam
Spernit, desidia tutus es ipsa tua.
Non debet stolidus lædi prudentia risu.
Nec stolidus doctum debet adire iocis.

De mure rustico & urbano.

Rusticus urbanum murem mus suscipit aede,
Comodat & mensam, mensaq; mente minor.
Intenui mensa satis est syncera voluntas,
Nobilitat viles mens generosa dapes.
Facto sine cibis urbanum rusticus adit.
Urbanus socius tendit in urbis opes.
Ecce penum subeunt, inseruit amicus amico,
Inuigilans mensæ fercula mensæ gerit,
Commendat conditq; cibos clementia vultus.
Conuiuam satiat plus dape mentis honor.
Ecce seræ clauis immurmurat, ostia latrant.
Ambo timent, fugiunt ambo, nec ambo latent.
Hic latet; hic latebras cursu mendicat inepto.
Assuitur muro reptile muris onus.

LIBER PRIMVS.

Blanda penu clauso parcat fortuna timori.
Ille tamen febricit, teste timore tremat.
Exit qui latuit, timidum siccant amicum.
Gaude carpe cibos, hæc sapit esca fauor.
Fatur qui timuit, latet in melle venenum.

Fellitumq; metu non puto dulce bonum,
Quam timor obnubit, non est sincera voluptas,
Non est sollicito dulcis in ore fauus.
Rodere malo fabam, q; cura perpetere rodi.
Degenerare cibos cura diurna facit,
His opibus gaude qui gaudis turbine mentis,
Pauperiem dicit pax opulenta mihi,
Hæc bona solus habe, quæ sunt tibi dulcia soli.
Det præcium dapibus vitæ quæta meis.
Finit verba, redit præponit tuta timendis.
Et quia summa timet, tutius ima petit,
Pauperies si læta venit, ditissima res est.
Tristior im mentas pauperat usus opes,
De Vulpe & Aquila.

Cum vulpes aquilam prorapta prole perûgit,
Mille precum prædam reddere nescit auis.
Præda gemit, nidiq; timet cibus esse gulosi,
Sed redemit natos utilis arte parens.
Arboreum zonat stipulis & vimine truncum,
In stipulam docto dirigit ore facem.
In pullos aquilæ coniurat copia summi.
Hanc tamen ut vulpem prouida placat auis,
Non sit qui studeat (quia maior) obesse minori,
Cum bene maiori possit obesse minor.

De testudine & aquila.

Pes aquilæ/prædo testudinis æra findit.
Hanc sua concha tegit, cornua longa patent;
Hoc monitu cornix aquilam præmunit, ineptum
Personus, at fiat vile, crede mihi,

FABVLARVM AESOPI.

Quod geris in concha, cibus est, tibi surripit illum
Concha cibum, concha frange, cibusq; cadet,
Ut concham lanies, pro viribus vttere sensu.
Hanc si celsa cadat, saxea franget humus,
De se stultus homo subuersus turbine linguæ.
Corruit, & fortes iusta procella rapit,
De vulpe & coruo.

Vulpe gerente famē coruū gerit arbor, & escā
Ore gerens coruus vulpe loquente silet.
Corue decore decens, cignum candore peremptas.
Si cantu placeas, plus aue quaq; places.
Credit auis, pietq; placeant præludia linguæ.
Dum canit ut placeat, caesus ore cadit.
Hoc fruitur vulpes, insurgunt tædia coruo,
Asperat in medio damna dolore pudor.
Fellitum patitur risum: quem mellit inanis
Gloria; vera parit tædia falsus honor.

De leone & apro.

Irepsit miserum grauitas annosa leonem
Inglaciat corpus corq; senile gelu.
Instat aper, pensat veteri pro vulnere vulnus,
Frontis eum telo taurus utroq; fodit.
Sæuit assellus iners, & frontem calce sigillat.
Hæc solo gemitu vindicata acta leo,
Omnia quæ vici, me vincunt omnia, dormit
Vis mea, dormit honor, dormit honoris opus.
Cui nocui nocet ille mihi multisq; pepercit:
Qui mihi non parcunt, pro pietate nocent.
Hunc timeat casum, qui se non fulsit amico,
Nec dare vult scilicet: quam miser optat, opem.

De catulo & asello & domino.

Murmur & caudæ studio testatur amorem
Nunc lingua catul? nunc pede palpat heru.
Gaudet herus, comitq; canē comitemq; ciborum.
Efficit, alludit turba ministra cani.

LIBER PRIMVS.

Arte pari similesq; cibos, similemq; fauorem

Lucrari cupiens inquit a fellus iners.

Me catulo praeferit vitae nitor vile tergum.

Nec fructu placet, sed placet ille ioco.

Ludam ludoplaceas, sic ludit tempore viso.

Vt placeat ludo, ludit & instat hero.

Blandiri putat ore tonans, humeroq; priorū.

Pressomole pedum se putat esse pium.

Clamat herus, vult clamor opem, subit ordo clientū.

Multa domat multo verbere claua reum,

Quod natura negat nemo foeliciter audet,

Displicet imprudens quando placere putat.

De mure & leone.

FRigida sopito blanditur filia leoni.

Curstat hic murum ludere prompta cohors

Pressus mure leo, mure capto, ille precatur.

Ille precem vibrat, supplicat ira precī.

Hec tamē ante mouet animo, quod mure perēpto,

Laudis habet summum, vincere parua pudet.

Sinece dignetur murem leo; nonne leoni

Dedecus, & muri coepente esse decus?

Si vincat minimum summus, sic vincere fraus est,

Vincere posse decet, vincere crimen habet.

Si tamen omne decus sit laus, sic vincere laus est,

Et decus hoc minimo fiet ab hoste minus.

De precio victi pendet victoria victor.

Tantus erit, victi gloria quanta fuit,

Mus abit, & grates reddit, si reddere possit.

Spondet opem solus, sit mora parua dies.

Nam leo rete subit, nec prodest viribus uti.

Sed prodest quærulo mur mure damna loqui,

Mus redit, hunc reperit, cernit loca; vincula rodit,

Hacope pensat opem, sic leo tutus abit,

Rein potuit tantam minimi prudentia dentis,

Itu leo dans veniam se dedit ipse sibi.

FABVLARVM AESOPI.

Tu quifumma potes, ne despice parua potentem,

Nam prodesse potest, si quis obesse nequit.

De miluo infirmo & matre.

Miluis molle iacet morbo, matremq; precatur.

Vt superis pro se det sacra, detq; preces.

Mater ait, mi Nate deos, & sacra deorum.

Læstisti, recolunt impia facta dei.

Criminis ultores pensant pro crimine poenam;

Dum sacra turbasti, poena timenda fuit.

Te cogit timor esse pium, te poena fidelem.

Hic timor, hæc pietas, cum nece sera venit.

Qui maculat vitam, immundus cur incolit aras?

Quem sua facta premunt, cur aliena leuant.

De hirundinibus & alijs auibus.

VT linum pariat lini de semine semen,

Nutrit humus, sed aues tangit hirundo metu

Hic ager / hoc semen nobis mala vincula minantur.

Vellite pro vestris semina sparsa malis.

Turba fugit sonitus, monitus vanosq; timores

Arguit; exit humo semen, & herba vires.

Rursus hirundo monet instare pericula, ridens

Rursus aues, hominem placat hirundo sibi.

Cumq; viris habitans, cantu blanditur amico.

Nam præuifa minus lædere tela solent.

Iam metitur linum, iam fiunt retia; iam vir

Fallit aues, iam se conscia culpæ atus.

Vile consilium qui spernit, inutile sumit.

Qui nimis est tutus, retia iure subit.

Finit liber primus.

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

De Gentibus volentibus Regem.

Fabula nata sequi mores & pingere vitam

Tangit, quod fugias, quodq; sequaris iter.

Rege carens nunc regis inops, sine rege nunc exlex,

Abq; iugo gessit Attica terra iugum.

LIBER SECVNDVS.

Libertas errare negans se sponte coegit,
Et pudor ob legem fortior ense fuit.
Ne libitum faceret regem plebs libera fecit,
Et quæ non potuit pelleret, iussa tulit;
Rex coepit laniare truces, punire nocentes;
Quæq; leuāda leuans, quæq; premēda premēs;
Hos onerat nouitas ciues in lege nouella.
Quod leuiter possent, vix potuere pati.
Vrbem triste iugum querula ceruice ferentem
Aesopus tergit consona verba mouens.

De Ranis rege carentibus.

CVm nihil auderet ludentes lādere ranas,
Supplicuere Ioui, ne sine rege forent,
Iuppiter huic voto risum dedit, aula secundas
Rana preces subitum sensit in amne sonum
Nam loue dante trabem trabis ictu flumine moto
Demersit subitus guttura rauca timor,
Placato rediere metu videre tigillum.
Stando procul regem pertinuere suum.
Vt nouere trabem per se non posse moueri.
Produce fecerunt tertia vota Ioui.
Ira Iouem mouit, regem dedit, intulit hydrum.
Hydrus hiante gula coepit adire lacum.
Clamitat ecce lacus, morimur, pie Iuppiter audi.
Iuppiter exaudi, Iuppiter affer opem.
Nos sepelit venter, nostri sumus esca tyranni.
Aufer cædis opus, rede quietis opes.
Ille refert, emptum longa prece ferte magistrum.
Vindicer æternus ocia spreta metus.
Omne boni precium nimio vilescit in vsu.
Fitq; mali gustu dulcius omne bonum.
Si quis habet, quod habere decet, sit lætus habendo;
Alterius non sit, qui suus esse potest.

De Accipitre & columbis,

FABVLARVM AESOPI.

Accipitrem milui pulsū bella columbæ
Accipiunt regem, rex magis hoste nocet;
Incipiunt de rege quæri, quod sanius esset
Milui bella pati, q̃ sine Marte mori.
Quicquid agas sapienter agas & respice finem,
Ferre minora volo, ne grauiora feram.
De fure & Cane,

Fure vocante canem prætenso munere panis,
Spreto pane mouet talia verba canis.
Vt sileam tua dona volunt, furtiq; laborant
Esse locum, panem si fero, cuncta feres.
Fert munus mea dāna tuū, later hamus in esca,
Me priuare cibo; cogitat cisteibus.
Non amo nocturnū panē plus pane diurno.
Aduena plus noto non placet, hostis hero.
Non rapiet nox vna mihi bona mille dierum.
Nolo semper egens esse, semelq; satur
Latratu tua furta loquar: nisi sponte recedas.
Hic silet; ille manet, hic tonat, ille fugit.
Si tibi quid detur, cur detur respice, si des.
Cur des ipse nota, teq; gulose doma.
De Sucula & Lupo.

Vlt lupus vt pareat maturum sucula foetum,
Seq; noui curam sponder habere gregis,
Sus ait, hac cura careas, mihi nolo ministres.
Horrent obsequium viscera nostra tuum.
I procul, vt liceat mihi tutos fundere foetus.
I procul, & pietas hæc erit apta mihi.
Pro natis natura iubet timuisse parentes.
Fine dato verbis, hic abit, illa parit.
Tempore non omni non omnibus omnia credas,
Qui misere credit, creditur esse miser.
De terra pariente murem,
Terra tumet, tumor ille gemit, gemitusq; fatetur
Partum, sere perit sexus vterq; metu.

LIBER SECVNDVS.

Cum timeat tellus: monstrat se magna daturam.
 Horrent. & trepidant. & prope stare timent.
 Inrisum tumor ille redit, nam turgida murem
 Terra parit: iocus est, quod timor ante fuit.
 Sæpe minus faciūt homines qui magna minantur.
 Sæpe gerit vanos causa pusilla metus.

De Agno & Lupo.

Cum grege barbato dū luditi iunior agnus.
 Tendit in hūc lupo dissōna verba mouens.
 Cur olidam mūda sequeris plus matre capellam?
 Lact tibi præberet dulcius ipsa parens.
 Est prope, festina, matrem pete, munere matris
 Lac bibe, nam seruat vbera plena tibi.
 Agnus ad hæc, pia capra mihi lac dulce propinat.
 Me vice matris alit, me vice matris amat.
 Nec mihi sed domino prodest me viuere, viuo
 Ut metat in tergo vellera multa meo.
 Ergo mihi præstat nutriti lacte caprino,
 Quam lac matris habens mergar in ore tuo.
 Omnes vincit opes securam ducere vitam.
 Pauperius nihil est q̄ miser vsus opum.
 Nil melius certo monitu, nil pelus iniquo.
 Consilium sequitur certa ruiua malum.

De vtro & eius cane.

Armauit natura canē pede, dente, iuuenta.
 Hinc leuis/hinc mordax, fortis & inde fuit.
 Tot bona furatur senium, nam robore priuat
 Corpus/dente genas/& lenitate pedes.
 Hic leporem prendit, fauces lepus exit inermes,
 Illudum domini verberat ira canem.
 Reddit verba canis, dum me pia pertulit ætas.
 Nulla meum potuit fallere præda pedem.
 Defendit senij culpam laus ampla iuuentæ.
 Nunc mea vis cecidit, facta priora vigent.

FABVLARVM AESOPI.

Nullus amor durat, nisi fructus seruet amorem!
 Quilibet est tanti, munera quanta facit.
 Magnus eram, dū magna dedi, nūc marcidus annis
 Vileo, de veteri mentio nulla bono.
 Si laudas quod eram quod sum culpæ proteruum.
 Si iuuenem recipis pellere turpe senem,
 Se misere seruat seruire, qui seruit iniquo.
 Parcere subiectis nescit iniquus homo.
 De leporibus a sylua fugientibus.
 Sylua tonat, fugiunt lepores, palus obuia venit.
 Fit mora, respiciunt ante, retroq̄ timent.
 Dum liberant in mente metus, se mergere pati.
 Sic metuunt, ranas stagna subire vident.
 Vnus ait sperare licet, non sola timoris
 Turba sumus, vano rana timore latet.
 Spem decet amplecti, spes est via prima salutis.
 Sæpe facit metui non metuenda metus.
 Corporis est leuitas, & mentis inertia nobis.
 Ista metus eandem suggerit, illa fugā.
 Sic metuatur quicunq̄ timet, ne mole timoris
 Spe careat grauis est spe fugiente timor.
 Speret qui metuit morituros viuere videns
 Spe duce, victuros spe moriēte mori.

De Hædulo & Lupo.

Capra cibum quærens hædulo cōmendat ouile,
 Hunc illi solida seruat ouile fera,
 Natum cauta parēs monitu præmunit amico,
 Ut lateat, nec sit in sua damna vagus.
 Hic latet, ecce lupo mouet ostia voce caprina,
 Exprimat, ut pateant ostia clausa petit.
 Ast procul hædus ait: caprisillas gutture falso.
 Cum bene caprisilles te procul esse volo.
 Quod mea sis mater, mentitur mago loquendi
 Rutila qua video te docet esse lupum.

LIBER SECVNDVS.

Instita natorum cordi doctrina parentum
Cum pariat fructum, sprete nocere solet.
De Rustico & Angue.

Rustica mensa diu nutritum nouerat anguem,
Humanam potuit anguis amare manum.
Gratia longa viri subito mutatur in iram,
Ira per anguineum dirigit arma caput.
Vulneris autor eget, se vulnere credit egenum.
Angui pro venia supplicat, anguis ait.
Non ero securus cum sit tibi tanta securis.
Dum cuius hæc memorat vulnera scripta sibi.
Qui me læsit, item lædet (si lædere possit.)
Expedit infido non iterare fidem.
Sed quia te piguit sceleris, scelus omne remitto,
Nam gemitus veniam vulneris cordis emit.
Qui primo nocuit, vult posse nocere secundo.
Quæ dedit infidus mella, venena puto.

De Ceruo & Oue,

Ceruus oui præsentem lupo sic intonat, amplum
Vas tritici debes reddere, redde mihi.
Sici ubere esset lupo, paret timor ista iubenti,
Namq; die fixo debita spondet ouis.
Fit mora ceruus ouem ve xat pro foedere: ceruus
Inquit ouis non stant foedera facta metu.
Me decuit cogente lupo quæcunq; fateri.
Me decuit fraudem pellere fraude pari.
Cum timor in pacto sedet, promissa timore
Arent nil fide verba timoris habent.

De Musca & Caluo.

Musca premit caluū, muscæ vult ledere caluus;
Vt muscam feriat, se ferit, illa ridet.
Caluus ait: te parca iubet vicina iocari,
si ferior rides, si feriare cades.
Sotipes ero decies ius, semel ista epribis.
Est mea prompta mihi gratia, surda tibi.

FABVLARVM AESOPI.

Iure potest lædi lædens, vt ledat in illum,
Vnde breuis coepit læso, magna redit.
De vulpe & Ciconia.

Vulpe vocante venit, speratq; ciconia coenam,
Fallit eam liquidus vulpe iocante cibus.
Cum bibit illa cibos, solum bibit illa dolorem,
Hic dolor in vulpem fabricat arma doli.
Sunt pauci mora parua dies, auis inquit, habemus
Fercula quæ sapiunt, dulcis amica veni.
Hæc venit, hæc vate vitreo bona fercula condit.
Ac solum recipit formula vasis auem,
Laudat dapes oculis, vasis nitor has negat ori.
Formula, sic geminant visus odorq; tamen,
Sic vulpes ieiuna redit, sic fallitur, audens
Fallere: sic ielolæditur illa suo.
Quæ tibi non faceres; alijs fecisse caueto,
Vulnera ne facias, quæ potes ipse pati.

De lupo & capite superbo.

Cum legit arua lupus, reperit caput arte superbo
Hoc bear humanis ars præciosa genis.
Hoc lupo alterno voluit pede verba resoluens,
O sine voce genas, o sine mente caput
Fuscat & extinguit cordis caligo nitorem
Corporis, est animi solus in ore nitor.

De Graculo & pauone.

Graculus inuento picti pauonis amictu,
Se polit & socias ferre superbit aues.
Quem fore pauonem pauonis penna fatetur,
Pauonum generi non timet ire comes.
Pauodolum sentit falsi pauonis honorem,
Increpat, & domitam verberare nudat auem.
Nuda latet sociosq; fugit, minuiq; pudorem
Sic putat, hunc diro corripit ore comes.
Ascensor nimius nimium ruit, aptior imis
Est locus, hic levis est, illa ruina grauis.

LIBER SECVNDVS. FABVLARVM

Qui plus posse putat, sua quæ natura ministrat.
Posse suum superans se minus esse potest.
Si tibi nota satis naturæ meta fuisset,
Nec vilis, nec inops nec sine veste fores.
Cui sua non sapiunt, alieni sedulus anceps,
Quod non est sapiens, desinit esse quod est.

De mula & mulione.

Mula rapit cursum; nam mulam mulio cogit.
Mulæ musca nocet vulnere siue minis.
Cur pedesopito cursum tempusque moraris?
Te pramo, te pingo, pessima curre levis.
Mula refert, quia magna sonas, vis magna videri.
Ne tua verba nocent, nec tua facta mihi.
Nec te sustineo, sed cum quis sustinet axis.
Qui mea frena tenet, qui mea terga ferit.
Audet ita audacem timidus, fortis que minatur,
Debilis audendi cum videt esse locum.

De formica & musca.

Musca mouens lites, formicam voce sagittat
Se titulis ornat turpiter ipsa suis.
Torpes merfa cauis, leuitas mihi quaeritur alis.
Dati tibi fossa domum, nobilis aula mihi.
Deliciae sunt grana tuæ, me regia nutrit
Mensa, bibis fecem, sed bibo dulce merum.
Quod bibis a limo suggis, mihi suggerit aurum
Quod bibo, saxa præmis; regia tecta pramo.
Aede cibis, potu, thalamo cum regibus vitor.
Reginae teneris oscula figo genis.
Non minus vrentes mittit formica sagittas,
Et sua non modicum spicula fellis habent.
Ludo merfa cauis, nescit tua penna quietem
Sunt mihi pauca satis, sunt tibi multa parum.
Me lætam iubet esse cauis te regia tristem.
Plus grana mihi placent, quam tibi regis opes.

FABVLARVM AESOPI.

Venatur mihi farra labor, tibi fercula furtum.
Hæc mihi pax mellit, toxicat illa timor.
Mundo farre fruor, tu feedas omnia tactu.
Cum nullis noceam, culibet ipsa noces.
Est mea parcendi speculum; tua vita nocendi.
Sunt mea quæ carpo, non nisi rapta voras.
Ut comedas viuus, comedo ne viuere cessem;
Me nihil infestat, te fugit omnis homo.
Vnde petis vitam, rapitur tibi vita palato.
Dulcia vina bibens fel necis acre bibis.
Sinegat ala tibi ventoso victa flabello,
Aut nece vinceris, aut semiuiua faces.
Si potes æstiuo dono durare fauoris,
Cætera si parcunt, non tibi parcat hyems.
Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi
Verbo solet, odium lingua fidemque parit.
De lupo & vulpe.

Respondere lupo de furti fraude tenetur
Vulpes ipsa, vocat, hic petit, illa negat.
Simius est iudex, docti non errat acumen
Iudicis, arcanum mentis in ore legit.
Iudicium fugito, poscis, quod poscere fraus est.
Visque fidem de re, quam negat ipsa fides.
Tu bene furta negas, te vitæ purior usus
Liberat, hanc litem pax domet, ira cadat.
Simplicitas veri fraus est, puerpera falsi.
Esse solent vitæ dissona verba tuæ.
Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.
Fallere qui didicit, fallere semper amat.

De homine & mustella.

Praedaviri prædo murum mustella precatur
Da veniam, debes parcere, parce mihi.
Quod caret hoste domus, quod abest a sorde facetur
Esse meum; pro me te rogat, ergo faue.

LIBER TERTIVS.

Seruitio me redde tuo, mihi redde laboris,
Præmia, pro dono sit mea vita mihi,
Ille refert, operum debetur gratia menti,
Non operi; gratum mens bona reddit opus;
Nemo (licet pro sit) nisi vult prodesse meretur,
Nam prodesse potest hostis obesse volens,
Cum mihi predesse, mihi nil prodesse putabas
Hostibus ipsa meis; & meus hostis eras,
Non mihi monstra necans, sed eras tibi prouida soli,
Sic panem poterat rodere sola meum,
Pane meo pinguis, mihi da pinguedinis vsum,
Damno penso necem digna perire, peri,
Nil honorat factum, nisi facti sola voluntas,
Non operis factum, sed nota mentis opus,
De Rana & Boue.

A Equari vult rana boui, tumet ergo, tumentem
Natus ait: cessa, præ boue toto nihil,
Rana dolet, meliusque tumet, premit ille tumentem,
Vincere non poteris, victa crepare potes,
Fortius iratam vexat tumor, illa timoris
Copia scindite eam, viscera rupta patent.
Cum maior minor conferri desinat, & se
Consulat, & vires temperet ipse suas,
Finit liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

De Leone vulnerato.

Sollicitus prædæ currit leo, spina leonem.
Vulnerat, offendit in pede mersa pedes,
Fit mora decursu, leuitas improuida lapsu
Sæpe facit, læso stat pede turba pedum,
Vix ægrum sinit ire dolor, saniemque fatetur
Maior idem loquitur vulneris ipse dolor,
Cum lædit miseros fortuna medetur eisdem,
Hoc est, cur medicum plagæ leonis habet.

FABLARM AESOPI.

Nam leo pastorem reperit, pastorque leoni,
Pro dape tendit ouem, respuit ille dapē,
Supplicat & tenso plagam pede monstrat, at ille
Orat opem, pastor vulnera soluit acu,
Exit cum sanie dolor; & res causa doloris
Hic blando medicam circuit ore manum,
Sospes abit; meritumque notans in corde sigillat.
Tempore deleri gratia firma nequit.
Hic leo vincla subit Romanæ gloria prædæ
Hunc habet, & multas mulcet harena feras.
Ecce necis poenam pastoris culpa propinat,
Clauditur in medijs, & datur esca feris.
Hunc leo præsentit, petit hunc, timet ille, timentem
Hæc fera blanditur, sperat, abitque timor.
Nil feritatis habens ludit fera, cauda resultat,
Dum fera mansuescit, se negat esse feram.
Hunc tenet, hunc lingit, pensatque salute salutem.
Nulla sinit fieri vulnera, nulla fecit,
Roma stupet, parcitque viro, parcitque leoni.
Hic redit in siluas, & redit ille domum.
Non debet meritum turpis delere vetustas,
Accepti memores nos decet esse boni.
De leone & equo.

Tondet equus pratum, petit hunc leo, cura leonis
Hunc fouet, ut fiat esca leonis equus.
Inquit equo, mi frater aue, fruor arte medendi,
Et comes & medicus sum tibi, paret equus,
Sentit equus fraudes, & fraudi fraude resistit,
Mente prius texens retia fraudis ait:
Quæsitus placidusque venis, te temporis affert
Gratia, te rogat: pes mihi sente grauis,
Hic fauet, instat equo, subiecto vertice calcem
Imprimit, & sopit membra leonis equus.
Vix fugit ille sopor, vix audet vita reuerti,
Vix leo colla mouens respicit, hostis abest:
b ij

LIBER TERTIVS.

Seip̄ leo damnat, patior pro crimine poenam,
Nam gessi speciem pacis, & hostis eram.
Quod non es nec velis, quodes esse fatere.
Est male quod non est, qui negat esse quod est,
De equo & asino.

Gaudet equus phaleris freno sella q̄q; superbit,
Ista quidem vestit aureus arma nitor,
Obstat asellus equo: virus premit artus, asellū
Vexat onus, tardat natus eundo labor;
Quod sibi claudit iter, sonipes inclamat asello,
Occurris domino vilis aselle tuo?
Vix tibi do veniam de tanti crimine fastus,
Cui via danda fuit libera dignus eram.
Supplicat ille nimis, transitq; silendo timorem,
Fit timor, surda præterit aure minas,
Summus equi declinat honor, dum vincere tentat,
Vincitur, & cursum viscera rupta negant,
Priuatur phaleris, freno priuatur honesto,
Hunc premit assiduo rheda cruenta iugo,
Huic tergum macies acuit, labor ulcerat artus,
Hunc videt inq; iocos audet asellus iners.
Dic sonipes vbi sella nitens? vbi nobile frenū?
Hæc tibi cur macies? cur fugit ille nitor?
Cur manet hic gemitus? cur illa superbia cessat?
Vindicat elatos iusta ruina gradus,
Stare diu nec vis, nec honor, nec forma, nec ætas
Sufficit in mundo, Plustamen ista placent.
Viue diu, sed viue miser, sociosq; minores
Disce pati, risum det tua vita mihi,
Pennatis nec crede bonis, te nulla potestas
In miseros armet, nam miser esse potes.

De quadrupedibus & auibus.

Quadrupes pugnant auib⁹, victoria nutat,
Spes onerata metu vexat vtruncq; gregē,

FABVLARVM AESOPI.

Linquir aues, quæ sumit auis de vespere nomen;
Ne timet opposita castra subire gregis.
Armat aues aquilæ virtus, & viribus implet.
Et magno torpet altera turba metu,
Amplexatur aues vlnis victoria lætis,
Pro titulo poenam transfuga sumit auis,
Vellere nuda suo pro plumis vulnera sumit,
Aedictumq; subit: ne nisi nocte volet,
Non bonus est cuius, qui præfert ciuib⁹ hostem;
Vtiliter seruit nemo duobus heris.

De philomena & accipitre.
Dum philomena sedet, studiū mouet oris amor
Sic sibi sic nido visa placere suo. (ni;
Impetit accipiter nidum, pro pignore mater
Supplicat, alter ait: plus prece carnem amo,
Nec prece nec precio sed ameno flectere cantu
Me potes, ille silet, dulcius illa canit,
Mente gemit licet ore canat, mens eius arefcit,
Cuius mellifluum manat ab ore melos,
Impia fatur auis, sordet modus iste canoris,
Et lanlat natum matre vidente suum,
Mater obit, nec obire potest sed viuūt, vti ipsam
Vincat vita necem plus nece cladis habens,
Cor patitur matris plus nati corpore, corpus
Rodit auis rostro; cor fodit ense dolor,
Vestigat sua poena scelus nam fraudibus vso
Aucape: fraudosam viscus inescat auem,
Fine malo claudī mala vita meretur, iniquus
Qua capit insontes, se dolet arte capi.

De lupo & vulpe.

Dicit præda lupum, ducit lupus ocia longa,
Fausto cibo vulpes inuidet ista mouet,
Frater aue, miror cum tanto tempore mecum
Non fueris, nequeo non memor esse tui.

LIBER TERTIVS.

Ille refert, pro me vigilat tua cura precari
Numina non cesses, ne mea vita ruat,
Fraude tamen munita venis falsoq; venenū
Melle regis, dolor est copia nostra tibi.
Et torquere paras aliquid, furtumq; minaris,
Sed meam furtivam respuit esca gulam.
Spretam redit, spretam stimulat dolor, apra doli
Fraus subit, ad pecudum transtulit ipsa ducem.
Hunc monet his verbis, tua gratia numinis instat
Sit mihi, nanq; lupum dat mea cura tibi.
Hostem perde tuum; tuus jacet hostis in antro.
Vir fauet, antra petit, hic necat ense lupum,
Ista lupi consumit opes, sed floret ad horam,
Vita nocens; vulpes casse retenta gemit,
Cui nocui, nocet ecce mihi, nocuisse nocivo.
Iure cado cuius concidit arte lupus.
Vivere de rapto/vitam rapit, invidus instans
Alterius damnis in sua damnavit.
De ceruo & canibus.

Fons nitet argento similis, sitis arida ceruum
Huc rapit, haurit aquas, se speculatur aquis.
Hunc beat; hunc mulcet ramosa gloria frontis,
Hunc premit, hunc lædit tibia macra pedum.
Ecce canes, tonat ira canum, timet ille, timenti
Fit fuga, culpam cruris adorat opem.
Silvæ claustra subit, cornu retinente morantur
Crura, nec hunc captum cornua longa negant,
Spernere q; proffit, vel amore quod obsit ineptū est,
Quod prodest fugimus, & quod amamus obest.

De viro & vxore,

Cum vir & vxor amant, vxorem priuat amato
Parca viro, nec eam priuat amore viri.
Coniugis amplectens tumulum pro coniuge vexat
Vngue genas, oculos fletibus, ora sono.

FABVLARVM AESOPI.

Hanc iurat ipse dolor, nequithac de sede reuelli
Grandine, seu tenebris, seu prece, siue minis,
Ecce reum damnat iudex, crux horrida punit,
In cruce custodit tempore noctis eques.
Hic sitit, ad tumultum vocat hunc & clamor & ignis,
Orat aquæ munus, hæc dat, & ipse bibit.
Aegrum nectareis audet cor tangere verbis,
Hunc vocat ad primum cura salutis opus.
Sed redit, & dulces monitus intexit amato
Cordi, vita subit claustra doloris amor.
Vir metuens furem capi suspendia furis
Visit, sed viduam tactus amore petit,
Hanc ligat amplexu, fructumq; ligurit amoris.
Hic redit ad furem, sed loca fure carent,
Hic dolet, hic queritur, dolor instigat amicam,
Non bene seruato fure timore premor,
Rex mihi seruandum dederat, me regius ensis
Terret, & extorrem me iubet esse timor.
Hæc ait, inueni spem quæ tibi suscitet artem,
Vir meus implebit in cruce furis onus.
Ipsa viri bustum referat, pro fure catenat
Ipsa virum, restem subligat ipsa viro.
Huic merito succumbit eques, succumbit amor
Illa nouo, ligat hos firmus amore thoros.
Sola premit viros poenæq; metuq; sepultos
Foemina; foemineum non bene finit opus,
De iuene & thaide.

Arie sua Thais iuuenes irretit, amorem
Fingit, & ex ficto fructus amore venit,
A multis fert multa procis, ex omnibus vnum
Eligit, huic verispondet amoris opes,
Sum tua sisq; meus, cupio plus omnibus vnum.
Te volo, sed nolo munus habere tuū.
Percipit ille dolos, et dedit qualia sumpsit,
Sis mea, sumq; tuus, nos decet equus amor.

LIBER TERTIVS.

Vivere non vellem, nisi mecum vivere velles.

Tu mihi sola salus, tu mihi sola quies.

Sed falli timeo, quia me tua lingua fefellit.

Præteriti ratio scire futura facit.

Vita tapis taxum, quam gustu sæpe probavit.

Fallere vult hodie, si qua fefellit heri.

Thaida si quis amat, sua ne se credat amari.

Thais amore caret, munus amanti samat.

De patre & eius filio.

Est pater, est genitus, hic patri credere nescit.

Nam facienda fugit, & fugienda facit.

Mens vaga discurrit, & menti consonat ætas.

Mentis & ætatis turbine frena fugit.

Ira senis seruos pro nati crimine punit.

Instruit ista senem fabula nata sequi.

Cauta bouem manus vitulumq; supponit aratro.

Hic subit, ille iugum pellit, arator ait:

Gaude, lætus ara tu, quem domat vsus arandi.

A boue maiori discat arare minor.

Non placet, ut sudes, sed des exempla minori.

Qui pede/qui cornu pugnat abire iugo.

Sic domat indomitū domito boue cautus arator.

Sic veterem sequitur iunior ille bouem.

Proficite exempli merito cautela docendi.

Maioriq; sua credat in arte minor.

De vipera & lima.

Vipera fabrillem dapis anxia tendit in ædem.

Incipit hæc limam rodere lima loqui.

Nescis posse meum, quæ sit mea gloria nescis.

Dente meo pateris, non ego dente tuo.

Intuem forti ferrum molo dente farinam.

Et cadit attritu dura farina meo.

Ferreæ mordaci castigo tubera morsu.

Aspera plano, seco longa, foranda foro.

FABVLARVM AESOPI.

Deliras igitur cum dente minaris inermi.

Rideo si ferior: vulnera ferre genis.

Fortem fortis amet nam fortior fortem agit.

Maiori timeat obuius ire minor.

De lupis & ouibus.

Pvigna lupis opponit oves, ouiumq; satelles

Est canis/est veruex/hac ope fidit ouis.

Palma diu dormit, desperat turba luporum.

Et simulans lupus fallere tentat ouem.

Fœdus utrinq; fides iurato numine fultit.

Id lupus, id simplicex obfide firmat otis.

Datq; lupis male sana canes, recipitq; luporum

Pignora, non metuit, nec sua damna videt.

Dum natura iubet natos vlulare lupinos.

Turba lupina furit, fœdera rupta quærens.

Ergo pecus tutoris egens in viscera mergit.

Præside nuda suo, sic trucidatur ouis.

Tutorem retinere suum, tunissima res est.

Nam si tutor abest, hostis obesse potest.

De securi & nemore.

Quo teneatur eget, nil ausa secare securis.

Armet eam lucus vir rogat, ille fauet.

Vir nemus impugnat, lassans in cæde securim.

Arboris omne genus vna ruina trahit.

Lucus ait: pereō, mihi met sum causa pericli.

Me necat ex dono rustica dextra meo.

Vnde perire quæas, hostem munire caueto.

Quidat quo pereat, quem iuuat hoste petit.

De cane & lupo.

Cum cane silua lupū sociat, lup⁹ inquit, amœna.

Pelle nites, in te copia sancta patet.

Pro verbis dat verba canis, me ditat herilis.

Gratia; cum domino me cibati ipsa domus.

Nocte vigil fures latratu nuncio, tutam

Seruo domum, mihi dat cumulus æde thorum.

LIBER TERTIVS.

Hæc mouet ore lupus, cupio me viuere recti,
Communem vt capiant ocia nostra cibum,
Verba canis reddit, cupio te viuere mecum,
Vna dabit nobis mensa manusq; cibum.
Ille fauet, sequiturq; canem, gutturq; caninū
Respicit, & querit, cur cecidere pilæ.
Inquit, ne valeā morsu peccare diurno,
Vincla diurna fero, nocte iubente vagor.
Reddit verba lupus, non est mihi copia tanti,
Vt fieri seruus ventris amore velim.
Ditior est liber mendicus, diuite seruo.
Seruus habet nec se nec sua, liber habet,
Libertas prædulce bonum, bona cætera condit;
Qua nisi conditur nil sapit esca mihi.
Libertas animi cibus est & vera voluptas,
Qua qui diues erit, ditior esse nequit.
Nollo velle meum pro turpi vendere lucro,
Has qui vendit opes, hoc agit, vt sit inops,
Non bene pro toto libertas venditur auro.
Hoc celeste bonum præterit orbis opes.
De ventre, pedibus & manibus,
Incusant auidi pes & manus ocia ventris,
Omnia solus habes lucra labore carens.
Nos labor edomuit, te fouit inertia, sorbes
Omnia, quæ nostri cura laboris emit.
Disce pati famis acri iugum, vel disce labori
Credere, teq; tui cura laboris alat.
Sic ventri seruire negant, se venter inanem
Comperit, orat opem, nil dat auara manus.
Ille preces iterat, iterum fugit illa præcantem,
In stomachi fundo torpet absq; calor.
Vista fame natura fugit, vix arida fauces
Obserat, vt solitum non sinat ire cibum.
Vult epulas dare sera manus, sed corporis egri
Perdita non reparans, machina tota perit,

FABVLARVM AESOPI.

Nemo sibi satis est, eger omnis amicus amico.
Si non vis alijs parcere, parce tibi,
De Simia & vulpe.

Simia de turpi queritur nato, porrigit aurem
Vulpes, nec recipit mente, sed aure preces,
Simia sic fatur: natis vt mihi dedecus ornet
Sufficeret caudæ pars mihi parua tuæ.
Quid prodest nimia campos insculpere caudæ?
Quod mihi prodesset, est tibi pondus iners.
Illa refert nimio damnas de pondere caudam,
Est breuis atq; leuis, hæc duo dāna queror.
Malo verrat humum, q̄ sit tibi cauda decoris.
Quā tangat immundas res bene munda nates,
Id minimum minimoq; minus ditaret egenum,
Quod minimum minimo credis auare minus.

De mercatore & asino.

Dum fora festinus lucro petit, instat asello
Institor, & pressum pondere fuste premit,
Ille necem sperat, nece promittente quietem,
Sed nece completa viuere poena potest.
Tympana nam facit & cribella pellis aselli.
Hinc lassatur & hinc pulsa tonante manu.
Cui sua vita nocet, caueat sibi rumpere vitam;
Non nece sed meritum quiescit homo.

Ce Ceruo bobus & canibus.

Motus voce canum ceruus fugit auia siluæ.
Deserti arua tenet, claustra bouina subit,
Bos ait: aur luci tenebras, aut æquora campi
Tutius intrares, hic piger inde leuis,
Nunc veniet custos bouum, stabuliq; magister.
Si duo vel tantum te videt alter, obis.
Cervus ait: mihi vestra necem clementia demat.
Condite me latebris, vt iuuat vmbra fugā.
Hunc tumulat foenum; præsepe reuolit arator,
Frondebis & foeno munit alitq; boues.

LIBER TERTIVS.

Hicabit, & ceruus vitasse pericula gaudet,
Bobus agit grates, ex quibus vnus ait:
Est leue vitare cæcum si venerit argus,
Argum si poteris fallere tutus eris.
Centum fert oculos, cui se debere fatentur,
Et domus & serui totaq; iura loci.
Res tua te repperit argum, res altera cæcum.
Qui tibi dormitat scit vigilare sibi.
Hic later, argus adest, pabulum bobusq; ministrat;
Plus æquo tenues viderat esse boues.
Dum manit præsepe cibo, dum fulgurat ira
Ausu videre diem cornua longa patent;
Quid later: quid ait video: sentitq; latentem,
Et bona fortunæ munera latus habet.
Exulis est non esse suum, vigilare potentis,
Stertere seruatorum, velle iuuare pii.
De ludæo & pincerna Regis,
Fert iudæus opes, sed onus fert pectore maius.
Intus adurit eum cura, laborq; foris,
Ergo metu damni sibi munere regis amorem
Firmat vt accepto pro duce tutus eat.
Hunc regis pincerna regit, cor eius adurit
Auri dira sitis, & parat ense scelus.
Silua patet, subeunt iudæus in ore sequentis
Cor notat, i sequar i prior, ille negat
Sed gladium nudans nemo sciet (inquit) obito,
Ille refert scelus hoc ista loquetur auis.
Prosilat ex dumo perdix, hanc indice signans.
Altera ait scelus hoc ista loquetur auis.
Etrahit ense caput & opes metit & scrobefunus
Celat agit celeres annus in orbe rotas.
Perdices domini cœnæ pincerna ministrat,
Ridet & a risu vix vacat ille suo.
Rex audire sitit hic differt dicere causam,
Fit locus, ambo sedent hic petit, ille refert.

FABVLARVM AESOPI.

Rex dolet, & lato mentitur gaudia risu,
Vocat consilium, consiliumq; sedet.
Pincernam crucis esse reum sententia damnat,
Crux perimit meritum iure fauente cruci,
Vt perimas quemq; nullum tibi suadeat aurum;
Nam decus & vitam mœsta ruina rapit.

De ciue & equite.

Cluis, eques sub rege viget, hic prælia regis,
Hic dispensat opes, hic vir, & ille senex,
Inuidia perflata genis innata doloris,
Flammis fax iuuenem torret honore senis,
Regis in aure truces figit de ciue susurros,
Est tibi non pastor, sed lupo ille senex,
Ditant furta senem, furtis sua copia creuit,
Est sua de censu gaza recisa tuo.
Firmabo mea verba manu, sua furta fateri
Hunc faciam, bello iudice verus ero.
Cum moueant obiecta senem, plus debilis ætas,
Hunc mouet, & senij crimine visus hebes,
Parcunt iura seni, si pro sene pugnet amicus,
Cur sibi nullus honor foenoris arma prebet?
Mendicat pugilem, sed abest qui pugnet amicus,
Nanq; fugit viso turbine falsus amor,
Dum fortuna tonat fugitiuos terret amicos,
Et quis amet, quis non, sola procella docet,
Cœna trahit ciuem, differt nox vna duellum,
Sollicitat mentem iusta querela senis.
Quos meritis emi, multos mihi fecit amicos
Longa dies, cunctos abstulit hora breuis.
De tot amicorum populo non restitit vnus,
Quamq; dedi multis, nemo repensat opem,
Rebar pace frui, mea paci congruit ætas,
Sed mea turbauit gaudia liuor edax.

LIBER TERTIVS.

Hosti multa meo palmam pepigere, te pefco.
 Ille calet, careo viribus, ille viger.
 Arma parum noui, se totum praeiuit armis.
 Est mihi visus hebes, visus acutus ei.
 Nihil mihi spondet opem, nisi iusta gratia causae.
 De fragili quaeritur praeside causa potens.
 Corporis eclipsim timet alta copia cordis.
 Nam fragili peccat mens animosa manu.
 Si turpes nitidae mendax infamia vitae
 Infigit maculas, quid nituisse iurat?
 Desperat, lugetque senex, hunc lenit arator.
 Qui senis arua nouat annua lucra ferens.
 Me stimulat pietas pro te proferre duellum.
 Est mihi pro domino dextra parata meo.
 Ecce dies oritur, locus est tempusque duelli.
 Stant pugiles, ineunt praelia mente manu.
 Est equiti foedum quod stet, quod pugnet arator.
 Sedque putat victum, ni cito vincat eum.
 De se nihil retinet virtus oblita futuri.
 Dextraque corporeas prodiga fundit opes.
 Ictus ipse suos steriles expandit in usus.
 Et feriens hostem se magis hoste ferit.
 Sed propriae virtutis opes abscondit arator.
 Dum locus expensae detur & hora suae.
 Aut metu fallit, aut armis temperat ictus.
 Praeciditque minas frontis vtrumque in bar.
 Dormitans vigilat, & cessans cogitat ictus.
 Et metuens audet dextra, notatque locum.
 Hac mora non artis ratio sed culpa timoris.
 Creditur, arte fruens esse videtur iners.
 Gaudet eques vicisse putans, spernitque bubulcum.
 Sudoremque suum tergit ab ore suo.
 Ecce moram nescit equitem speculata morantem.
 Et cubiti modum rustica claua terit,

FABULARUM AESOPIS.

Huius plaga loci totius corporis aufert
 Robur, cedit eques, sedque cadente sedet.
 Onoua simplicitas, sedet ipse, vocatque sedentem.
 Et nisi surgat eques, surgere velle negat.
 Surge bubulcus ait, cui miles surgere nolo.
 Alter ait, sedeas, meque sedere licet.
 Turba stupet praefectus adest, equitum moranti.
 Imperat ut surgat, aut superatus eat.
 Haeret eques, praefectus ait, te vicit arator.
 Pugna cadit, regi panditur ordo rei.
 Rex ait, incisum nolo praefecte duellum.
 Dedecus explanet iste vel ipse suum.
 Pugna redit, milesque sedet, velut ante sedebat.
 Surge bubulcus ait, non volo dixit eques.
 Cultor ait, dum stare negas, ego stare negabo.
 Surgere si tentes, surgere promptus ero.
 Ambo sedent, ridet populus, praefectusque bubulco.
 Intonat, aut pugna, vel fuge, tempus abit.
 Cultor ait, surgat, cedit si surgere velit.
 Percute praeses ait, percute, surgat eques.
 Te decet aut illum victi sibi ponere nomen.
 Hoc mihi non ponam nomen, arator ait.
 Surge, surge miser, nam turpe ferire sedentem.
 Est mihi, sique tibi turpe sedendo mori.
 Sic ait, & timido vultu rogat ille furentem.
 Parce precor, vincor, supplico, victor abi.
 Laeta nouat fortuna senem, senis vnicus haeres.
 Scribitur, & dignas intrat arator opes.
 Ius superat vires, fors aspera monstrat amicum.
 Plus confert odio gratia fraude fides.
 Fine fruor versu gemino, quid cogitet omnis.
 Fabula, declarat, datque quid intus habet,

Fabularum Aesopi finis.

Visquis noscere fabulas iocosas
Aesopi cupis, hunc nouum libellū
Limatum, nitidum, eruditumq;
Existi tibi compara moneta.
Quo nec terrior est, venustiorq;
Nec iucundior est, facetiorue.

Seu purum inspicias stylum latinum,

Seu tu bestiolas legas loquentes.

Quin & sensiculis scatens amoenis.

Vt vita instituenda cuiq; monstrat.

Hunc ne barbarus ore Zoileo.

Pinset, deprimet atq; lancinabit.

Hunc vel religiosi probabunt.

Qui si acti piceo caput cucullo

Ipsis sint Cynicis seu eriores.

Nullos quippe docet feros amores.

Vel, quae lœdere testulam iuuentæ

Possent, illecebras licentiores.

Sed quid plura moror: libellus iste

Prorsus nobilis, elegans, latinus.

Horarum est simul omnium libellus.

FINIS.

APVD INCLYTAM GRANA

TAM, MENSE MAIO

M.D.XLV.

Omne Floretus liber incipit ad bona coeptus.
Semper erit tutus eius documenta secutus.
Hic liber extractus de pluribus est vocitatus.
Recte Floretus, quia flos est inde receptus.
Et breuiter textus flagrat virtute repletus.

Collegi flores, non omnes sed meliores.

Quos in virgulis vidi domini bene cultis.

Qui non marcescunt seruando dandq; crescunt.

Ergo dilecte valeas sic viuere recte.

Mulus proficere, domino semperq; placere.

Suscipe corde bono hos flores quos tibi dono.

Tollent languores, tribuēt tibi semper honores.

Si bene dulcores florum retines & odores.

Summo cultore florum clemente datore.

Dogma sacrae fidei ponit prius ordo libelli.

Postea praecepta ponuntur parte secunda.

Tertia pars vere monstrat peccata cauere.

Inde docet quarta pars ecclesiae sacramenta.

Virtutes quinta mores notat & documenta.

Concludit sexta de morte suaq; sequella.

¶ Cap. primum de fide catholica.

Credere debemus qui christi nomen habemus:

Doctrinam christi, quia nemo secus placet isti.

Nec poteris fieri saluus, nec sanctus haberi.

Dixit enim christus ad coelum mox rediturus.

Qui baptizatus fuerit, valet esse beatus.

Si bene crediderit aliter sine fine peribit.

Ergo constanter credas & indubitanter.

Quae docet ecclesia Romae petra solidata.

Articuli fidei bis sex sunt corde tenendi.

Quos christi socij docuerunt pneumate pleni.

Credo deum patrem inquit petrus cuncta creantem.

Dixit & Andreas, credo deum sicfore christum.

A

Conceptum & natum iacobus, passumq; iohannes,
Infera philippus fregit, thomasq; reuixit.
Scandit bartholomeus, veniet censere mattheus,
Pneuma minor iacobus, simon peccata remittit.
Restituit iudas carmen, vitamq; matthias.

Sed tamen hos aliqui sic distinxere magistri.
Spectat hominem septem, totidem deitatem.
Sed mihi augetur fides sic, nec remouetur,
Vnum crede deum, personis dic fore trinum.
Sunt pater & natus & pneuma sanctū, deus vnus
Cuncta creans, peccata leuans, ac præmia donans,
Conceptus, natus, cruce mortuus, infera fregit,
Surrexit, scandit, cunctos censere redibit.
Hæc est catholica sincera fides & vna.
A christo lata per discipulos publicata.
Signis firmata, diuina lege probata,
Solutus adorandus deus est, sanctusq; rogandus.
Latria debetur domino: quia summus habetur,
Nullus adorare sic debet, siue rogare,
Effigiem fictam, sed significata per ipsam.
Vera fides saluat: quem vita decens bene format,
Namq; fides ficta sine factis mortua dicta.
Non prodest, sed obest si possit: agēs bona pdest.
Omne malum vita, bona fac, sic est bona vita,
Sed bene credendo saluaberis & faciendo,
Cum videas ista, quæ sunt infra tibi scripta.

Ad mala vitadum nec non bona continuādū.
Sunt data pcepta q̄cōmoda sunt & honesta.
Primo naturæ lex vult sic viuere pure.
Nec facias alijs quæ nō vis tibi, si bene possis.
Non facias alijs: ea quæ tibi fieri non vis.
Postea lex moysi data vult subscripta teneri.
Sperne deos plures: non per deum male iures.
Sabbata sanctifices, venerare tuosq; parentes.
Non interficias, non mœchus corpore fias.
Non facias furtum, non testeris quoq; falsum.

Non cupias sponsam; nec rem quæscis alienam.
Sic quoq; ius scriptū phibet mala, mādāt honestū,
Ius mandat cuiq; & q̄ viuat semper honeste.
Vt nullum lædat; cunctis sua iuraq; reddat.
Inde iesus cuncta pcepta reduxit ad ista.
Dilige corde deum toto super omnia verum,
Dilige quemcunq; sicut te diligis ipse.
Istis completis pendent lex atq; prophetæ,
Sic non offendas deum, fratrem neq; lædas.
Semper gaudebit, domini qui iussa tenebit.
Sed male peccabit, qui iussa dei violabit.
Non fit peccatum nisi per iustum violatum.
De peccatis in generali.

Omnia delicta triplici sunt nomine dicta,
Originale, & mortale, & veniale.
Est hoc peccatum nobis ab origine natum;
Est graue mortale, leuius fertur veniale.
Cum baptizamur ab origine purificamur,
Nec non peccato quocunq; sit ante patrato;
Et cum peccamus grauius post nos maculamur,
Cum peccantis in his fertur cuiusq; voluntas,
Quod tenet in se quid aliquo modo immoderatum;
Sicut nec domini nec fratris oppugnet amor,
Tale suo genere peccatum fit veniale.
Vt sermo vacuus, vel risus immoderatus;
Si tamen ordinetur ab hoc mortale sequatur,
Hoc mortale facit intentio praua volentis.
Vt cum quis ridet ad adulterium faciendum;
Aut in contemptum domini consentit in istis,
Discernens ratio mortale fit inde patenter,
Sed quando velle peccantis fertur in illud,
Quod domini de se, vel fratris repugnat amor,
Peccatum graue est: mortaleq; dicitur esse.
Sicut homicidium, blasphemia, schismaq; furtum;
Si tamen hoc sistat sine consensu rationis,
Quæ meditans dñm cordis reprimat cito motum.

LIBER.

Cum non sit plenus actus, tunc sit veniale.

De septem peccatis mortalibus.

NE careas vita, septem mortalia vita

Maxima peccata quæ sunt sic iure vocata.

Nam moriens vitio mortali perditur vno.

Quoduis mortale vitium sit pernitiiale.

Nam mentem maculat, & sacro flamine priuat.

Offendit dominum, spernendo vulnerat ipsum.

Aufert splendorem domini, necnon & amorem.

Debilitat mentem, cæcam faciens & egentem.

Annihilatq; bona, quæ sunt in crimine lata.

Mortificat merita, quæ contulerat bona vita.

Interimens animam damnat finaliter ipsam.

Efficit ingratam, vitam tollitq; beatam.

Aeternam poenam dat, perpetuamq; cathenam.

Sunt tumor, accidia, & gula, luxuries, simul ira,

Liur, auaritia, septem mortalia dira.

Nunc videas horum plures species vitiorum.

Vt melius vere valeas peccata cauere,

De peccato superbiæ.

TV nō sis tumidus verbis, nec corde superbus.

Ne sis elatus factis si vis fore gratus.

Cum bona quis credit ex se meritis vel habere,

Vel falso tribuit sibi, quos se credit egere.

Aut alios spernit, plus credens sæpe valere.

Quattuor his rebus quis dicitur esse superbus.

Spernit obedire tumidus, vult obuius ire.

Vult apparere melior, male coepta tenere.

Cunctis præferre & se vult, sua magna referre,

Nuncq; rancores dimittit, & ambit honores.

Nulla molesta pati vult, gestus scit variare.

Quantūcūq; bonus fuerit essendo superbus,

Totum deprauat, te sola superbia damnat.

Sis simplex, humilis, ne damneris quasi vilis.

Nam deus exaltat humiles, tumidos pede calcatur.

De peccato accidiæ & eius speciebus.

FLORETI.

Accidiam linque; quæ dat mala tedia vitæ.
Segniciam fugias, nuncq; piger ad bona fias.
Si bona tristis odis, diuina vel ipsa relinquis.
Tædens & negligens: quæ consummare teneris.
Vel contristeris, cum nolens hæc operis.
Aut nimium tristis propter quauis mala sistis.
Quattuor his dictis sic accidiosus haberis.
Ocia qui sequitur, sine crimine vix reperitur.
Ocia deuota: si vis bona sit tibi vita.
Sæpe libens ora, faciendo sancta labora.
Pigris dum possunt operari tempora desunt.

De peccato gulæ.

Pone gulæ frenum, tibi vel dabit ipsa venenū.
Est tibi damnosus in multis quisq; gulosus.
Nam nimis expendit, citius mala quā bona prædit.
Qui nimium comedit, bibit ardentem, studiose.
Præpropere, lente, fertur peccare gulose.
Crapula vitetur, ne corpus mensq; grauetur.
Nausea non detur, vt morbus non generetur.
Mens non grauetur, ne vita tibi breuietur.
Vt tempestatem fugias magis ebrietatem.
Mens alienatur vino, corpus viciatur.
Sensus turbatur secretum notificatur.
Lingua nimis satur, vino verbum variatur.
Vultus foedatur, rixa frequens generatur.
Vis eneruatur, vino sapiens hebetatur.
Ac diffamatur, necnon & luxuriatur.
Stulte lætatur, & ni pigeat, reprobatur.
Prodiga frenetur gula, ebrietas dominetur.
Ni compefatur gula corpus mensq; grauetur.

De peccato luxuriæ.

Luxuriam fugias, castus sine crimine fias.
Nil domino gratum fit luxuria maculatum.
Luxuria peccat quisquis consentit in actum.
Vel cum delectat, consentit agendoq; factum.
Actus carnalis semperq; est pernicialis.

LIBER.

Demptis cōiugibus, quibus est cōsensus honestus,
 Luxuriæ species dicuntur scilicet hæc sex.
 Inter non nuptos proprie fornix fore fertur,
 Stuprum causatur, cum virgo nolens violatur.
 Coniugis alterius violator fertur adulter,
 Cum sibi cognatis incoestus vel moniali.
 Cum rapitur raptus, ac opprimitur violenter,
 Contra naturam peccat sodomita nefandus.
 Effuge luxuriā, quæ tollit nempe sophiam.
 Mortificans animam: lædit cum corpore famam,
 Excecat mentem, conturbat valde rationem.
 Subvertit sensum, consumit tempora, censum,
 Offendit dominum, fert hostes, tollit amicum,
 Vires debilitat, corpus macerat, bona vitat.
 Vocem peiorat, vitam semperq; minorat,
 Lites adducit, & plurima scandala ducit,
 Dona dei tollit, & fortia corda remollit,
 Subtenebrat visum, tandem tollit paradisum,
 Dæmonibus subdit, inferno deniq; tradit.
 Sis semper castus, fugiens & verbulā: tactus,
 Ocia, vina, dapes, ludos caueas quasi labes,

De peccato iræ.

IRa corda accendit: & protinus ad mala tendit,
 Cur bene frenetur, rationi ne dominetur.
 Ita furens animo de verbis exit in actum,
 Sic triplici numero magnum facit ira reatum.
 Ira cæcatur mens: sensus præcipitatur.
 Cor perturbatur, corpus quoq; damnificatur.
 Sensus fuscatur, gustus quandoq; grauatur.
 Pax enervatur, discordia progeneratur.
 Lingua venenatur, nec non mors anticipatur,
 Non odias aliquem potius, sed eum tibi placa,
 Quisquis odit fratrem: censetur ob hoc homicida.
 Multa facit dira, si non compescitur ira.
 Cur quasi deliram patientia temperet iram.

De peccato inuidiæ.

FLORETI.

Inuidiam fugito, bona fratris amare velito.
 Nam liuor siccum corpus facit, & cor iniquum.
 Inuidus est tristis aliquorū cum bona cernit.
 Gaudet de damnis: bona non noceant sibi quāuis.
 Aemulus impugnat verum, de fratre susurrat,
 Detrahit, accusat, aliosq; iuuare recusat.
 Propter liuorem fraternum frangit amorem,
 Lumine cæcatur, de re munda maculatur.
 Languet, marcescit homo inuidus, atq; senescit.
 Corpore marcescit cernens, q; res mea crescit.
 Effuge liuorem zelando fratris honorem.
 Qui bona fratris amat: semet virtutibus ornat,
 De peccato auariciæ.

Cum sis preclarus, non sis cupidus nec avarus.
 Vix vlli est char⁹ cupidus, cunctis sed amarus.
 Qui capit aut retinet iniuste res alienas:
 Aut per amant gazas domini præponit amori.
 Qui satis est diues, cupit, & nunq; satiatur,
 Et qui pauperibus donare superflua non vult.
 Omnes præfati merito censentur avari.
 Furtum, rapinam, scenus, fraudem, simoniam,
 Causat auaricia ludum, periuria, bella.
 Omnes thesauri nunquam satiant cor avari.
 Et plus ardescit ambitio quando senescit.
 Quanto plus crescit sensus, plus inde famescit.
 Gazas quarendo labor est: timor in retinendo.
 Ipsas quædendo dolor est labor & cupiendo.
 Nunquā stat charus: nec tutus diues avarus.
 Raptorem, furem, plarūq; fore credit egenum.
 Semper egenus eris, si plus semper tibi quæris.
 Cum contentus eris, diues tunc efficieris.
 Gazas lucrando non sis cupidus, nec amando.
 Nec male seruando: sed sis larg⁹ bene dando.
 De peccato in spiritum sanctum
Qui peccat nimium præsumens de pietate,
 Vel qui desperat diuina de bonitate.

Aut induratus non cessat ab impietate.
Et qui fratris, odit virtutes improbitate.
Impugnans verum certus sine commoditate.
Qui non sine piget de culparum prauitate.
Contra pneuma sacrum peccat sprete deitate.
Primæ quinq; tamen culpæ vix sunt releuatae.
Sexta caret venia, quia corrumpit immediate.

De quibuldâ documētis cōtra peccata.

Stringe tuam linguam, ne mentē reddat iniquā.
Lingua cito lædit, & læsio raro recedit.
Qui male non loquitur, magna virtute potitur.
Linguam frenare plus est, quam castra domare.
Non sis verbosus, iactator, litigiosus.
Nunq; sis censor: temerarius, aut reprehensor.
Non sis defensor peccati; siue recensor.
Non sis detractor rumorū; nec nouus auctor.
Blandus adulator non sis, nec conuiciator.
Nec discordator fratrum, nec improperator.
Nec blasphemator, irrisor, siue minator.
Non accusabis falsē, nec murmur amabis.
Non diffamabis alios, nec vituperabis.
Si diffamari non vis, vel vituperari.
Non sis scurrilis/rebellis/siue bilinguis.
Nunq; promittas: nisi promissum dare credas.
Non alijs pandas secretum, nec male dicas.
Nunq; sis mendax, nec vaniloquens, neq; fallax.
Noli iurare; nisi sit res debita; quare
Debet & hoc esse verum, licitumq; necesse.
Ergo sic frena linguam rationis habena.
Nec te confundat, si verba superflua fundat.

De peccato veniali.

Dicitur a venia veniale cito sibi danda.
Multis nāq; modis domin⁹ veniale remittit.
Infra contenta deuote sacra recepta,
Si tibi mortale non est, delent veniale.
Confiteor, tundo, respergor, conteror, oro.

Vngor, ieiuno, patior, conuerto, remitto.
Signor, edo, dono, deleo, sic fit veniale.
Quamuis expediat homini veniale fateri.
Vt tamen hoc faciat non dico quemq; teneri.
Ni quando dubitat graue illud forsitan haberi.
Vel si non habeat grauius decet ista referri.
Vtius perficiat mandans quemcunq; fateri.
De excommunicatione.
Tanquam peccata semper caueas anathema.
Nam grauis est poena, quāuis sit pro medicina.
Hæc patitur damna qui magis fert anathema.
Hic non eligitur, nec eligit & prohibetur
Ecclēsiæ porta, communio sic sacramenta
Traditus est satanæ, precibus caret ecclēsiæq;
Ac sibi legitimus prohibetur quilibet actus.
Nunquam participes his quos anathema coercet.
Qualicunq; modo, nisi casu iure remisso.
Nam secus est iure restrictus clauē minore.
Quæ solum pellit a sacris percipiendis.
Casus excepti super hoc sunt iure reperti.
Confunx, & nati, famuli qui debita quærent.
Ignorans super his, & dicens vtile mentis.
Et qui vitare nequit hos, aut vrgente necesse.
Participant iure strictis anathemate tute.
Sunt interdicta, suspensio nempe cauenda.
Quamuis sunt poenæ leuiiores: sunt metuendæ.
De hominis hostibus.

Triplex est hostis homini: dæmō, caro, mūd⁹.
Non faueas istis, vt sis a crimine mundus.
Dæmō agit tumidū, mūdus cupidum, caro fœdū.
Cur cum tentaris, caueas ne decipiaris.
Mundum spernendo vinctes, carnem reprimēdo.
Prosterne satanam, seruando fidem bene sanam.
Tentans astute, ne cures viuere tute,
Vt male delinquas, nec vt peccata relinquo.
Cur te prudenter serua, meditando frequenter.

LIBER

Nam damnatus eris, si mortaliter morieris.
 Ut mala deuities aliquid fac: oclia vites,
 Nunc age, nunc ora, lege, ne vaga transeat hora,
 Obsta principijs: quia tunc cito mergitur hostis.
 Quando nimis crescit tentatio, raro quiescit.
 Crede deum: qui te semper speculatur vbicq;
 Qui mala vix celat, sed punit, & ipse reuelat.
 Nil est tam reclusum: quin sit quandoq; repertum.
 Postea confusus reus est: persepe retrusus.
 Inspice quanta bona dominus tribuit tibi dona;
 Precipue mortem domini bene respice fortem.
 Ne sis ingratus sibi committendo reatus.
 Cum male delinquis: iterum christum crucifigis;
 Inspice sanctorum; necnon exempla reorum.
 Gloria pro meritis iustis, mala dantur iniquis.
 Inspicias animam sic christi morte redemptam.
 Ac tibi commissam: cur crimine destruis ipsam;
 Prospice foetorem culpa; poenaeq; dolorem.
 Longa datur poena, sed delectatio curta.
 Cerne quot & quanta peccatum der tibi damna.
 Nulla queat tantum te ledere, crimina quantum
 Cerne diem mortis: quae pulsat ad ostia fortis.
 Quot quanti subito moriuntur saepe memento.
 Scisq; obibis homo, nescis vbi, quomodo, quando,
 Iudicium pensa, quo nil remanebit inultum.
 Cerne graues poenas barathri, sortescq; catenas,
 Cerne domum caeli, ne perdas turbine teli.
 Lauda tuum dominum, ne perdas eius amorem,
 Sacrae scripturae studium quoq; sit tibi cura,
 Sic mala vitabis, mentemq; tuam satiabis,
 Sanctos sectare: prauos noli sociare,
 Sensus frenare satagas: carnemq; domare,
 Vinum sumendo sis sobrius, & comedendo,
 Et loca prompta malis fuge, ne sis perniciosus,
 Nam locus errare promptus facit, & fatuare.
 Haec bene seruando: christum cum matre rogando.

FLORETI.

Crimina vitabis, hostesq; tuos superabis.
 Ne moramen credat, quod cum tentatio laedat,
 Si non consentit animo, quia tunc bene sentit,
 Debilis est hostis, quia nullum, ni velit, vrit.
 Non est peccatum, nisi per velle patratum.
 Velle nequit cogi, quamuis queat ad mala pungi.
 Non excusatur ideo quisquis cum superatur.
 Ergo tuum velle compescens crimina pelle,
 Ut careas poena, leteris in eade serena:
 Te bene conante domino simul auxiliante.

Cap. iij. de septem sacramentis.

Contra peccata deus instituit sacramenta,
 Per q; delentur; commissa futura cauentur.
 Gratia confertur, & sic bona vita refertur.
 Percipe mente pia septem fidei sacramenta.
 Nam male delinquit, qui digne non sacra sumit.
 Baptizor/firmor/poeniteor/cibor/vngor,
 Ordine promoueor, gratis cum virgine iungor
 Ordo/thorus/velle sumuntur, quinq; necesse,
 Ordinatur & firmatur presul, dat quinq; sacerdos,
 Ordo-baptismus, firmatio non iterantur.
 Caetera sumpta semel sacramenta valent iterari.

De baptismo.

Est aqua materia baptismi, verbaq; forma,
 Ac baptizantis intentio debet adesse,
 Baptismi fructus est plena remissio culpe,
 Gratia confertur: & poena remittitur omnis.

De confirmatione,

Presul, fons, chrisma, firmatur intentio verba,
 Gratia donatur: constans ad bella paratur.
 Qui tenet in fonte, vel vinctum chrismate fronte;
 Efficitur talis pater eius spiritalis.

De poenitentia & eius speciebus.

Contra peccatum graue post baptismum patratum.
 Extitit inuentum sacrae poenae sacramentum.
 Conteror in corde, mala confiteor simul ore.

Emendans opere deus indulget sibi vere.

Poenitet, atq; dolet, & crimina dicere spondet.

Vultq; satisfacere contritus, iniqua cauere.

Crimina commemora tua, collige flebilis ora.

De cōfessore eligēdo, et de cōditiōib⁹ cōfessoris.

ELige prudentem; te soluere iure potentem.

Crimina diminuit confessio, cuncta reuela.

Vni presbytero, nullum graue sponte tacendo.

Integra, festina, simplex, confessio fida.

Vera, libens, clara, discreta frequens sit amara.

Accusans propria, parens, humilis, rubicunda.

De modo confitendi, & circum-

stantijs aggrauantibus peccatū.

VT reminiscaris hoc ordine confitearis.

Dic de criminibus mortalibus & speciebus.

Dic de mandatis domini per te violatis.

De male perceptis dicas etiam sacramētis.

Dic si contemnis virtutes: vel caruisti.

De septem factis pietatis: de male factis.

Dic sensibus quinq; nec cætera membra relinque.

Dic bene quæcunq; mala feceris, ac vbicunq;.

In factis, dictis, consensu, siue relictis.

Quæ non dixisti dudum, dic si recidisti

in graue peccatum, per te dudum recitatum;

Res circumstantes dicas peccata grauantes.

Salt em mutant, crimēq; notum generantes.

Ista grauant vitium dignus, status, & reciditum.

Conditio, numerus, locus, ordo, scientia, tempus.

Copia, causa, mora, modus, ætas, lucta pusilla.

De conditionibus boni confessoris.

Confessor blādus, verax, prudēs, pius, equus.

Hortatur, quærit, terret, punit, mala soluit,

Postea sit tacitus: vt celet crimen aliis.

De modo iniungendi poenitentias.

Contra peccata detur contraria poena.

Supplicet elatus, maceretur luxuriosus.

Propria det cupidus, ieiunet sæpe gulosus;

Inuidus os tundat, iratus corde remittat.

Audiat officia peregrinans accidiosus;

Citius restituat si possit perniciosus.

Reddere si nequeat, saltem sit prompta voluntas.

De illis qui tenentur ad restitutionem.

Fur, vsurator, symon, vrens, quocq; raptor.

Iuris deceptor; alienarumq; repertor.

Rector, dilapidans, quoduis damnum male donās.

Reddere si quid habent, vel amore dei dare debēt.

Iuxta consilium confessorum sapientum.

Mandans, consilians, socians, adiutor, adulans.

Cælans, participans, defendens, atq; receptans.

Quilibet & fautor reddat, nisi redderit actor.

De casibus remittendis ad superiorem.

His quibus est poena solēnis percipienda.

Crimine pro magno toti villæ publicato.

Qui facit incoestum, deflorans, aut sodomita.

Patrum percussor, sacrilegus aut homicida.

Et voti fractor, periurus, sortilegusq;.

Pontificem quærat, nec non qui miserit ignem.

Quilibet arcatus anathemate siue ligatus.

Per papam feriens clericum, falsarius, vrens.

Et qui sunt ausi missas celebrare ligati.

Symon si fuerit, nec fallit regula talis.

Clericus ex culpa confectus anormalus acta.

Ignem succensus ad dandum damna perurens.

Debent pontifici communi iure remitti.

Vt dictos soluat ad maiorem ve remittat.

Quomodo cōfessio est iteranda.

Si fuerit ignarus confessor, vel sine posse.

Siue fatens tacuit aliquod mortale scienter.

Aut anathema tacens sic solui iure nequibit.

Oblitus poenæ non factæ iam sibi iussæ.

Est dudum facta confessio sic iteranda.

Quomodo poenitentia iniuncta

non est dimittenda sed facienda.

I Ostea fac digne poenam patiendō benignē.

Nam male delinquit, poenā q̄ sponte relinquit.

Nemo satisfacere poterit de crimine vere,

Stans in mortali peccato tunc aliquali.

Lassa tamen poena (quamuis non sit bene plena)

Non est linquenda pro crimine; sed facienda.

Nam faciens iustum, referes per hoc tibi fructum;

Omne malū punit deus; omne bonū quoq̄ reddit.

Ad quid valent opera facta in peccato mortali,

O Mnia que fiunt in mortali bona profunt.

Nā mūdi bona dāt, et demōis arma refrenāt,

Mentes illustrant citius, tormenta minorant,

Ad maiora bona donant vsum facienda,

Non tamen aeternam possunt acquirere vitam,

Nec cum purgantur homines hac viuificantur,

Sed bona quæ fiunt post mortificata reuiuunt,

De sacramento altaris.

I N cena summum deus instituit sacramentum;

Sub panis specie, cum discipulis tribuit se,

Ac specie vini, dicens hoc dicite cunctis,

Missa celebratur vt mors christi recolatur,

Vt deus ore tur specialibus & veneretur,

Et confortemur, & pane sacro faciemur.

Quid significāt ornāmēta ecclesiæ.

D Antornāmēta tibi presbyteri hęc documēta;

Signat sub tunica q̄ mens debet fore mūda,

Desuper astrictus spem de superis dat amicus,

Vult candor tunicæ spondeas te viuere caste.

Signat cinctura, tibi q̄ non sit vaga cura,

Per manipulum leue, contemnuntur mala vitæ,

Stola notat semper christo seruire decenter,

Stringens cuncta foris notat insula tædus amoris

Quid significat altare, & ea q̄ supra ponunt.

D Esignat signū crucis ara, calixq̄ sepulchrū,

Sed panis carnem christi, vinumq̄ cruorem,

Sudorem dat aqua, sudaria linea pala,

Verba liber scriptus, quæ tulit in cruce christus;

De forma & materia missæ.

I N missa forma sunt verba iesu benedicta.

Panis materia, cum vino vitis & vnda.

Candida triticea non magna lenifex rotunda.

Expers fermenti non mixta sit hostia christi,

Presbyter hæc sacrat; intentio si tamen extat,

Oratio dum leuatur corpus christi.

Sacra videns ora, genibus tu flexis adora,

Dicens deuote hos versus, quos doceo te.

S Alue saluator mundi; rex atq̄ creator.

Quideus es & hominatus de virginis aluo,

Tedeus exoro supplex, & pronus adoro,

Vt mihi condones, & cæli gaudia dones.

Nec non defunctis, viuis, fidis quoq̄ cunctis.

Oratio dicēda dū leuatur eius sanguis.

O Sanguis christi qui fusus amore fuit.

Cōtra luxuriā, cōtra gulam, quoq̄ & iram,

Contra inuidiam, contra simul & accidiam,

Contra superbiam; contraq̄ auaritiā.

Humani generis, nobis præcor auxiliis.

Dele peccata, da nobis regna beata.

Quomodo glibet debet recipere corpus christi.

Q Visquis dei sumēs corp̄; si te bene credēs.

Orans, deuotus, ieiunus, crimine lotus,

Sitq̄ timoratus non vlla clauel ligatus,

Præstus percipere poterit cogente necesse.

Corpore percepto te custodire memento.

Nequaquam sancto pellas quid de sacramento.

Redde deo grates, orans tibi dēt bonitates.

Ne sis ingratus; cauēas quos cūq̄ reatus.

De extrema vñctione quomodo de-

bet fieri, & ubi & ad quid valer.

P Resbytero debet infirmus aditus ungi.

In septem membris, oleo, cruce, quoq̄ verbis,

Vngitur infirmus, vt maior gratia deitur.

LIBER. I. DE FLORETI.

Sit leuior moribus, & poena minor toleretur.
De septem ordinibus.

Ordos septenus est clarum munere plenus.
Tres sunt maiores, sunt bis duo nempe minores.
Janitor est primus, lector vult esse secundus.
Exorista subit, hinc acolytus, sibi nubit.
Subleuita subest, leuita quoque sacrior hoc est.
Septimo collatus est ordo presbyteratus.
Gratia cum posse datur, imprimiturque character.

De horis dicendis & a quibus.
Quilibet istorum qui sit susceptor eorum.
Ad sacra promotus, debet nec non titulus.
Horas cotidie septenas dicere rite.

Ad quid dicuntur horae, & quid significant.
Vt collaudetur christus, & mors memoretur.
Nocte Iesus captus, damnatur iudice prima.
Ducitur in tertia, sexta crucifigitur hora.
Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.
Conditur extrema, cur septem diximus horas.

Quomodo horae debent dici.
Clerice pausando dic horas, non properando.
Dicas attente, dic totum supplice mente.
Dic iuxta morem, primo dicasque priorem.
Cumque deo loqueris orans, non ergo vageris.
Syncopa vitetur, versus non anticipetur.
Donec finitus omnino sit bene primus.
In templo vanum fuge cantum, dilige planum.

Non clames tantum, ut cogaris linquere cantum.
De sacramento matrimonij, & ad quid.

Conjugium primo statuit deus in paradiso.
Associās hominem, quos fecerat & mulierem.
Ad prolem dandum legaliter atque fouendum.
Fit quoque pro culpa luxuriae carnis fugienda.
Coniugij bona sunt proles, fides, sacramentum.
Haec tria nubentes debent seruare fideles.

FLORETI.

Ut prolem generent, semperque fidem sibi seruent.
Ut conseruentur semper simul atque iuuentur.
Quod requiruntur ad coniugium.
& de impediētibz ipsum.

Fit quoque coniugium consensu: sed decet ipsum
Consensum signis ostendi siue loquelis.
Quando tractatur coniugium tunc videatur.
Antequam factum sit, si pateat impedimentum.
Nam male peccarent, si contra ius sociarent.
Error/conditio/vorum/cognatio/crimen.
Cultus/disparitas/vis/ordeo/ligamen/honestas.
Si sis affinis, si forte coire nequibus.
Haec faciēda vetant connubia, facta retrahant.
De tempore prohibente coniugium.

Sex feriae vetitum prohibent, sed non ea soluant.
Aduentus differt sponsoz, Foelix quoque confert.
Septuagesima negat, paschae lux noua relaxat.
Litania vetat: sed trinum numen adunat.
Caput quintum de virtutibus.
& primo in generali.

Riminibus lotis de mente tuaque remotis.
Inferre virtutibus semen, quae sint tibi scutum.
Ne quando viuas in peccatum recidiuas.
Sitque tibi lumen, quo possis cernere numen.
De tribus virtutibus theologali-
bus, & quattuor cardinalibus.

Septem virtutes habeas, aduersa refutes.
Esto fide firmus, spe rectus, amore ligatus.
Prudens, & iustus, animo fortis, moderatus.
De donis spiritus sancti.

Donis impleri procura flaminis almi.
Esto timens, pius, atque sciens, factus bene consul.
Hinc intellectus sapiētia dona dei sunt.
Octo beatitudines.

Sis bene doratus: ut sis in fine beatus.
Sis pauper, iustus, flens, ius sitiens, miserator.

LIBER.

Mundus pacificus, sic vult mundi ipse creator.
Per septem merita dantur tot præmia magna,
Pauper enim regnat, mitis possessor abundat.
Fletus consolatur, iustum sitiens satiatur.
Fit pietasq; pijs, dominum mundusq; videbit.
Est quoq; pacificus domini proles & amicus.

De fide & circa quæ consistit.

Vera fides credit; q non videt, his & obedit.
De qua præscripsi, cur his nō plus tibi scripsi.
De spe & affectibus eius.

Æternam spectat vitam spes & meritis stat
In domino fixa secus est præsumptio dicta,
Spernit terrena spes; cæli sperat amœna.
Aegris solamen tribulatis dat releuamen.
Non in diuitijs proprijs speres vel amicis.
In domino spera qui donat gaudia vera.
Qui vult prodesse speranti, nescit abesse,
Debet quisq; fore cum spe simulatq; timore,
Vt non dissidat peccans, nimium neq; fidat.
De charitate & primo in generali.

Charus amor dictus est vere maxima virtus.
Qua fit homo gratus domino, tādēq; beatus.
Constat amans plenus virtutibus, alter egenus.
Nullus habet florē meriti, nisi propter amorem.

Aq incipit, & quō diligēd⁹ est qsq; indifferēter.

Ordoseruetur; vt primo deus perametur.
Postea dilige te sup omnia; sed magis hūcte.
Proximus est hinc plus peramādu iustus amicus.
Postea vult dominus, vt ametur inimicus.

In quantum bonus est homo, sed non vt iniquus.
Post corpus proprium perametur & hinc alienū,
Dilige sic homines, vt eorum crimina vites.
Ac odias culpas hominum, non qui facit ipsas.

De prudentia & circa quæ consistit.

Præsens in rebus transactis solertia nescit.
Constat in insidijs prudentia vera cauendis.

FLORETI.

Ac disponendis sapienter, rebus agendis,
Præsens dispone, transactum mente repone.
Prospice ventura, sic est prudens tua cura.
Cum quid vis agere debes bene primo videre.
Antibi conueniat liceat simul vtile fiat.
Omnia prudenter fac finem cerne frequenter.
Et primo metue quæ possunt inde venire.

De iusticia & impediētib⁹ ipsam.

Esto vir iustus; cunctis reddendo suum ius.
Redde creditori ius maioriq; minori.
Serua dulcorem iuris moderando rigorem.
Sauit iustitia, nisi sit pietas sibi iuncta.
Vt bene procedas, non verba nimis cito credas.
Te prius informa, ne ledas quem sine norma.
Qui subito credit alios, & se male ledit.
Qui cito procedit; a iusto saepe recedit.
Turbant saepe metus/odium/dilectio munus,
Iudicium rectum, cur est vtrūq; cauendum.
Non licet iniustam te causam ducere sustam;
Dicas prudenter seruando iura decenter.

De animi fortitudine.

Fortis sis animo, semper peccata cauendo.
Sis constans/fortis, cum tentat te malus hostis.
Tempore si mœsto vexaris fortior esto.
Nam post aduersa dominus bona dat vice versa.
Vt non deficias, constans in turbine sis.
Tunc debes esse mage fortis quando necesse.
Semper magnanimus aduersis fortior est plus.

De modestia vel temperantia.

Vt domino gratus viuas esto moderatus.
Non vult sobrietas rationis frangere metas.
Quanto plus poteris, in cunctis te modereris.
Vincere cor propriū plus est quā vincere mūdū.
Temperet excessus qui non vult esse repressus.
Semper adest vitium, si non sit temperamentum.
Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

LIBER.

Nam cito stultus eris: ni velle tuum modereris.
De timore, & circa quæ consistit.

Prae cunctis timeas dominū: simul & reuerere,
Nisi deum timeas: opus est te cuncta timere,
Si dominum metuis: contraria nulla timebis.
Si quis amat dominū: semper reueretur ipsum.
Humano amore non est amor absq; timore,
Non sibi seruit: sed amicabili & reuerenti.
Non timeas hominem: nec mūdum te tribulantē.
Sed dominum metue: qui regnat semper vbiq;
Qui valet in patria te ponere: siue gehenna,
Si christum metuis: semper peccare cauebis.
Si metuis dominum: tibi donabit paradysum.

De pietate & misericordia.

Si vis gaudere: semper miseris miserere.
Si pius es miseris: pietate dei poteris.
Vtilis est pietas: plusquam terrena potestas.
Nemo potestate saluatur: sed pietate

De operibus misericordie corporalibus.

Septem corpore a: fac corporibus pia facta,
Pasee famentes: pota nimium sitientes.
Indue nudatos: redimas de carcere captos.
Aegros conforta: peregrinos collige porta.
Defunctos sepeli: sicumes gaudia coeli.

De operibus misericordie spiritualibus.

Septem fac opera pia: spiritalia dicta.
Corrige peccantes: ac instrue pauca scientes.
Consule non doctis: exora pro tribulatis.
Conforta moestos: porta patiens onerosos.
Offensas sponte ledenti corde remitte.

De elemosyna qb? pdest: & quādo debet fieri.

Si tibi multum: studeas dare multa frequenter.
Si tibi sit modicum: da iuxta posse libenter.
Si non sufficiat dare: sit tibi prompta voluntas.
Si dare non poteris: saltem pro velle mereris.
Tempus confirmat elemosyna foedera firmat.

FLORETI.

Christo consiliat: dantes a crimine seruat.
Crimina mortificat: redimit: poenamq; relaxat.
Gratos conseruat: miseros semperq; visitat.
Omnia multiplicat bona: pro donantibus orat.
Daemonis expugnat fraudes: a morteq; saluat.
Prodest defunctis: purganti carcere vincis.
Hic cui das munus: sit vel videatur egenus.
Res quam das propria sit: christus sit tibi causa.
Da bona dñi tua sunt: ga nunc data plus tibi psumt.
Quam si preberes: cum non retinere valeres.
Erras si speres: quod plus te diligit haeres.
Sub terra positum: quam tu te diligis ipsum.

De scientia & ignorantia.

Multi multa sciunt: & se bene scire relinquunt.
Temet cognosce: dñm cognoscere potce.
Tu melior fieres: si te prorsus bene scires.
Quam si negligeres te cætera corde teneres.
Discere ne cesses: si doctor maximus esses.
Nam per doctrinam poteris vitare ruinam.
Non curans scire: merito quod scire tenetur.
Si super hoc errat: non excusatus habetur.
Præcipue regere: qui debet sibi docere.
Est quasi vile pecus ignorans: & quasi cæcus.
Cæcus ducens cæcum: facit ipsum sternere secum.

De consilio & experientia.

Omnia consilia tua sint in numine fixa.
Non te præcipitas: si consilio domini stas.
Consilio tracta maturo propria facta.
Nam cito peccabis: quando nimis accelerabis.
Consule maiores: prudentes: & meliores.
Vt non deficias: nec damnosus tibi fias.
Consilium verum docet experientia rerum.
Amplior in senibus est experientia sensus.
Si defendendo causam sumas vel agendo.
Hoc fac consulte: nec consumas bona stulte.

De intellectu.

LIBER.

Tunc intellectus hominis constat bene rectus,
Cum sup omne deū timet, ac intelligit ipsum.
Ac recte credit & iussibus eius obedit.
Cur intellectum teneas in numine fixum.
Sape roges dominum: qui confert hoc tibi donū.
Hunc non abscondas in terra, sed bene condas.
Vt tibi donatum reddas domino geminatum,
Si collauderis a christo: non reproberis.

De sapientia.

Est immortalis sapientia spiritualis.
Quamuis mundana, fertur sapientia vana.
Christum diligere super omnia, crimina flere,
Mente deum gerere: caelestia corde tenere.
Singula sic sapere sicut sunt, sic & habere.
Mundum despiciere, peccata futura cauere.
Hæc est syncera mentis sapientia vere.
Exoptat supera mentis sapientia vera.
Deuitat scelera, mundum contemnit & æra,
Optima discernit a prauis, crimina cernit,
Omnia vult agere consulte, recta tenere.

De paupertate.

Paupertas grata virtus est magnificata,
Cui sunt collata cælorum regna beata,
Pauperies læta, stat multa laude repleta.
Cor leuat ad christū: quia mūdum non amat istum,
Spernit terrena, paradisi sperat amoena.
Paruo contenta, patiens non est violenta.
Quamuis inducta male sit: stat libera tuta.
De modico læte viuit, sine lite, quiete.
Vix aliquem lædit, humilem mentem q̄q̄ reddit.
Carnem compescit: quia non bene pasta macrescit,
Munere ditatur: diuino sine beatur,
Est humilis talis pauper, firs spiritualis,
Nam non inflatur quare super astra leuatur.

De humilitate.

FLORETI.

Sis humilis mente verbis, factis retinens te.
Sis humilis gestu, semper meditando quis es tu.
Nullum contemnans, sed te, mundum q̄q̄ spernās.
Sperneq; te sperni, noli laudatus haberi.
His gradibus quinq; referes humilis bona vitæ,
Quanto dignior es, humilis potius fore debes.
Qui non est humilis: confundetur quasi vilis.
Cerne quid es, quideris, humilis sic efficieris.
Vile cadauereris, hoc ergo frequens mediteris.
Subdi maiori decet: æquariq; minori.
Sic humiles grati, christo sunt associati.
De miuitate & mansuetudine.

Sis animo mitis: vt odorem des quasi vitis.
Esto mansuetus, & simplex, atq; quietus.
Hæc faciunt hominem domino similem q̄q̄ placētē.
Non reddas prauis malefacta, sed esto suauis.
Hoc tibi dat meritum, deus autem punit iniquum,
Cum magis es dignus, debes magis esse benignus,
Namq; sit indignus domini pietate malignus.

De malorum contentione.

Si vis saluari debes primo lachrymari.
Qui bene plorabit, deus ipsum letificabit.
Flere pro peccatis: & pro miseris tribulatis,
Pro desiderio paradisi flere memento.
Si non des lachrymas: ipfas optando gemiscas.
Cum de corde venit dominū mox lachryma lenit,
Mentem lætificant lachrymæ, peccamina purgāt,
Et christum placant paradisi gaudia donant.

De virginitate & castitate.

Sis mundus corde, verbis, factis sine sorde.
Vt dominum vere possis super astra videre.
Mundiciæ vitam virgo tenet, & benedicta m.
Dicitur angelicus merito vir virgo pudicus,
Virginitas flores virtutum fert & odores.
Humanos mores transcendit, & auget honores.
Propter maiores mundanos spernit amores.

LIBER.

Si virgo non sis, castus tamen esse teneris.
Cuiuscunq; status quisq; debet fore castus.
Si non sit castus, nemo poterit fore saluus.
Non sunt coedati, sed mundi corde beati.

De pace.

Esto pacificus, & pacis semper amicus.
Cum cunctis pacem coneris habere tenacem.
Christus pacificos dixit sermone beatos.
Nascens portauit pacem moriens reparauit.
Surgens indixit pacem: testando reliquit.
Conferua triplicem christo fratri tibi pacem.
Ecclesiam placa, suffragia sint sacramenta.
Hostes pacifica, sed prudenter iniqua.
Pax confert laetam vitam: mentemq; quietam.
Sedat rancores, fouet, & augmentat honores.

De patientia.

Vir patiens esto: nunquā sis corde molesto.
Nemo sui dominus fertur patiens nisi verus,
Serua prudenter animam viuens patienter.
Nam flos cunctorum fertur sapientia morum.
Fermala cum pausa, nemo patitur sine causa.
Quamuis hic multa patiatur homo sine culpa.
Hic homo torquetur, vt sic patiando probetur.
Vt mens purgetur, & præmia multa lucretur.
Ne sublimetur, vt Christo gloria detur.
Vt præseruetur, ne perpetuo crucietur.
Vt mala prudenter tua portes & patienter.
Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

De obedientia.

Debet obedire domino quicunq; subire
Vult regnum cœli, parando corde fideli.
Qui non parebit, cœlesti sede carebit.
Qui bene parebit, paradisi munus habebit.
Vt nequeas ledi, maiori semper obedi.
Nā tibi constaret, q̄ non licitis oneraret.
Non est illicitum, iussu maioris agendum.

FLORETI.

Est domino semper parandum cuncta regenti.
Plusquam prælato: non iussu præcipiente.
De contemplatione, & vita actiua.

Contemplare bona cœli, pascens tibi dona;
Iugiter æterna conferri, sede suprema.
Vt sic terrena spernas pro luce serena.
Dicitur actiua bona vita, bonum faciendo.
Contemplatiua melior sit excelsa petendo.
Martha bonā partē sumpsit, dominos famulando;
Magdalena tamen melior fert speculando.
Cur speculatiuus in domino sis, vt bene viuas.
Sancta gerens opera, sic fumes gaudia vera.

De oratione.

Sedulus exora, deum reuerenter adora.
Vt sibi nunc gratum faciat te, postq; beatum.
Sæpe deum placat oratio, cor bene munda.
Hostes exuperat: cœlos penetrando subintrat.
Christo præsenrat quæ posces sedulus optat.
Auxilium præstat, his quos tribulatio vexat.
Nos deus orare iussit, simul & vigilare.
Discipulis formam dans, orandi quoq; normam.
Quæ brevis est, digna tamen in se cuncta petenda;

Septē petitiones orationis dominicę.

O Pater in cœlis regnans, te posco fidelis.
Nomen primo tuum, sit semper sanctificatū.
Adueniat regnum cœleste tuum benedictum.
Velle tuum terris, fiat per nos & in altis.
Da panem nostrum nunc nobis cotidianum.
Et parcas nobis mala, sicut nos inimicis.
Et si tentemur, non permittas separemur.
Sed nos a cunctis defende malis iniquis.

De conditionibus orationis.

Sit deuota, gemens oratio sit pia, seruens.
Pura sit, assidua, discretæ sit operosa.
Iusta sit, ac humilis, attenta, sitq; fidelis.
De ieiunio, & quō debet fieri; & de p̄cepto.

LIBER

Abstineas seruans ieiunia; nulla relaxans,
Quae iubet ecclesia seruari; scilicet,
Vult christus natus/ascensio/spiritus almus.
Sumpta dei genitrix: ieiunando vult venerari,
Ante diem festi, nec non apostolus omnis,
Exceptis iacobo, philippo, sicq; iohanne.
Cum quadragesima iunguntur tempora quarta,
Et quae pontifices, in sede sua instituere.

Quomodo debet fieri ieiunium
de consequentibus ad ipsum.

Cum ieiunabis; horam non anticipabis.
Crimina vitabis; epulis non te onerabis.
Pauperibusq; dabis; dominum laudando rogabis.
Carnem castigant ieiunia; crimina vitant.
Ad dñm mentem eleuant; faciuntq; placentem.
Donant virtutes & praemia, dantq; salutes.

De verecundia.

Esto verecundus; si vis fore crimine mundus.
Erubeas fari res turpes, ac operari.
Custos virtutum pudor est, contra mala scutum:
Virtutum florem perdis, perdendo ruborem.
Non tamen erubeas tantum q; commoda linquas.
Quae debent fieri, seu crimina cuncta fateri.
Nam rubor hic stultus crimē est, & nō bona virtus,
Saepe rubor generat scabiem; quia nescius extat.

De veritate.

Sis verax opere, sis corde verus & ore.
Verax laudatur, sed mendax vituperatur.
Verus doctrina sis, iustitia, quoq; vita,
Hoc semper teneas, ne propter scandala linquas.
Nunquam mentiri debes, nec falsa tueri.
Vt mala vitentur aliquando vera tacentur.
Sed cum iurabis, tunc quicquid scis referabis.
Verum non cales vnquam nec mala reueles.

De moderatione linguæ.

FLORETI.

Non sis infestus, in cunctis esto modestus.
Optima res modus est; nā semp ad oia, pdest.
Noli laxare linguam, quoniā reuocare
Non poteris verbum; quod dices forsā acerbum.
Corā q; dicas, quid, quomodo, quando, requiras,
Dicas dicenda docte; fileas reticenda.
Modice responde, pulchre, taceas verecunde.
Vt sic placeat, quando te maior habetur.
Cum de maiore loqueris, sis cautus in ore.
Vt tere sermone moderato cum ratione.
Qui spuit ad cælum; sputo foedat sibi vultum.

De fidelitate.

Si vis in cælis fore gaudens, esto fidelis.
Cunctis præfertur, qui legalis habetur.
Legalis domino sis, semper ipsum amando.
Ac sibi parendo, nec non ipsum reuerendo.
Et dispensando domini bona, & multiplicando.
Legalis probior non est, nec nomine maior.
Tanquam perfectus legalis stat bene rectus.
Non vult fraudare quēquam, nec damnificare.

De ingratitudine.

Non sis ingratus domino, si vis fore gratus.
Redde vices danti, plusq; dat cuncta tonanti.
Sumens donatum, debes te reddere gratum.
Grates reddendo verbis, factis recolendo.
Dicitur ingratus benefactori male gratus.
Obliuiscendo, non reddendo; ve nocendo.

De solutione debitorum.

Debita solue, citone damnum detur amico.
Si cito non soluis, te ipsum crimine voluis.
Soluere si tardas, fieri tibi grata retardas.

De discretione.

Virtutum nutritrix discretio dicitur esse.
Insuper est nutritrix, quare non debet abesse.
Esto discretus rerum libamine fretus.
Non bene discernes, nisi te ratione gubernes.

LIBER.

Omnia discerne, quæ sunt bona vel male cerne.
Elige quæ bona sunt, sed respue quæ nimis obsunt.
Sis circumspectus: ut nunquā sis male rectus.
Et sint directa per te, quæ sunt male recta.
De prudentia.

Prouideas cura vigilantī saepe futura;
Non nocet cura, quæ sunt caueas nocitura.
Ac bona procura, non spectans tempora dura,
Ne tibi quid desit, prouiso prouida præsit.
Qui de venturīs non prouidet, erit inermis,
Non confundetur qui præmunitus habetur.
Nescit prouidisse: qui nescit prouidus esse.
Prouidus est plenus; improvidus extrategenus.

De largitate.

Sis largus & parcus, non vastator, nec avarus.
Stat medio virtus, extrema tenet loca virus.
Prodigus est dando, nimium cupidus retinendo.
Largus dans dando, parcus retinens retinenda,
Prodigus in vanis consumit, cur sit inanis;
Qui sua consumit, eget, & post vndiq; sumit.
Prodigus est prauus, sed peior fertur avarus.
Nam semper obest alijs: nunquam sibi prodest.
Quilibet excessus malus est, cur sit bene pressus.
Tu medium retine, modus est seruandus ubiq;
Serua mensuram semper multum valituram.
Da cito gaudent, gratis, iuste, sapienter.
Nam dona decorant hæc, & meritum meliorant.

De p̄dicatione, & cōditionibus p̄dicatorum.

Vt valeas esse doctor bonus, ista necesse
Sunt tibi præcipue: quæ debes corde tenere;
Sit tibi vita decens, bona lingua, scientia, prudens,
Conueniensq; modus: intentio sit tibi Christus.

De his q̄ p̄dicanda sunt, & quomodo.

Commoda dic verba, sint sacra lege probata,
Sic ut ab errore doctor caueasq; pudore.
Sancta fides, culpa, virtus; & gloria plena.

FLORETI.

Hæc sunt præcipue per te sermone probanda,
Sermo tuus gratus, sit verax & præmeditatus.
Clare prolatus, feruens, bonus & moderatus,
Vtilis, ornatus, sit congruus atq; probatus.
Non tamen elatus sit nec nimium phaleratus,
Semper sermones: fac iuxta conditiones.
Illorum qui sunt præsentēs, nam magis profunt;
Verba dei recita: documentis facta merita,
Prodest doctorita, si consuet ei bona vita.

De correctione.

Fratrem corripere peccantem quisq; tenetur.
Vt careat scelere, nisi quando per ista timetur.
Deterior fieri, vel non correctus haberi.
Vel si speretur q̄ proximus inde grauetur.
Aut si tardetur, quia nondum tempus habetur.
In simili peccans publice superis prohibetur.
Vt bene corrigere valeas te corrige vere.
Vt sic correctus possis reprehendere rectus.
Qui non corrigitur aliorum facta videndo,
Corrigitur digne aliorum malefacta sequendo.
Prauos corrigere virtus est maxima vere.
Iusti vexantur, nisi prauī corripiantur.

De somno & vigilia.

Prudenter vigila, ne fallat mors neq; culpa.
Sunt promissa bona vigilantibus atq; corona.
Se bene dictabit meritis, bene qui vigilabit.
Sunt dormitantes reprobati, non vigilantes.
Christus ad orandum monuit nos, & ad vigilandū.
Vt cum tentemur, in nullo decipiamur.
Nam veniet absq; mora, mors qua nō credit hora.
Debes vitare nimium sero vigilare
Nam vigilare nimis sero nocet quando sit ignis,
Nempe sitim generat, in verbis tempora vastat.
Corpus saepe grauat, animam quandoq; molestat.
Multa mala quæ facit nimis somnus.

LIBER

Noli dormire nimis, ut paufando pigrire.
 Somnus enim nimis est valde saepe nocius.
 Cor enim reddit pigrescens, rheumata nutrit.
 Vulnerat & mentem, sic oia vana sequentem.
 Tempus perdendo: & vitijs alimenta gerendo,
 Dat lasciuire carnem: faciendo perire.

Quomodo se debet homo regere dū intrat
 lectū: & quid dicere debet dum se leuat.

Cum vis dormire debet crux sancta praere,
 Te sic comendes, domino reuerenter & ores.
 Me tibi commendo semper deus alme petendo.
 Ut male paufantem conseruet: & vigilantem.
 Me tibi virgo pia: genitrix commendo Maria,
 Tu mihi saluatric, sis semper & auxiliatrix,
 Angele qui meus es custos pietate superna,
 Me tibi commissum serua, defende, gubernas.
 Sis mihi tutela Michael, Raphaelq; medela,
 Et Gabriel fortis sis contra pericula mortis.
 Hac eadem facies de somno quando resurges.

De constantia.

Si vis regnare, studeas bona continuare.
 Fac bona continue, poteris sic viuere tute.
 Omnes virtutes currunt quaerendo salutes.
 Continuans cursum scandit constantia sursum.
 Incipiunt muti: non perficiunt bona stulti.
 Stultus mutatur: ut luna cito variatur.
 Quilibet a vento agitur sicut arundo.
 Sed prudens constans, ut sol sua lumina praestat.
 Quod bene coepisti comple, nam premia donat
 Christus vincti, finis non pugna coronat.

De custodia quinque sensuum.

Visus, odoratus, auditus, visio, tactus.
Gerte claudantur, ne sordes ingrediantur.

De visu.

Noli respicere, quae possunt visa nocere.
 Auertas visum tibi, ne tollat paradysum.

FLORETI.

Intrat mors animas per visus saepe fenestras;
 Cor clausis portis euitat vulnera moris.

De auditu.

A Verbis vanis, mendacibus, atq; prophanis,
 Aures auertas, & ipsa ad commoda veritas.
 Audi sermones, missas, horas, rationes,
 Sic te dispones ad rectas conditiones.

De odoratu.

Non sit odoratus, nunq; tuis immoderatus
 Christus odor tibi sit: cū plusquā cetera, p̄sit.

De gustu.

Stringe tuum gustū, qui vult cōsumere multū,
 Plurima gustare, vult ventrem saepe grauare.
 Si gustum sequeris, nunquam bene proficies,
 Si tibi credideris, non sobrius efficies.

De tactu.

Sic compesce manus, ne tactus sit tibi vanus,
 Tagēs immūda, manus ex hinc est male mūda.
 Ut vites poenas: res non tangas alienas,
 Non aliquid tangas male, pro quo postea plāgas.

De incessu.

Sic pedes cohibe ne vadant ad mala prompte.
 Non ad rixandum vadas, nec damnificandum.
 Non ad cernendum res vanas, nec recipiendum,
 Ad dominum gressus dispone, tuosq; regressus.
 Et quae de facili nequeunt assueta relinqui.
 Non sumas vsum, qui gignere possit abusum.

De honestate vitae.

Sit tua mens mundasemper, meditatio sancta.
 Actio sit iusta, nec non intentio recta.
 Commodasint verba: sit conuersatio grata.
 Sit placidus gestus, gressus, maturus, honestus.
 Congrua sit vestis socijs, sociatus honestis.
 Compositos mores habeas laudabiliores,
 Quomodo trahendum est bonum
 exemplum ab hominibus.

LIBER.

Inspice maiores, mediocres atq; minores.
Collige sic flores, virtutum commodiores,
Cum quibus orneris, salueris & auxiliaris.
Sis bene morosus, & ad impia facta morosus.

De modo viuendi & conuersandi.

Sis bene discretus, inter conuiuia letus.
Stunc parce comede, mage parce pocula sume,
Ac parce loquere, socios large reuerere,
Non sis ad risum pronus nisi sit tibi visum,
Quod bene conueniat: & honeste tunc tibi fiat,
Illum homo deridet: qui multum vel cito ridet,
Non discurrendo procedas, vel saliendo,
Non vadas nocte, vel saltem eas bene docte,
Si possis tende sociatus bene & honeste.
Signa mali fugias, ne suspectus tibi fias,
A praua specie debet se quisq; cauere.

Non habeas socios stultos, sed dogmate fultos;
Cum sanctis habita, quæ sunt puerilia vita,
Elige doctorem, qui te faciat meliorem,
Elige consortem: qui sanctam det tibi sortem,
Qui bene vult agere: vel vilia facta cauere,
Prauorum fugere debet consortia vere,
Si sanctos sequeris, sanctus sic efficiaris,
Sed peruerteris: si peruersos comiteris,
Pomum corruptum cito corrumpit sibi iunctum;
Omnia contacta denigrat pix calefacta,
Sic maculat cunctos prauus socius sibi iunctos;

De ludis cauendis.

Non ad taxillos ludas: nam ius verat illos.
Ludi vitantur, ne plurima damna sequantur,
Ludens disperdit res, famam tempora perdit,
Fraudem committit: mendacia scandala nutrit,
Se male ditare cupit, ac alios spoliare,
Clamat blasphematur: irascitur: & male damnat,
Infert litigia: periuria: verbaq; furta,
Ecclesiam spernit: nocet huic qui ludere cernit,

FLORETI.

Languet/macrescit/dolet; amittendo calefit,
Perdens insanit: molestando corpus inanit,
Quamuis latetur, modicum si forte lucretur,
In hoc non ditatur: iniuste si teneatur.

Defama.

Vir bone semper ama, q; sit tibi splendida fama:
Nomen habere bonum, fertur dñi fore donū,
Quisq; habens vitam, nō debet spernere famam,
Sancta tibi vita prodest, alijs tua fama,
Si propriam famā fieri vis semper honestam,
Crimina deuota, nam famam dat bona vita,
Nec dum per crimen posses amittere nomen,
Sed mala per signa fiet tua vita maligna.

De dispositione domus.

Ne perdas subito domui disponere scito,
Sic tua dispone, sac omnia cum ratione,
Sic vt portare valeas, sumptus moderare,
Qui nimis expendit alienum postea prendit,
Vt bene sufficias, seruare statum sapienter,
Sumptus non facias, nisi iuxta posse libenter,
Nec plures teneas famulos inconuenienter,
In vitijs caueas vastare quid insipienter,
Sed tibi pvideas: de rebus sufficienter,
In cunctis habeas mensuram conuenienter,
Discrete videas, quæ sunt facienda frequenter,
Et sic disponas, prout expedit ipsa decenter,
Quotidie multa nobis nascuntur agenda,
Cum sunt iam nata, velocius expedienda,
Aut aliter plura remanebunt perficienda,
Cum tibi sit cura, patrare negocia plura,
In primis cura, cuius mora plus nocitura,
Vltimū cap. de morte, & eius sequeia.

Mordet mors cuncta q; nascuntur sine cuncta,
Quæ prius vnita soluit feriendo sagitta,
Nemo vitare mortem valet aut superare,
Nam clausis portis intrat loca singula fortis.

LIBER

Nocte die cuiq; mors insidiatur ubiq;
 Sape necat subito, multos gladio bis acuto.
 Quamuis incipias, bonus in medio quoq; fias,
 Si bene non finis, malus hic fert ad mala finis.
 Cur bene credendo, peragēs bona praua cauēdo,
 Nefis damnatusq; semper obedire paratus,
 Viuere coneris bene, nam bene sic morieris.
nota. Vix bene viuētem, vidi prauē morientem.
 Non est mors subita, quum conscia bona vita,
 Defunctos opera sociant, non arua nec aera,
 Sis animo fortis instanti turbine mortis.
 Sis bene contritus/confessus/mentēq; punctus.
 Corpore munitus christi, membrisq; perunctus.
 Cunctis ignosce, veniam tribui tibi posce.
 Mundum postponas, nec amicos corde reponas.
 Summa tibi cura sit, q; mens sit bene pura.
 Christum laudare satagas, & saepe rogare.
 Vt tibi condonet tua crimina, teq; coronet.
 Subde voluntati domini, te corde libenti.
 Est virtus facere gratum, faciēda necesse.
 Tunc bene nitaris, vt deuote moriaris,
 Tanq; catholicus, & christi verus amicus.
 In domino spera fidens, in virgine vera.
 Omnia deuote, velit intercedere pro te.
 Mortē cōmemores christi, cum iugiter ores.
 Te cruce signando, veramq; fidem recitando.
 Cōmendans animam domino, qui condidit ipsam.
 Sed ne sis victus; caueas tunc dāmonis iētus.
 Nam tunc conatur plus dāmon & insidiatur.
 Vt desperare faciat, quem vult cruciare.
 Sed sibi non credas, nec ab his quae dico recedas,
 Nunquam desperes de diuina pietate,
 Nec propria speres fieri saluus probitate,
 Te potius firmes, saluatoris bonitate.
 Qui bene contritos sperantes in deitate,
 Saluat clementer, miseranti fertilitate.

FLORETI.

Quantumcūq; malus fueris, poteris fore saluus,
 Si bene contereris in fine libensq; fateris,
 Si nequeas ore, tunc saltem corde fateri.
 Pectus tundendo, signumq; crucis faciendo.
 In cruce pendentem latronem post morientem;
 Christus saluauit, quia compatiendo rogauit.
 Ergo fide firma te christi nomine firma.
 Qui nūquam spernit quos contritos bene cernit,
 De poenis inferni.
 Post mortem poena sequitur vel gloria plena.
 Poena tamen purgans est vna, altera damnās,
 Mortali vicio moriens mox traditur orcho.
 Semper passurus poenam, nunquam rediturus,
 Nam non sunt digni residentes morte maligni.
 Quod sint saluati, quia sunt valde maculati.
 Quamuis spectati spreuerunt esse beati,
 Cur sunt damnati iuste, & semper cruciati.
 Et velut ingrati nunquam sunt inde leuati.
 Vermes cum tenebris, & verbera/frigus/& ignis,
 Dāmonis aspectus, scelorum confusio, luctus,
 Fœtor/serpentes, sanguor/sine fineq; vrentes.
 Prauos torquebunt, semperq; quiete carebunt,
 Esurient/sitient/deformes corpore fient,
 In terrae centro percussi turbine retro.
 Non est orandum pro damnatis, neq; dandum,
 Nam supportari non possunt, neq; iuari,
 De poenis purgatorij.

Vi sine mortali moritur tamen in veniali.
 Vel nondum plena facia de crimine poena,
 Carcere seruatur, in quo grauiter cruciatur.
 Donec purgatus, scandit super astra beatus.
 Hos supportare nos possumus, atq; iuuare,
 Vt cito purgentur, ac inde cito releuentur.
 Profunt defunctis, purganti carcere punctis.
 Missa/preces/dona/profunt ieiunia prona.
 Ac per eos facia propere legata soluta.

LIBER.

De gaudijs paradisi.

Qui mūdus mori, penitus mox pace potit,
Gaudens in domino cū sanctis in paradiso.
Non decet orare profanctis; immo rogare.
Debemus canere, atq; ipsos semper celebrare.
De caelorum numero.

Deni sunt caeli referandi corde fideli.
Luna stat in primo, stat Mercuriusq; secūdo.
Ac venus interno, sol vult lucere quaterno.
Mars nitet in quinto, sed Iuppiter ordine sexto.
Saturnus caelo septeno sistitur alto.
Octauo caelo stellas tibi adesse reuelo.
Stat crystallinum super istos luce serenum.
Fulget in empirio summo paradysus olympo.
In quo sunt iuncta sine defectu bona cuncta.
Hic deitas trina regnat super omnia digna.
Astat regina sibi mater virgo benigna.
Inde hierarchia triplici sunt agmina nona.
Dat cherubin seraphinq; choros distinctio summa.
In medio dominans princeps simul atq; potestas.
Hinc virtutes sistunt, archangelus, angelus atq;
His homines grati reuerenter sunt associati.
Iuxta promerita praesente data sibi vita.
Secū laudātes dominum semper speculantes.
Cernit, amatq; deum sanctus, fruitur, tenet ipsum.
Sic gaudet, psallit, laudat, sine fine quiescit.
Diues honoratus, tutus, liber & sociatus.
Clarus, subtilis, agilis non passibilis sit.
O quam ditati sunt caeli sede beati.
Semper honoratissime sunt glorificati.
Ergo mundanis rebus spretis quasi vanis.
Caelica poscimus, & sursum cor teneamus.
Vt deus a poenis protectos atq; carenis.
Post mundi cursum faciat nos scandere sursum.
Vt (velut optamus) ibi semper eum videamus.
Qui dat cuncta bona, det nobis haec pia dona.

LIBER PRIMVS.

Iste liber scriptus Floretus nomine dictus,
Per me collectus sic, per te saepe relectus.
Ac intellectus, ac firmo corde receptus.
Factus, productus, & sic pariet tibi fructus.
Cum quibus hic gratus fies, & sine fine beatus.
Christo clemente florum cultore refauente.
Laus tibi sit Christe bone simul sine fine.
Quo duce Floretum scripsi bonitate repletum.
Terogo des flores nobis fructus & odores.
Sicq; per mores summos habeamus honores.

FINIS.

¶ Q VINQVE CLAVIVM
SAPIENTIAE.

¶ Liber primus incipitur.

Tilis est rudibus praesentis cura libelli,
Et faciem pueris praebet in arte viam!
Lactis & instar habet qd' matris ab ubere fugit
Infans, qui nondum mandere dura potest.
Haec rudiū mētes doctrina repente subibit
Vt facili saliant ad potiora gradu.

Huc properate rudes cupitis qui dona sophia,
Et dominum praecibus sollicitate pijs.
Non (nisi dante deo) sapientia dabitur vlla,
Et sine quo nullus rite peritus erit
Omnis namq; salus, omnis sapientia ab illo est,
Qui patere rerum, conditor & dominus,
Principium leuet magnis in rebus habere,
Qui scq; potest, sed non sic tibi finis erit.
Ne cito quae cupiunt deseruisse velint.
Non datur exemplo bona post primordia merces
Congrua: sed rectus praemia finis habet.
Qui cupit ergo decus cuiuslibet artis habere,
Inchoet, & finem tendat ad vsq; bonum.
Vt non ergo putes doceatq; vana libellus,
Hoc (vt scire poteris) commoditatis habet.

LIBER

Hic & discipuli per congrua verba monentur,

Hic quoque quid doceat quisque magister erit,

Donec discipuli vult quisque sumere formam.

Quid sibi conueniat praeponet iste liber,

Iura magisterij cupiunt qui recte tenere.

Hic quid eos doceat rite libellus habet,

VT tradunt veteres sapientia quinque seratur

Clauibus, sic statuit omnipotentis opus.

At quoniam Christus sapientia patris habetur,

Hanc ipsam velut est, ducere nemo potest,

Hanc igitur volumus mundano iure notare,

Discere quam studeas: est labor omnis homo,

Quae possesores reddit quandoque superbos,

Sapientius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista Dei dat multis cognitionem,

Et facit ut recolant, atque sequantur eum,

Ista monet mundi contemnere iaepe ruinas,

Vnde fit ut multos linquere vana iuuat:

Philosophi atque etiam (quis errasse probentur)

Mundum cum pompis deseruisse patet,

Istius erga donum si vult accedere quisque,

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiae clavis est, legendi assiduitas,

ERgo qui prima vult ostia pandere clauis,

Haec legat assidue, & viuere nolit iners,

Et sua non vanis amittat tempora ludis.

Ne coeptum studium sic cito despiciat,

Absque labore graui vix munera magna dabuntur

Gratior est plenus utilitate labor.

Claudatur omnino sibi ianua prima sophiae,

Cui custodita lectio non fuerit.

Sed datur accensus facilis cui tempore in omni

Et legisse placet, neque vacasse iuuat.

Dogmata forte leui capiuntur magna labore,

Artis & ad summum sat cito currit homo,

Ast opus magno (fateor tibi vera) labore

SECUNDVS.

Si quis nosse cupit littera quid doceat,

Autorum magno simulatur scriptura profundo.

Et pelagi immensi non minus instar habet,

Tempore non magno tantum nisi scripta leguntur,

Qualiter ergo breui discere quis poterit,

Consultit ergo tibi lector res ipsa patenter,

Cautus ut assidue dogmata sumpta legas.

Secunda clavis sapientiae est memoriae
comendatio.

SI cupis ergo aditum clauis referare secunda,
Protinus ipsorum quae leges, esto memor.

Lectio crebra valet, quam non obliuio tollit,

Ut recolas plene, cum tibi praebet opus.

Proficit ille nuncque, cui semper lecta nouantur,

Quod putat esse aliud hoc erit illud idem.

Est igitur decens reperantur ut ista frequenter,

Quae cupias menti fixa manere tue.

Ut cum forte tibi fuerint iam lecta necesse,

Ipsorum facile, possis adesse memor.

Cuique dare voluit nature provida cura,

Dissimiles vultus, dissimilesque animos,

Sunt cito qui capiunt doctrinam quamlibet, atque

Quae memorari discunt, omnia corde tenent.

Sunt qui difficile capiunt, sed dogmata sumpta,

Corde tenent memori: quae didicere semel,

Atque melancolicis caedit vis ista frequenter.

Vnde fit ut tales discere pauca velint.

Sunt hodie facile qui plurima dogmata discunt,

Cras memores horum nullius esse valent.

Quosdam sic hebetes prorsus natura creauit.

Qui summis studiis dicere nulla valent.

Consultit his ratio quod opus commune frequentant,

Nec sua tempora propter requiem dent vitij.

Tertia Clavis sapientiae est, ho-
nor magistri.

LIBER

Sapientiori referas studiosus honorem,
Tunc reuoluta tibi tertia clavis erit.
Quisq; vicem dominiretinet de iure magister.
Dignus honore quisq; ob hoc magister erit.
Discipulis Chironis orat cum magnus Achilles,
Plus etiam dominosape timebat eum.
Plato etiam Socrati dignum ferebat honorem.
Philosophus summus quamuis & ipse foret.
Magnus Alexander, qui toto regnabat in orbe.
Proflit ex cursu, quando vidit Socratem.
Quanto maior fueris, sis subditus ipse magistro.
Hæc tibi vera loquar gloria maior erit.
Nam sunt nonnulli qui delectantur honore.
Et sibi latus honor muneris instar habet.
Et siquidem magnum placidū retinere magistrū,
Vt documenta sibi perstudiosa ferat.
Est enim expertum, q̄ si contraria menti
Dogmata det doctor, discere male potest.
Ergo discipuli latum seruare magistrum
Perstudeant, vt sic dogmata grata ferant.
Pertimeant, venerentur eum, meritumq; laboris,
Non retrahant, optat præmia quisq; labor.
Nam qui doctori gratum prætendit honorem,
Suscipiet & similem quando magister erit.

¶ Quarta clavis sapientiæ est,
contemptus diuitiarum.

Clavis quarta monet contemptus diuitiarum.
Quas qui corde tenet discere vix poterūt.
Sperne diuitias, moneat cum philosophia
Ipsas qui sequitur qualiter eius erit.
Vtile sit cunctis cor non apponere gazis,
Est tamen utilis discere quæ cupiunt.
Diuitias nullas sanctus cupiuit habere,
Afflue diuitijs, sed non peccabis in ipsis.
Cur non apponas, psalmus vt ipse docet.

SECVNDVS,

61
62
In se cor apponit, qui ni studiosus exoptat,
Et præponit eas omnibus officijs.
Qui faciles aditus clauis vellit pandere quarta,
Hæc stabili semper iussa tenore legat.
Diuitiæ multis exæcant corda cupite,
Quisquis eas optat, hic nec honestus erit.
Ni sapiens diuina refert in pagina fallum.
Auctorem studijs nec bene proficient.
Ex his procedunt, periuria, furta, rapina,
Criminis & multum vilia lucra ferunt.
Has magis quisq; cupit, quāto magis multiplicans.
Vnde fit vt subeat crimen auariciæ.
Quas qui sectatur colit idola, paulus vt inquit,
Atq; creatorem deserit ille suum.
Ex quibus ergo tibi tot crimina progrediuntur.
Diuitias lector linquere tu stude,
Quinta clavis sapientiæ est,
frequens interrogatio.
Haud procul a vero potior quam reliquarum
Clavis quinta monet, nosse velut poteris.
Hoc est vt quæras quæ sunt ignota frequenter.
A quocunq; vides posse satisfieri.
Prudentis mos est varias inquirere causas,
Vt valeat mentem certificare suam.
Et quanto potior est: tanto prudentior extat.
A quocunq; valet discere, si studeat.
Qui super ambiguis cognoscere certa laborat,
Laudibus eximijs hic dignus quoq; erit.
Discere si quenquam verecundia forte retardat,
Improbis, insipiens, & reprobandus adest.
Opportunatibi semper prudentia gliscit,
Namq; solet dubitans quærere certa fari.
Pandit enim gratis quæstio certa frequens,
Pythagoram legimus memphis petiisse poetas.
Vt quæ nesciret discere posset ab his.
Hunc philosophum iam græcia tota tenebat.
C v

LIBER.

in tanto Memphis & ipsa viro.
gymnasis academia tota Platonis,
Cognita magnifici partibus orbis erat.
Hic tamen aegyptum nimio peragrandolabore,
Venit ad Architam, qui quoque magnus erat,
Lacpueros foueat, fortes hoc panis adultos.
Vt triplici studio congruat ordo triplex,
Tunc non diffident pueri gravitate laboris,
Nec doctrina rudi congrua fortis erit,
Nec leuitas nimia prouectum reddit inertem,
Cum sibi quae dantur plena laboris erunt.
Indiscretus homo merito reprehenditur omnis,
Qui proprijs factis spernet habere modum.
Omnibus in rebus res est discretio summa,
Et modus in rebus facit & esse bonum,
Nam quaecumque facis, si non discreueris ante,
Ad reprobum finem saepe venire solent,
Si quondam Tisbe melius discreta fuisset,
Non denigrasset sanguine poma suo,
Si genitus Phoebe, Pheton discretior esset,
Non patri currus peteret ille sibi,
Hic fuit exemplo scribendi iussa potestas,
Sed dictare alijs carmina cura fuit.
Terplicore Vrania manu venere tenendo,
Quas Erato sequitur musa iocunda satis.
Confedere simul sumpto quoque themate dicant.

Atque liber dicunt iste secundus erit.

LIBER SECVNDVS DE QVIN.

que moderaminibus, quae erga discipulos magister debet habere, Incipitur feliciter.

Athenus hic nos ter per dogmata certa libellus
Discipulos docuit congrua iura sequi,
Ammodo quod deceat reuerendos cura magistros
Imparibus metris, nostra Thalia refert.
Nemo tamen speret quod derogat ipsa magistris,
Doctrina, tantos instituendo viros,

SECVNDVS.

At bene quae noscunt ad eorum corda reducit,
Vt nihil indignum quisque, quod obsit, amet,
Ladere doctores si mihi foret vlla voluntas,
Percuterem pectus forsitan ipse meum.
Sed nihil referam veterum nisi verba virorum,
Quae velut autorem tempora nostra colunt.
Quod sint doctrinae merito moderamina quinque
Credo quod in promptu quisque magister habet.
Primum moderamen est, vitiorum correctio,
Ordine namque prius correctio sit vitiorum.
Quae iuuenum mentes prorsus ad ima trahunt
Sicque mouent animos, nisi sit castigata frequenter,
Vt nil vel modicum discunt in his residentes,
Ergo si quis habet socios, quos diligat ipse,
A vitijs retrahat, vocibus & baculo.
Si quem forte minis correctio digna grauabit,
Iura magisterij, tu tibi firma tene,
Et si noluerit habere te forte magistrum,
Ipsam discipulum non fateare tuum.
Quamuis nobilibus stultis tamen esto superbus,
Nec melius stultos perdomuisse potes.
Ibit ad alterius forsitan documenta magistri.
Sed nisi equalis eris, nullus habebit eum,
Tu probus vitium temnis, tibi displicet illud,
Pro quo te refugit cui vitiosa placent,
Sed si forte alios socios nanciscitur ipse,
Omnes prorsus eant, quis vitiosa placent.
Ipse magisterij teneas tibi recte vigorem.
Esto constans, animo ne moueare tuo.
Commoneas alios, ipse placitura ministres,
Qui se doctrinae supposuere tuae.
Stulta loqui fatuus consuevit, recta peritus.
Conuenienter eos non tenet vna domus,
Si vitium semper reprehendis discipulorum
Primum doctrinae tunc moderamen habet.

Secundum moderamen est bonorum morum informatio.
 Si cupis iuxta moderamen habere secundum,
 Informes socios moribus ipse bonus,
 Nam bene tunc rectus seruatur in omnibus ordo;
 Ut demptis vitijs instituare bonis.
 Dic quid eos doceat, quid competat ut documenta,
 Quae dederis, nullo praepudiente ferant.
 Ut per honesta sequi totiens quis viderit eos,
 Dicat, qui docet hos, iure magister adest.
 Semper crescit honor, & gloria celsa magistro.
 Cuius discipulus dicitur esse bonus.
 Moribus at prauis fuerit si forte repletus,
 Ipsi in culpa iure magister erit.
 Hic quoque discipulus fuerit si forte superstes,
 Vix vnquam poterit immemor esse tui.
 Rebus & exemplis illa informatio vera est.
 Instituas socios sapientius ipse tuos.
 Rebus idem, ut te videant exemplar honesti.
 Sed quodcumque monestui videre sequi.
 Nam quicumque docet bona, cum male vixerit ipse,
 Se perimit iaculo reprobis ipse suo.
 Tertium moderamen est, magistri temperata correctio.
Non nimium socijs consuecas esse seuerus,
 Indociles feritas immoderata facit.
 Saepe iuuare solent, si ludicra congrua tangas,
 Et recreant animos talia verba suos.
 Maxima cum fuerit nimium vel lectio fortis,
 Laetificent mentes, qualiacumque feras.
 Tullius illud idem: quoties auditor hebescit,
 Iussit ut orator ludicra ponat ei.
 Austerum vitijs semper decet esse magistrum
 Praesertim in scholis cum coituere simul.
 Sed decet ut gratus ipso sermone notetur,
 Pro minimis etiam congrua verba ferens.
 Congrua facta loco, grauet hunc & quaestio nulla,
 Sed sibi grata ferat, nouerit ut melius.

Non nimium nugas referat cum quaerit ab ipso.
 Talia namque animos, saepe grauare solent.
 Non debet doctor sociorum spernere quemque.
 Vnus enim socius doctior esse solet.
 Si noscent omnes quantum scit & ipse magister,
 Ut cuperent forsitan discere dogma suum.
 Nec non pro minus solet aptior esse magister,
 Pro quibus & reliquis gratia maior erit.
 Fama volat, transitque modum quocumque feratur;
 Haec cito mortales deprimat atque leuat.
 Quicumque ergo sibi famam seruari honestam
 Promeruit decori munera magna suo.
 Neglector fame, fiet neglector honorum,
 Et merito cunctis ille perosuserit.
 Quicumque ergo sibi famam gliscit retinere,
 Omnibus hic studeat gratus adesse bonis.
 Sit cunctis mitis, tractabilis, atque benignus.
 Subleuet ut nomen prospera fama suum,
 Et si displicet prauis: non sollicitetur,
 Quis (nisi sit prauus) nemo placere potest.
 Opto placere bonis: prauus odiosus haberi.
 Namque solent odio prauos habere bonos.
 Quartum moderamen est magistri,
 discipulos triplex modus docendi.
Nunc superest quartum moderaminis optima cura
 Qua sine perfectus nemo magister erit.
 Congrua personis studeat conferre quibusque,
 Nec superexcedat iura magisterij.
 Instar habet siquidem vere sapientia matris,
 Laetifera pueros, pane cibans validos.
 Cum iuuenilis habet quid dens rodere possit,
 Vnde queat vires sollicitare suas.
 Quae possessorum reddit quandoque superbos.
 Sepius & veram deseruisse facit.
 Sed tamen ista dei dat multis cognitionem,
 Et facit ut recolant, atque sequantur eum,

LIBER.

Ista monet mundi contemnere saepe ruinas.

Vnde fuit, ut multos linquere vana iuuet.

Philosophi atque etiam (quamuis errasse probetur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Istius erga donum si vult accedere quisquam.

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima species clauis est, legendi assiduitas.

Ergo qui prima vult hostia pandere clauis.

Hic legat assidue, & viuere nolit iners.

Non aliqua tellus parte perusta foret.

Aschalaphus speciem nondum bubonis haberet.

si discretus homo per sua verba foret.

Ex indifferetis veniunt mala plurima rebus:

Discretum merito quisque probabit opus.

Quintum moderamen est magistri erga

discipulos frequens questio cum satisfactione.

Quintum restat eis solū moderamen habendum.

Qui vult doctoris munera bona sequi.

Hos igitur curet sat sollicitare frequenter.

Qui documenta sequi proposuere sua.

Nā solet esse vagum genus hoc nimiumque petuclū.

Respicias socios, ut documenta firment.

Atque cateruatim verba benigna refer.

Omnes sollicita videas quos fore vagantes.

Quid dubitet quæras, atque satisfacias.

A minimo poscas si nouerit omnia recte.

Hunc ignota docens precipe quod studeat.

Utque rudes doceant iubeas per sæpe peritis.

Exortando viros sapius ipse tuos.

Paulatim subeant morum documenta moderni.

Diffidunt aliqui lectio quando grauat.

Sed diffidenti conuitia congrua profer.

Quem libet exemplo restituendo virum.

Torquentem in medio referas quæcunque vagantē.

Discipulis coram quam male cessit ei.

Et resue alium ponas in honore magistrum.

SECUNDVS.

Quem labor & vehemens cura dedere tibi.

Si ingeniosus erit per idonea verba loquendo.

Cur poteris facile sollicitare suum.

Quid prodest tibi nobilitas, quod virtus clara parētū.

Vt Iuuenalis ait, stemata quid faciunt?

Multa sub exemplis prodest recitare magistrum.

Multoties animos talia verba mouent.

Discipulis quæcunque potes placitura referre.

Iugiter ut faciant dicta vel acta stude.

Verum confiteor, simul omnibus opto placere.

Si nequeo, saltem glisco placere bonis.

Inuidie vitium, probitas cui displicet omnis.

Abstine, & vestrum cuique placebit opus.

Cui bona nulla placent, nisi quæ mala iure probantur.

Respuo, quo placeant crimina nostra sibi.

Omne bonum reprobatur ergo, qui reprobatur istud.

Argumenta feram, hoc opus esse bonum.

Cur non ergo bonis quæ sunt bona iure placebunt.

Si bona placent, cur mala forte placebunt.

Nullus & auctorem (quia sit fortasse modernus)

Spernat, adhuc priscus (non dubitetur) erit.

Tempore Nasonis fuit idem Maro modernus.

Sed tamen est habitus iure poeta bonus.

Non ego quod tanto similis ferar esse poetæ.

Consueuere tamen infima summa sequi.

Quod si magnates sua sicutunc metra colebant:

Cur est indignum carmina nostra colere?

Iste liber merito rudium doctrina vocatur.

Quod leuiter rudibus præparat artis iter.

Hic quasi primus erit, quia lac puerile ministrat.

Atque valent leuius dogmata nulla legi.

Sum rudis, idcirco rudibus satis opto placere.

Et dare quo valeam gratus eis fieri.

Hæc sibi si placeant citius potiora feremus.

Nam bene pierides ad mea vota fauent.

LIBER SECVNDVS.

Pac degustetur prauis sine dentibus aptum,
Dentis exortis ammodo panis erit.
Cumq; renascuntur septeno tempore dentes.
Offa parabit eis philosophia parens.
Incolumes propius sapientia seruat alumnos,
Nāq; scit discrete matris habere modum,
Cuius corde humili si quis fomenta requirit.
Non sinit expertem quemlibet esse sui.
Scripserat, sed totas impleuit musa tabellas,
Si foret vlla vacans, carmina plura forent.
Tunc alias poscit, prohibet sed Calliopeia,
Cuius ad imperium quęq; camœna fauet.
Ipsa thalia dedit tabulas mihi grata camœna,
Addidit hoc scribas, ædere iussa paro.
Scribe recentes dixerunt quinq; camœnę,
Nos iterum reuoces, si tibi præbet opus.
Et tunc eximias refero pro munere grates,
Vrbem ego, nemorum hę loca grata petunt.
Dogmate perfecto socijs exemplar habendum
Tradimus, & nostrum fert citha fama librum.
Constituere simul doctores deniq; ut ipsum
Suscipiant pueri discipulique rudes.

¶ LAVS DEO.

APVD INCLYTAM GRANA-
TAM MENSE APRILI.

M.D. XLV.

